

Czirmayné Kocsis Róza

NAGY HITTEL, CSENDES HUMORRAL

Czirmayné Kocsis Róza

NAGY HITTEL, CSENDES HUMORRAL

Megjelenés éve: 2021

A kötet megjelenését támogatta:
**a hajdúböszörményi Bocskai téri Református Egyházközség
és vezető lelkésze, Loment Péter lelkipásztor**

Terv, tipográfia: Papp Imre
www.pappimreart.hu

Felelős kiadó: a Szerző

ISBN: 978-615-01-1982-3

Tartalom:

Előszó	5
Bevezetés	7
Nagy hitte, csendes humorral	9
Mosoly-morzsák	91
Derűs pillanatok az eklézsiában	111

Lakodalomban játszódik az egyik történet cselekménye. És ugyebár egy lakodalom mindenféleképpen a jókedv és a vidámság színtere szokott lenni. Ott harsan fel a vőfély szájáról a jól ismert mondat: „A tiszteletes urat (a papot) kínáljátok, a többinek van magához való esze!” Lelkészként én magam is sokszor hallottam ezt a mondatot, és akár vehettem volna sértésnek is, de nem tettem. Sőt, inkább azt szoktam élvezettel figyelni, amikor én mondom ezt egy vendégségben, a többiek pedig csodálkoznak, hogy miért mondok ilyet? Azért teszem, mert humoros

köntösben tálalva lehet megismertetni az emberekkel egy szokás eredetét és körülményeit. Lakodalmakban, vagy ahová a lelkipásztor meghívták ebédre, vacsorára, úgy volt illendő, hogy a tiszteletes étkezés előtt elmondta az asztali áldást. Majd a házigazda vagy a vőfély kínálta a lelkészt, hogy szedjen ő először a tálból, mert úgy illett. Amikor a lelkész szedett, akkor azt mindenki látta, és ebből tudták meg, hogy most már ők is szedhetnek az ételből. Ezt jelenti a mondás, hogy „A tiszteletes urat (a papot) kínáljátok, a többinek van magához való esze!” A többiek látják, hogy ők is szedhetnek a tálból, vagyis van magukhoz való eszük.

A magyarországi református egyház
egységes jelvénye

A humor csodákra képes, régóta tudom. Képes összekötni idegen embereket, képes elcsendesíteni indulatokat, gyógyítóan hat a lélekre. A humor képes utat készíteni a legkomolyabb és legfajsúlyosabb gondolatoknak is. Ezért szeretem magam is valami humoros történettel elkezdni a prédikációimat. Egy finom humorral fűszerezett igehirdetés sokkal jobban megjegyezhető a gyülekezet számára.

A mindennapokban gyakran tapasztalom, hogy a nehéz kérdések, bonyolult ügyek, vagy lelkigondozói beszélgetések során elmondott súlyos élethelyzetek nagyon megterhelik az ember vállait és lelkét is az egyházi szolgálat során. Ezek aztán hajlamossá tesznek arra, hogy egyre komolyabban vegyük a napjainkat, önmagunkat és azt a szerepet és feladatot, amiben benne vagyunk. Végül eltűnhet arcunkról a mosoly és szívünkéből a derű, és sem önmagunkon, sem egy vidám történeten vagy helyzeten nem tudunk már nevetni. Ne hagyjuk, hogy maga alá temessen az élet komolysága! Szükségünk van a humorra, a vidámságra és persze a hitre is!

A kötet Szerzőjének számos oka lenne arra, hogy keseregjen és szüntelen panaszkodjon. De mégsem teszi! Ehelyett napról napra arra törekszik, hogy hitét Isten Igéje által erősítse, és meglássa a humort élete minden területén.

Czirmayné Kocsis Róza könyve abban segíti az olvasót, hogy megtalálja, vagy újra felfedezze az élet humoros oldalát. Ez által felismerheti az olvasó, hogy az egyházban és a Bibliában is jelen van a humor, a vidámság. És persze, nekünk, lelkészeknek is segít abban, hogy prédikációinkhoz találjunk finom humorral fűszerezett életből vett történeteket. Egy szó, mint száz: jó étvágyat kívánok ezekhez a lélekgyógyító és üdítő történetekhez!

Loment Péter lelkipásztor (Hajdúböszörmény)

Bevezetés

A magyar prózairodalom anekdotikus elbeszélő hagyományát folytatja ebben a könyvében a szerző. A tekintetes, nagytiszteletű és főtiszteletű urak humoros, tragikomikus, ironikus történeteit olvashatjuk. Egy szóbeliségben élő műfaj írásbeli rögzítésére vállalkozik. A sokszor, sokféleképpen hallott, és esetleg régen ismert események, történetcsírák írásban rögzítve színes, kikerekített elbeszélések lesznek. Mindegyik történet párhuzamos analógiára épül. Az előkészítés után beálló fordulat mindegyre csattanóval zárul. Többféle hangnemben szólal meg: a rá jellemző lírai, elégikus hangvétel néhol patetikusba, majd ironikusba fordul át, máskor balladás, tragikus tónus erősödik fel, mikor nemzet- és önfájdalmakon búsong.

Az események középpontjában lelkészek, kántorok, teológus hallgatók, egyházfik állnak. A szereplők a névtelenség, vagy monogramok homályában maradnak. Lesznek olyan olvasók, akik jártasak ebben a világban, ők találós kérdésként, barkochbaként fejthetik meg, ki kicsoda, melyik eset, kivel esett meg. A történetek azonban szájról szájra terjedve többféle változatban élnek, így sokféle olvasat és megfejtés is igaz lehet rájuk. A névtelenségben az általános, a személyek feletti egyetemes emberi élet sorközösségét olvashatjuk. Az író életszerepéből (maga is papnéként szolgált) következően jól ismeri ezt a világot. Nem lerántani akarja a leplet életükről, hanem felmagasztalni ezeknek, a nem könnyű hivatást választó, embereknek hétköznapjait. Természetes elfogultsággal, érzelmi elkötelezettséggel, jóindulatú humorral idealizál egy életszemléletet.

Lineáris időrendbe szedve ismerhetjük meg a derűs mondásra kihegyezett történeteket, melyek az 1849 utáni önkényuralmi rendszertől napjainkig ívelnek. A humor az adott társadalmi réteg vagy népcsoport értékrendjét is tükrözi. A humor a kor viszonyai között átlagos mértékű szabadságot állít elénk úgy, hogy csattanóval lepleződik le ennek korlátozottsága, és a kor embere megértő derűvel éli át. A pozitív hős gyöngei nevelésesegek, de a befogadó azonosulni tud az ábrázoltakkal, a humorban nincs elutasítás, kívülálló fölény, a humoros jelenségeket megértjük, hibáit megbocsátjuk. Egy mikszáthi, Krúdy Gyula-i nosztalgikus, régi, jó világ melegségét árasztja lapjairól a könyv.

Hajdúböszörmény, 2021. június 5.

Gyulai Edit

Agnus Dei

Nagy hittel, csendes humorral

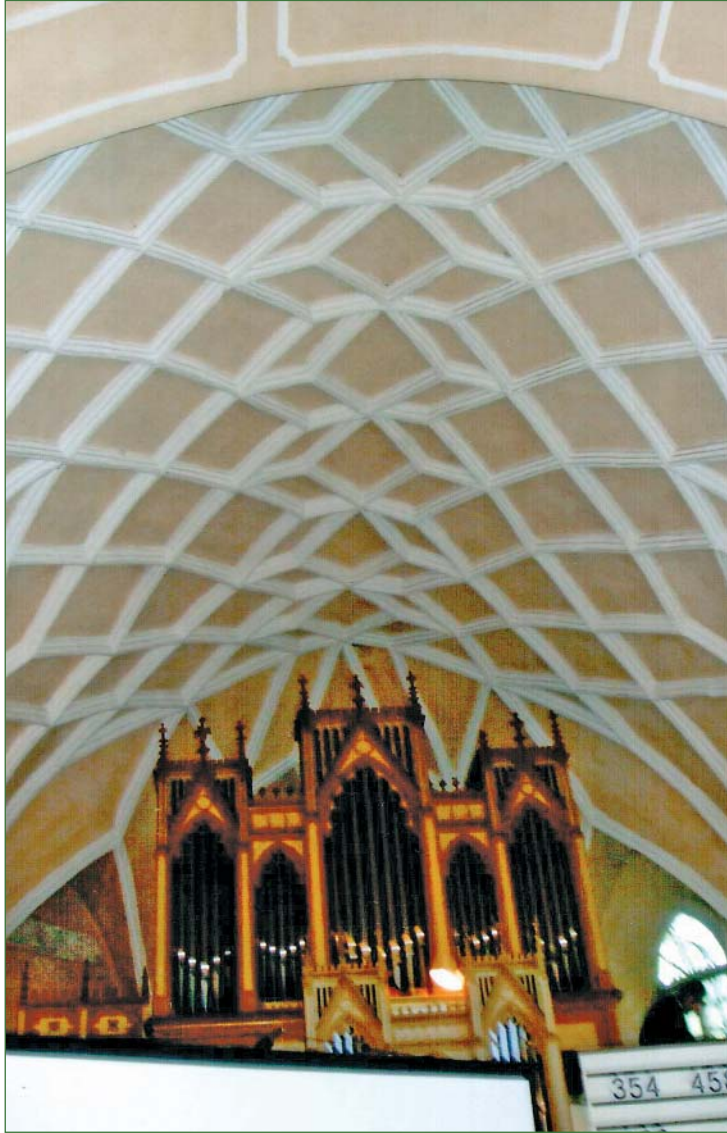
Nehéz idők jártak akkoriban. A császári önkényuralom kíméletlen szigorral és brutalitással büntetett. A kiszolgáltatottak zsarolásától, a tömeges letartóztatásokon át a jogtalan kivégzéseig mindenféle rettenetre sor került. A Lajtán túli várbörtönök és fegyházak sorra teltek meg ártatlan emberekkel. A könyörtelen bosszú természetesen nem kímélte a lelki embereket sem. Így történhetett, hogy a korlátlan megtorlás lecsapott a civis város egyik református lelkipásztorára is.

Az élete delén járó tiszteletes ugyan nem követett el főbenjáró bűnököt, de erkölcsös élete, s szabadságra lelkesítő prédikációi elégségesnek bizonyultak ahhoz, hogy kegyetlen ítélet részese lehessen. Az már csak ráadásként hatott, hogy ezüst tárgyait felajánlotta a haza szolgálatára és tábori lelkészként csatlakozott az aradi nemzetőrökhöz. Szóval pont a negyvenedik születésnapján kimondta a hatalom fölött a könyörtelen ítéletet: a kötél általi halált. Állítólag arcvonásai meg sem rándultak az iszonyat hallatán, pedig szerető család sírt utána ott-hon. A kötél általi elveszelytésre azonban nem került sor. A hivatali előjárója és a család közbenjárása, vagy talán a tábornagy kiszámíthatatlan fordulatokat gerjesztő magatartása a halálbüntetést törölte. Büntetés azonban maradt. Mégpedig húszévi várfogság. Úgy tartja a hagyomány, hogy amikor kihirdették az újabb ítéletet a tiszteletes arcán átsuhant egy egészséges mosoly. A szakálla fölött a szája szögletében időzött egy keveset, aztán a prédikátor arcára a feszült figyelem ült. Mindenesetre az osztrák tisztí egyenruhába bújtatott nagy tekintélyű haditörvényszék tagjai észrevették. Az egyik mindjárt felelősségre is vonta, hogy mit tart olyan mulatságosnak melynek kapcsán a figyelem és rend megtestesítői előtt nevetni mert. Isten szolgája csöndesen elnézett a hadbírák feje fölött. Tekintete valahová, emberi értelemmel fölfoghatatlan messzeségbe fúródott, s érces hangon szépen formálva a szavakat a következőt válaszolta: „Húsz esztendő. Ugyan kérem, hol lesznek már maguk húsz év múlva!”

Díszes szószékkorona

Egyhangú nappalok, vége láthatatlan szomorú éjszakák. A börtön vastag falai között hónapok óta nem történt semmi. Az apró, rácsos ablakréseken még a Nap sem tudott bekukucskálni. A szűk cellák mélyén örökös homály tanyázott. Ámde ha tudott volna is benézni, ugyan mit láthatott volna. A börtöncellák nem arról voltak híresek, hogy látványosak lettek volna. Sokkal inkább a sivárságról, a komorságról és a fullasztó magányról. Mindössze egy embert láthatott volna. Egy javakorabeli lelkipásztort, aki felett már eljárt az élet. Valós és átvitt értelemben egyaránt. Haja, szakálla rég deresbe fordult, s tömött nagy bajuszára is rátelepedett a hóharmat. Lábain, ha faltól falig akart sétálni nehéz, nagy vasat cipelt. A bilincset, melyet azért kapott, mert a szabadságharc idején tüzes prédikációkban a haza védelmére biztatta az atyafiakat. Nyilván a második, a tizedik meg a sokadik cellában is hasonló látvány tárult volna elé. Mindenhol rabok, meghurcolt emberek, szabadságtól megfosztott lelkek. Legfeljebb nem mindnyájan lelkipásztorok, de egyek a rabságban, az eseménytelenség idegeket felőrlő magányában. Az egyik napon azonban mégis csak megakadhatott volna valamin a kíváncsiszkodó Nap szeme. Szokatlan dolgon. A rabok lábairól kezdték lecsatolni a vasakat. Aztán díszes kísérettel egy pofaszakállas, talpig katonás fiatalember vonult végig a börtönön. Ki tudja miért, ki tudja mi okból szemrevételezte az elítélteket. A megnyitott cella ajtókon dohos penész szaga járt ki s be. Egyébként csönd volt és mozdulatlanság. Nem csörögtek a rabláncok, hallgattak a vasak s némán álltak a rabok. Csupáncsak a javakorabeli lelkipásztor lábán zörrent a vas. A katonás fiatalember, aki maga volt az önkényuralom megtestesítője, a császár, megütközve állt meg, s kérte a magyarázatot, hogy eme egyetlen rab miért viseli a láncot. A korosodó lelkipásztor azonban a táborparancsnok kérdésére a császári fenségnek szánva a választ csak röviden válaszolt: „Miképpen Őfelségének a korona az ékessége, azonképpen nekem a vas.”

Hálóboltozatos templommennyezet

Sok szomorúság volt akkoriban az országban. Szinte nem volt olyan család, ahol nem az elesetteket, a rabságba hurcoltakat vagy éppen a kényszersorozottakat siratták volna. Tíznél ugyan már több esztendő telt el, hogy az önkényuralmi rendszer ürte torát, de mindig újabb megoldásokat talált. A közelmúltban éppen a protestáns pátenst bocsájtotta ki. Azt a nyílt parancsot, melyben a protestáns egyház és az állam viszonyát kívánta szabályozni. Ráadásul nem is akárhogyan, hiszen az uralkodó, a legfőbb császár, főfelügyeleti jogát oly szélesre tágította, hogy az egyenesen felháborító volt. Például a református egyház lelkészi vezetőinek, gyülekezeti lelkipásztorainak megválasztását a kormányhatóságok megerősítésétől tette függővé. De a református iskolák, kollégiumok működését is az állami engedélyekhez köthette. Sőt a tanintézetekben használatos hittankönyveket is. Mi több, még az egyház legfőbb testülete, a zsinat is állami engedélyhez köttetett. Nem csoda hát, hogy a tiltakozás hulláma szerte az országban felkorbácsolódott.

Egy zimankós téli napon a „kálvinista Róma” Kistemplomában is összeült az egyházkerületi közgyűlés, hogy méltó választ adjon a protestáns autonómiát semmisnek tekintő császári pátenstre. A magas ívű boltzatok alatt, a három hajós templomtérben ünnepélyes csend honolt. A nagytiszteletű urak komoly felelősséggel a vállukon, s mindenre elszántan az arcukon várták a közgyűlés megnyitását. A vaskos oszlopok között szinte kézzel fogható volt a feszültség. Tudták ugyanis, hogy a templomot császári katonaság veszi körül, s mit nem gondolna az ember, akár tűzparancsra is készen. S valóban, a nyitó istentisztelet alig fejeződött be, mikor is becsörtetett a helyőrség parancsnoka, és ellenszegülést nem tűrő, pattogó hanghordozással a templom minden szegletében jól hallhatóan kiáltotta az egybegyűlteknél: „A császár nevében a gyűlést bezárom!” Egy pillanatra a levegő is megdermedt az Isten házában. Torokszorító némaság ült az arcokra, de csak egy lélegzetnyi idő töredékére. Mert az elnöklő püspök, az Istenbe vetett bizodalom minden erejével, nem harsányan, de határozottan így válaszolt: „Én pedig az Úristen nevében a gyűlést ezennel megnyitom!” S kezdetét vette az egyházkerületi közgyűlés.

Templomablak

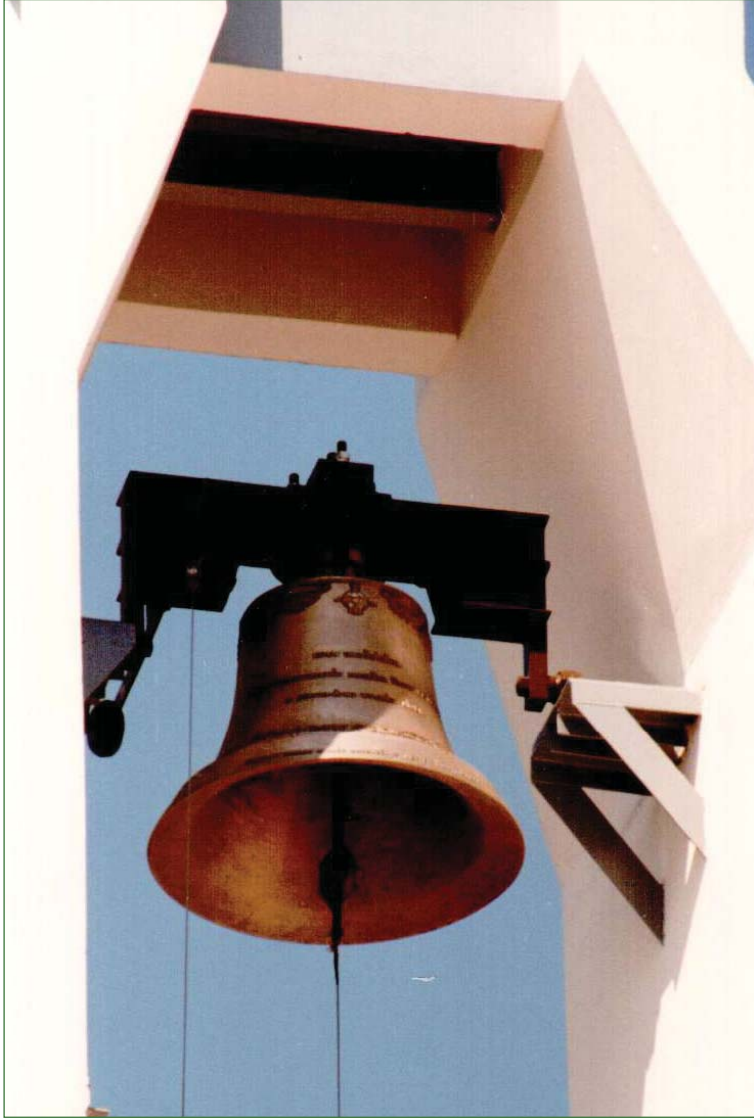
Sz. Farkas nagytiszteletű úr az Erdélyi-érchegység előterében, az Ör-hegy lábánál fekvő kisvárosban élt. Olyan lelkipásztor volt, akit a teológiai tudományok mellett fölöttébb érdekelt a történelemtudomány is. Talán azért, mert az általa pásztorolt népség múltja vér- és koromszagú tragédiákkal volt terhes. Meg aztán ő maga is, még gyermekéje idején átélt egy borzalmas éjszakát, melynek során szeretett városa iszonyú haláltusáját vívta. Nem is feledte soha az a rettenettel teli téli éjszakát. Annál is inkább nem, mert a lábujjai is akkor fagytak le. Emlegette is mindig, hogy a jajveszékelés és a szerencsétlen emberek vérfagyasztó ordítása a sírig kísérni fogják. Ott és akkor talán még az Isten is elborzadt az emberi bűnök mérhetetlen nagysága láttán. El is határozta idejekorán, hogy a szörnyűséges idő minden mozzanatát tanulságként megörökíti az utókor számára. Fáradtságot nem ismerve gyűjtögette hát az adatokat. Főleg a szemtanúk emlékezéseire hagyatkozott. Ez ügyben vitába is keveredett a törtélemtudomány egyik kiválóságával, mert az inkább az írott forrásokat helyezte előtérbe. Őt azonban kevésbé foglalkoztatta, hogy írása esetleg egyoldalú vagy elfogult szemléletet, felfogást fog tükrözni, csak írta a magáét. Kétséget kizáróan sok adatot összeszedett. Nevek, számok, tények, bizonyítékok tucatjával kavarogtak a fejében, s esténként gyorsan megtelettek az árkusok. Nagy, díszesen, már-már művésziiesen írott betűi egymás után töltötték meg az íveket. Olyan jól haladt a gondolatokkal, hogy szinte nem győzte hegyezni a lúdtollat. Ügybuzgalma aztán odáig ment, hogy az írások lassan kötetté álltak össze, s nyomtatásban is megjelentek. Örült is a nagytiszteletű úr, sőt egy kicsit már történettudási dicsfényben kezdett tetszelegni. Ám a fénykoszorú gyorsan darabokra hullott. A tollhegy ördöge ugyanis alaposan megtréfálta a szemtanúkra hivatkozás nagymesterét. Könyvében szinte kiabált a következő mondat: „Egy szemtanú beszéli, hogy amint kidugta fejét az ablakon, azonnal levágták.”

Úrihimzéses terítő

A Millennium lázában égett az ország. Szerke a hazában egymást követték az ünnepi megemlékezések. A honfoglalás ezeréves évfordulóján látványos ünnepek, pompázatos kiállítás, országos harangzúgás, nagyszabású építkezések és a képviselőház ünnepi ülése követték egymást. Díszmagyar öltözetből, tollforgós kalpagokból, történelmi mezbe bujtatott lovasbandériumokból jutott mindenhova. A Millenium fényei villogtak mindenfelé, s természetesen elérték a református egyházat is. Egymás után került sor a jubileumi istentiszteletekre. A Maros-völgyi nagymúltú kultúrvároskában is ünnepi hazafias istentiszteletre került sor. A kálvinista templom, a város templomépítkezés eme csodája, megtelt emberekkel. Ott szorongtak a padokban a helyi és a környékbeli előkelőségek, az öreg Kollégium professzori kara épp úgy, mint a nagyalmú diáktársadalom és a kisváros büszke mesteremberei. No és persze a magasabb úri rend dámái. Városi vezetők asszonyai, professzornék, nemes hölgyek és a bimbózó ifjúság szépségében tündöklő leányok.

Miután elhalkult az orgona hangja, messze múltakba fűródott tekintettel prédikálni kezdett a nagytisztelű úr. Szép, maros menti dialektusban formálva a szavakat, történettudósi hévvel és lelkeszi mivoltának minden értékével építette a prédikációt. Kezeit olykor szélesre tárva, majd jobb kezét egyszer ököbe zárva, máskor figyelmezve magasba lendítve haladt a mondandójával. Szónoki remeklésének középpontjában a magyar és a zsidó nép sorspárhuzama állt. Többek között a Mózes által a Kanaán felé haladó zsidó nép az Árpád vezetésével a Vereckei-hágóhoz érkező magyarság sorsazonossága. Minden szem délceg alakjára tapadt, s szinte lélegzetet visszafojtva hallgatta a gyülekezet. Ő pedig, hol fénylő magasságokban, hol sötét mélységekbe taszítva vezette hallgatóit a végkifejlet felé. Az arcok egyszer kigyúltak, máskor elsápadtak, jelezvén, hogy a prédikáció lassan kiemeli őket a hétköznapi világából, s egy magasabb, megtisztult erkölcsi-lelki világba tevődnek át. Ám hirtelen a felséges párhuzamban a nagytisztelű belebonyolódott, és száján eme mulatságos mondat futott ki: „Miképpen Mózes bevezette a magyarokat Kanaánba, azonságképpen vezette be Árpád a zsidókat Magyarországra.”

Templomi harang

Nagy napra ébredt az apró háromszéki falu. Vizitációba várták az egyházi előjáróságot, élén a főtiszteletű püspök úrral. Az egyházközség történetében először adódott arra alkalom, hogy maga a főpásztor tegyen látogatást a Szépmező kicsinyke településén. Lázban volt hát az egész falu. Az esemény előtt már hetekkel készülődött mindenki. Az eklézsia gyermekeit versekre, énekekre tanítgatta a tiszteletes. Az ifjak lóháton gyakorolták, hogy miként vonul majd a lovasbandérium a település határában a nagyméltóságú vendégek elé. Az ügyes kezű emberek meg azon szorgoskodtak, hogy csinos díszkapu álljon a falu központjában, ahol majd a jegyző és társai fogadják a vendégeket. Az asszonyok pedig szabták-varrták a szebbnél-szebb gyolcsokat, hogy a hajadonok hófehér ruhában sorfalat álljanak a díszkapu és a templomajtó között. Szóval mindenkinek kijutott a készülődésből bőven, s mindenki a legjobb tudása szerint tette oda magát. A nevezetes nap reggelén nem is hibázott semmi. Amikor a szomszédos falu utolsó háza is elmaradt a vendégek mögött a lovasbandérium tagjai testhez simuló fehér harisnyában lobbogó ujjú hófehér ingben, fényesre vikszolt csizmában olyan méltósággal ültek a lovak hátán, hogy a hajdani huszárok is megirigyelhették volna őket. A friss fenyő illatát árasztó díszkapu árnyékában pedig könnyeket előcsalogató díszbeszéd hangzottak. A fehér ruhás lányok sorfala meg egyenesen a lilium mezők látványát idézte. Amikor azonban a díszkaputól elindult a nagyméltóságú menet a templom felé, valami szokatlan dolog történt. A harangok nem szólaltak meg. A főtiszteletű úr rögtön meg is jegyezte a falusbírónak: Szeretett atyámfia nagyon elégedett vagyok a fogadtatással, minden a szeretetteljes ragaszkodásról és a személyünk iránti tiszteletről beszél itt. De a szokásokhoz híven miért nem harangoznak kegyelmetek? Miért maradtak némán a harangok?

Jaj, nagyméltóságú úr, annak biza sok oka vagy – kezdte választ a falu előkelősége. Majd így folytatta: Először is nincsen harangunk, mert a tizennégyes háborúban elvitte a katonaság, hogy ágyút öntsenek belőle. Másodszor...

Hagyja kegyelmed – szakította félbe a falusbíró a püspök. Ez az egyik ok mindent megmagyaráz. A többi bátran el is hallgathatja.

Toronykakas

Sokat megélt ember volt a nagytiszteletű úr. Az időnek folyama bizony elzúgott már a lábainál. Testi életének hosszú láncolata az idő és a mulandóság szakadó partja felé haladt, ám dicsvágy és elbizakodás még sosem vert tanyát benne. Haja zúzmarás szint öltött már, s testtartása sem volt dárdaegyenes. Többnyire egy fényesre csiszolódott egyszerű görbebottal kopogott át a parókiáról a templomba. De a szószéken mindig kihívó egyenességgel állt és fogyhatatlan termékenységgel és eredetiséggel szórta az igét.

Történt, hogy valamikor a Nagy Háborút követő években az egyik római katolikus főházmegye püspöke tett látogatást a nagytiszteletű úr szolgálati helyén. Az egyébként zömmel reformátusok által lakott településen nagy ünnepség keretei között fogadták a római katolikus főpapot. A városi vezetés teljes díszben rózta le tiszteletét, s a településen létező egyházak előjáróságai is ott voltak az ünnepélyes fogadáson. Reformátusok, görögök, izraeliták egyaránt tisztelettel adóztak a római katolikus főpásztornak, aki egyébként a plébánián kapott elhelyezést. Aztán a következő napokban sok egyéb esemény mellett arra is sor került, hogy őkegyelmessége viszont látogatás során ismerkedjen a településen működő egyházak életével. Rövid tisztelgő viziten találkozott a görög katolikus paróchussal és az izraelita rabbival. Hogy, hogy nem az Ócskatemplom prédikátora, a tisztességben megöregedett nagytiszteletű úr, azonban kifelejtődött a meglátogatottak sorából. A történés rögtön megütközést is gerjesztett a szívében. Fogta hát magát, s audienciára jelentkezett a magas rangú római katolikus személyiségnél, hogy magyarázatot kapjon a nem személyét, hanem a reformátusságot ért sérelem miatt. A kihallgatásra sor is került, de nyája képviseletében érdembeli magyarázatra hiába várt. Kicsit jégvirágos lélekkel hagyta el a plébániát, s ballagott haza a parókiájára. Otthon pedig a nagytiszteletű asszony kíváncsiskodására, ajkán egy szomorú mosolyt meglebegtetve, csak ennyit mondott: „Hogyha az Isten a mi időnkben minden felfuvalkodott kevély embert barommá változtatna, mint ama időnkben Nabukodonozorral tette volt, hajh úgy a széna nagyon megdrágulna.”

Fiatornyos templomtorony

Ezek mindenképpen át akarnak nevelni bennünket! – méltatlankodott a tiszteletes, amikor megkapta a gyűlésre hívó levelet. Nem szívesen ment, de adott napra beszekerezett a rajon központjába. Falusi tanítók, vidéki patikusok, körorvosok és szolgatársai között foglalt helyet egy valamikor jobb napokat látott épület tánctermeiben. A gyűlés elkezdődött. Olyasmiről volt szó, hogy miként emelkedett ki az ember az állatvilágból, s a XX. századra hogyan vált a műveltség urává. Meg arról is, hogy micsoda távlatok nyílnak előtte, ha levetkőzi a vallásos sötétséget. Szóval csupa olyasmiről, ami legkevésbé sem tudta lekötni a tiszteletes figyelmét. Legszívesebben ott hagyta volna az egészszet, de az ideológiai harc élesedése idején kockázatos dolog lett volna kivonulni a teremből. Rögtön szabotázst, államellenes cselekedetet kiáltottak volna az illetékesek, s bizony a Duna-csatorna naponként kiáltott új munkaerőért. Ūlt hát a tiszteletes, és várt türelmesen, bár az unalom ott tekergett körülötte.

Egyszer aztán a hozzászólások, a kérdések, a véleménynyilvánítások órája is elközelgett. Volt, aki így, volt, aki úgy csavarta mondandóját. Olyanok is akadtak, akik az új hatalom árnyékában már helyezkedtek. Farizeus népség! – méltatlankodott magában a tiszteletes, s érezte, hogy szétfeszíti a düh, ha nem robbantja fel a gyűlést. Szólásra emelkedett hát. Lassan, ünnepélyesen kezdte a mondandóját. Messziről indulva haladt a lényeg felé. Nem lehetett nem figyelni rá. Daliás természetével, mint falusi templomtorony a település felett, magasodott a gyűlés résztvevői fölé. Szolgatársai egyike-másika, kik igazán jól ismerték tréfacsináló kedvét, már sejtették, hogy valamire készül, de ami következett még őket is meglepte. A mezőverese gyházi tiszteletes ugyanis mielőtt mondandója csúcsponthoz érkezett volna egy jól kigondolt huszárvágással eme kitérőt tette: „Atyámfiak, ti itt pro és contra mondjátok a magatokét teremtettségről meg majomtól való származásról. Bizony mondom én néktek az ember növényi eredetű, hiszen minden emberi lét tökmagból csírázik.” Hatalmas röhögés robbant ki, s a gyűlés darabjaira hullott.

Faragott templomajtó

Rossz idők jártak akkoriban. Atrocitások, letartóztatások, fosztogatások s mindenek felett a magyar férfilakosság nagy tömegeinek táborokba hurcolása, internálása. Egymás után teltek meg a gyűjtőtáborok. A leginkább éjszaka elhurcolt emberek deszka barakkokban, állati körülmények között zsúfolódtak össze. Tetvesen, legyengülten, betegen és éhezve várták a holnapot. Tombolt a hastífusz, s a halottak száma mindegyre emelkedett. Napról napra tompa puffanással hallatszottak a verések, csattogtak a puskatusok, s nyöszörögtek a gúzsba kötöttek. Volt, akinek a szenvedés kikezdte a lelkét, agya elborult és csak vinnyogni tudott. Öregek, fiatalok egyaránt iszonyúan szenvedtek. Sőt sokukat elnyelte a fogolytábor élő pokla.

Az egyik ilyen gyűjtő- vagy fogolytáborba újabb transzport érkezett. Megfélemlített, kiszolgáltatott emberek tömege, közöttük nem kis számban „megbízhatatlannak” minősített református lelkipásztorok is. Mivel a hosszú, földbe ásott, náddal fedett barakkok még nem készültek el, ezért a közeli nagyváros sörgyárának erjesztőmedencéiben helyezték el őket, alapvető higiéniai feltételek nélkül. Tisztálkodni például a vasútállomásra vezényelték őket, s egy vagonból vizet öntöttek rájuk. Latrina pedig egyáltalán nem volt. Az élelmezés racionalizálását meg jobb nem is emlegetni. Szóval amolyan „túlvilági paradicsomba” kerültek, ahol sem a fogadtatás, sem az ellátás nem volt szívélyes. Az egyik tiszteletes, szótlan befelé néző ember, rögtön meg is állapította: „Nem nagy itt a kényelem”. Mire szolgatársa keserű humorral emígyen válaszolt: „De a biztonság kifogástalan.” S messze elnézett a szuro nyok közé kerültek feje fölött.

Biblia

A nagy tekintélyű püspök elgondolkodva hallgatta az anyaországból érkezett püspöki tanácsost. Tekintete a fiatalember arcára szegeződött, de gondolatai valahol messze jártak. Talán a megpróbáltatások, a terrorhullám újabb intézkedései jutottak eszébe. Az anyaországtól való leszakítottság és elzártság. Az, hogy immáron négyszáz elemi iskolát veszítettek el, s tucatnál is több református kollégiumot, illetve középiskolát. A karitatív intézményekről nem is beszélve. Árvaházakat, öregotthonokat, kórházakat sirat a reformátusság. Hová lett a háború utáni boldog fellélegzés ideje? – tette fel magában a kérdést. Közben szokása szerint jobb kezével ösztönösen végigsimította az arcát. Az anyaországi püspöki tanácsos meg csak mondta a rábízottakat. Valami olyasmit, hogy ideje van a kapcsolatok felvételének. Hogy a csaknem nullára zsugorodott kapcsolat lelki és szervezeti nyitásának idejét elérkezettnek látják. Szórványosan érkező hívek után ideje van az együttműködésnek, hiszen az anyaországiak a szomszédos országokban élő magyar református egyházakkal eleven, jó kapcsolatot szeretnének ápolni. Az egyházi diplomácia megélénkülésének első állomásaként az anyaországi püspök látogatást tenne a kincses város püspökénél. Hosszú évek kiesése után végre személyes találkozások, eszmecsere, értekezletek, fehér asztalos beszélgetések köveznék a jövőbe vezető utat. Bíz' az kívánatos lenne – bólogatott a főtiszteletű úr, ám eszébe villant, hogy a vendégpüspök kendőzetlen hittel állt mellé a szocialista értékrendnek, s lelkisége – szellemisége teljes odaadottsággal illeszkedik az új világ politikai rendszerébe. S mint ilyennek egyáltalán nem fáj a szomszédos országokba rekedt testvérek ügye. Együttérzés helyett az ő szívében inkább meg nem értés, s a hatalom iránti lojalitás működik. Ezért komótosan újra, szinte mozdulatról mozdulatra megtervezve, végig simította az orcáját. S mikor tenyere a jobb fülétől indulva homlokát érintve, orrát takarva az álláig ért némi szomorúsággal a hangjában csak annyit mondott: „Mondd meg Bercinek, hogy én is örvendek, és szeretettel várjuk, de látogatása neki is rossz lesz, és nekünk is.”

Harangláb

A társadalmi, politikai viaszások kellős közepén történt. Akkoriban, amikor a nyílt gondolat kifejezésnek már a legkisebb lehetősége sem mutatkozott. A teológiai professzorok sorában volt egy széles körben nagy tekintélynek örvendő praktika teológus. Ugyanakkor rendes tanszéket töltött be az állami egyetemen is. Tudományos fokozatot, doktor honoris causa címet, a skóciai aberdeeni egyetemen szerzett. Nagy műveltségű, szellemileg és fizikailag kifogástalan tanárember volt. A lázasan építkező diktatúra éveiben azonban humánuma és szakmai kiválósága nem számított értéknek. Idejekorán igyekeztek is tőle megszabadulni. Még a 70. életévét megelőzően kényszernyugdíjazták. Hasonló sorsra jutott nálánál valamivel fiatalabb kolléga és szolgatárs is. Annak ellenére, hogy román nyelvet tanított és a román ortodox egyház történetének előadója volt a Theológiai Intézetben. Ő is külföldön nyert teológiai doktori címet, s jelentős irodalmi munkásságot tudott felmutatni. Sőt egyidőben még rektori tisztséget is viselt. Mindazonáltal a sorsazonosságok mellett voltak közöttük jócskán különbségek is. Talán a leglényegesebb, hogy eme professzor egy időben a körülmények alakulása miatt nem tudott, vagy talán nem is akart a hatósági igényeknek ellenállni. Ezért kétségbevonhatatlan egyházi ügyszeretete ellenére is a szolgatársak, a kollégák igyekeztek kihátrálni mellőle. A levegő meghűlt körülötte. Fájdalmas és nehéz időszak volt ez az életében. Maga a nagy műveltségű praktika teológus professzor jól látta a kolléga problémáját, de az ítélezést az Úristenre bízta. Saját véleményét azonban nem rejtette véka alá. Egyik alkalommal félig tréfásan, félig komolyan ekképpen fogalmazta meg álláspontját: „Józsefet igazságtalanul leértékelik sokan. Pedig ő kétszer annyit ért, amennyit róla feltételeznek. Igaz, felét sem éri annak, amit ő gondol magáról.”

Református temető

A gyülekezet választott pásztora az életet már megjárta. Oly régen szolgált az Ikapataka menti kis székely faluban, hogy maga sem emlékezett rá, hogy mikor került oda. Háta megett messzeségbe tűntek az enyedi évek, s a hollandusoknál töltött fél esztendő emléke is csak álmaiban járt vissza. Miközben állhatatosan hirdette az ígét, bajmólódott a falusiak gondjaival, sorra elhaltak mellőle ifjúságának tanúi. Lassan ő lett a gyülekezet legöregebb embere. Sokáig deres haja teljesen kifehéredett, s a homlokára mély barázdákat szántott az élet. Amolyan zsörtölődő öreg székely lett belőle, aki hol a kepe miatt, hol egyéb naturálék miatt emelte meg a hangját. Tulajdonképpen jogosan, mert az ő parókiáján szinte mindig a szegénység vert tanyát. Persze oka volt annak, hiszen egyszer háborúskodás, máskor természeti csapás, megint máskor meg a döghalál látogatta meg a vidéket, s bizony a híveknek nem volt miből adakozni. Most is éppen valamiféle számadáson törte a fejét, hiszen a Nemere még a télen leborította a templom aprócska tornyát. Amikor kopogtatás nélkül egy korosodó atyafi rontott be hozzá.

Tiszteletes uram, baj van. Itt ólalkodik megint a mirigy. A grancsárok füstölnek, s az embereket visszafordítják a hágón. Az értetlenebbeket puskával, villával tanítják mőresre. – kiáltotta köszönés helyett.

S alig múlt néhány nap a faluban is hideglelés és forróság kezdte gyötörni az embereket. Ráadásul a lágyékuk meg a hónaljuk táján különös daganatok támadtak. Katonák vontak erős léniát a falu köré, nagy keresztekkel jelölték meg a ragályban fetrengők aprócska házait, de megállítani a bajt nem lehetett. Az öreg tiszteletes napról napra temetni járt. Ki tudja, hanyadik kínszenvedett fölött szólta már a vigasztalás Igéjét, amikor prédikációja eme fordulatát vette: „Látjátok fiaim, mely múlandó a földi élet. Csak por és hamu vagyunk. Sodor bennünket egy kiszámíthatatlan erő. He nem szűnik a ragály, maholnap mindnyájatokat elprédikálom. Azután pedig ti temettek el engem.”

Református lelkész palástja

A Kis-Küköllő mentén, arrafelé ahol a folyó kanyargó ezüst csíkját lankás domboldalak, teraszok kísérik, s a délnyugat felé egyre szélesebbre nyíló folyó völgyben takaros kis falvak sorjáznak, élt, szolgált a tiszteletes úr. Nem volt már fiatal, de nem is volt öreg. Amolyan kortalan ember, aki szolgálat közben feledi az idő múlását. Halántékán már deresedett a haja, s tömött nagy bajuszába is fehér szálakat font a kíméletlen idő, de ruganyos léptekkel, ifjú szívvel járt-kelt a hívei között. Szemében az elhívott emberek tüze fénylett, hangjában az apró sorfalvak református templomainak harangja kondult. Nem volt igénytelen ember, de többnyire megelégedett azzal, ami adatott. Csakhogy ott a Nyíres és a Kollát-tető között megbúvó, meg a Kormány hegyese és az Ortovány hegyese árnyékában lapuló református gyülekezetek egy időben nem sok mindent tudtak adni. Szorgos kezű emberek alkották ugyan az eklézsiákat, de ugyan miből is adtak volna. A deszkafuvarozás, a borvízszállítás és a sok minden más próbálkozás nem hozott annyit a konyhára, hogy tisztességes papbért tudtak volna kiszorítani. Így hát az idő árján érkezett az a pillanat, amikor a tiszteletes gazdagabb parókiák után kezdett érdeklődni. Mivel próbálkozását siker koronázta, a kibúcsúzáskor emetrefás versikével köszönt el a Kis-Kükkülő menti híveitől:

*Hej, Csokfalva, Szentistván!
Most búcsúzik Szőcs István:
Voltam olyan papotok,
Amilyen bért adtatok!
Addig jártam Csokfalvára,
Elszakadt a csizmám talpa
Annyi képét mégsem kaptam,
Hogy abból megtalpaltassam!*

Mózes-szék

Az idő már javában benne járt a tavaszban. A bokrok egymásba kapaszkodva ontották a virágok illatát, és sietős szelek hordták széjjel a városkában a mámorító illatokat. Valahogy benne volt már az ünnep közeledte a levegőben. A diákok a Farkaspatak nevű erdőt járták, hogy áldozócsütörtökre legyen elegendő gyöngyvirág a templomot ékesítő hosszú virágfüzerek megkötéséhez. Maga a nagytiszteletű úr is gyakran az ünnep körül futtatta a gondolatait. Nem volt már fiatalember, de feladata volt most is bőven. Igeszolgálatok, vallásórák olyan sűrűn váltogatták egymást, hogy kiismerni is alig tudta magát a szolgálatok sűrűjében. Ráadásul csöndes elszántsággal írta városa történelmét. Szóval szinte minden perce ki volt számolva, minden ideje be volt osztva. Talán egy kevéske szünet jól jött volna, de az ünnep közeledtével arra gondolni sem lehetett. Tette hát panasz nélkül a dolgát. Most is éppen vallásórát tartott a polgári leányiskolában. Értelmesen csillogó leányszemek tapadtak rá, s nagy lendülettel színesen beszélt az ószövetségi könyvek történeti háttéréről. Szerette ezt a témát. Annál is inkább, mert maga is művelte a történelmi tudományokat. Sosem dicsekedett vele, de annak idején külföldi egyetemeken pallérozta tudását az egykori keleti népek művelődéstörténetéből. Lassan végéhez közeledett az óra. Még egy két kis színessel megfejelte az elmondottokat, majd összegzett, és a jól végzett munka örömeivel bezárta az órát. A bakfisok már mocorogni kezdtek a fekete színűre festett padokban amikor eszébe villant, hogy hirdetése is van. Belenézett hát a kisnoteszbe, s jól hallhatóan mihez tartás végett elmondta a következőket: „Kérem szépen, kedveseim, mivelhogy kedden áldozócsütörtök lesz, a vallásórát nem tartom meg. Szíveskedjenek osztálykeretben a templomi ünnepi istentiszteleten részt venni.”

Úrasztali kanna

A nagymúltú, örömben és szomorúságokban bővelkedő kisváros első papja volt a nagytiszteletű úr. Kétséget kizáróan kiváló adottságokkal pásztorolta az Órhegy alatti városka kálvinista népességét, ám enyhén szólva azért furcsa szokások neki is adattak. Körömszakadtáig ragaszkodott például egyes megszólítási formulákhoz. A régi bástyákkal, falakkal körülvett, város fölé emelkedő templom első papjaként neki csak a nagytiszteletű úr dukált. Jaj volt annak aki nem így szólította, mert ő rangon alólinak tartotta a másféle megnevezést. Engedékenységet, nagyvonalúságot vagy éppen elnézést ebben a vonatkozásban egyáltalán nem ismert.

Történt egyszer, hogy a megyegyűlésre besereglő urak között a szomszédos gróffal hozta össze a jó sorsa. Erőteljes, rázós kézszorítással üdvözölték egymást. Még egy forró ölelésben is megropogtatták egymás csontjait, s csöndes beszélgetésbe kezdtek. Témájuk volt közös böven, hiszen mindketten jól ismerték a városkában élő rengeteg tudományú professzorokat, meg a jeles kollégium életét is. Jól belemelegedtek már a diskurzusba amikor a gróf emígyen kezdte a mondatot: „Tudja, Szilágyi uram, a főkonzisztórium kell meghányja vesse ezt az ügyet, mert haragos macska nem fog egeret.” Még végére sem ért a mondandójának amikor a nagytiszteletű úr arca hirtelen elsötétült, és némi haraggal lökte ki magából: „Ejnye gróf úr, itt él a szomszédunkban már évtizedek óta, házat is visz itt bent a városban, az itteni rendet azonban még mindig nem ismeri.” Miért nem? – nézett rá a gróf kérdően. Hát csak azért, mert ebben a városkában Szilágyi uram a csizmadia, a szűcs vagy éppen a kádár mester. Én nagytiszteletű Szilágyi Farkas vagyok. Egyébként gróf úr, én is mondhatnám magának, hogy Bethlen úr, így meg úgy. Csak-hogy én sem vagyok paraszt! – borította minden haragját az első pap a megrökönyödött arisztokrata nyakába.

Nagy István síremléke

Hivatalában serényen tevékenykedő, szép elmebéli tehetséggel felruházott ember volt a nagytiszteletű úr. A tekintélyesebb, gazdagabb eklézsiák közé tartozó egyházközség lelkipásztoraként tüzes természetéről és nagy szónoki képességéről legendák szóltak. Érzékeny szívéről, tettetni nem tudó lelkületéről még inkább. Testi mivoltában a férfias erő megtestesülése, villámló szemekkel. A világi kincsekhez, vagyonhoz, pénzhez sosem ragaszkodott, viszont lelke emelkedettségének versekben, drámában és zsoltárok írásában adott hangot. Nem volt már fiatal, de mindig az igeszolgálatnak élve nem volt ideje megöregedni. Egyébként is prédikálás közben mindig valami tűz futott át az erein, s olyan lobogó fáklyaként egyenesedett a szószéken, hogy aki látta a keresztlevelét az is fiatalnak vélte. Nagyon tudta, hogy miként kell megtörni az erkölcsileg zabolátlanokat, jó útra téríteni a gyűlölködőket s feloldani a vallástalanok érzéketlenségét.

Történt egyszer, hogy parókiájára, az öreg hajdúváros keleti parókiáján lakott, egy megtört életű ember állított be. Amolyan földnek élő, gazdálkodó parasztember, aki éppen nagyon megkeseredett lelkiállapotban volt. Csak állingált egyik lábáról a másikra, s csak nagy nehezen lökte ki magából a szavakat. Miközben elméjében és szívében forrt a keserűség nem nagyon tudta megfogalmazni, hogy mivégre is kereste a nagytiszteletű urat. Búskomoran gyűrögette a kalapját, és nagyokat hallgatva szinte elengedte füle mellett a tiszteletes kérdéseit. Neki-neki rugaszkodva a beszédnek csak valami olyasféle dolgot ismételt, hogy „cudar világ ez tiszteletes úr, kinek van manapság kedve élni”. Végül aztán csak kinyögte miért sodródott be a parókiára. „Nem akarok én már élni, fel akarom akasztani magam.” – préselte ki magából nagy nehezen a szavakat. A nagytiszteletű úr úgy ugrott fel a karosszékből, mint akibe lódarázs szúrta a fullánkját, s kirohant a kertbe. Egy szemvillanásnyi idő múlva egy jóféle istráng kötéllel robbant be a parókiára: „Íme az istráng, teheti!”, s úgy vágta a kötelet az állingáló ember elé, hogy csak úgy porzott a kemderkóc. „Nem ezt vártam én a tiszteletes úrtól” – motyogta a megrémült atyafi. „Én sem ezt egy keresztyény embertől!” – szakadt ki a tiszteletesből. Az atyafi aztán megrökönyödésében lemondott az öngyilkolásról.

Templompadok

Ott, ahol a Feketeügy hirtelen kanyart vesz, s kicsinyke félszigetet alkot, a székelyfalu református templomában kezdetét vette az istentisztelet. Vasárnap lévén, a település apraja-nagyja áhítattal emelte szemét a szószékre. A tiszteletes, mint a spártai férfiasság élő szobra már a textus felvételére készült. Mélyen zengő bársonyos hangja betöltötte az Isten házát. Mint az emelkedő szellem embere az ige körül jártatta az eszét, s észre sem vette, hogy a torony alatti főkapu nyitva maradt. Tulajdonképpen nem is volt az baj, mert forró nyári napra ébredtek, s nem ártott, ha lengedez kissé a levegő a templomban. Bár az igazsághoz tartozik, hogy a templom a Pázsint nevű községi legelőből kiszakított telken állt, s bizony a környezete sokszor kiáltott a jó rendért. A Canonica visitatiók alkalmával szinte mindig meghagyták, hogy kóbor állatok ne csatangoljanak az Úr háza körül, de mint falra hányt borsó, nem fogott a szó. Meg aztán a Feketeügy bal oldalán lévő mocsaras, tavas, néhol fával, bokrokkal benőtt területekről, széljárástól függően az állott vizek, a poshadt iszap szagával töltődhetett meg az Isten háza. Szóval mégis csak jobb volt, ha az ajtók becsukódtak az istentisztelet idejére. Mindazonáltal most senki nem állt föl, hogy bezárja az ajtót. A tiszteletes közben prédikálni kezdett. Sodró lendületű nagy papi beszéd volt kialakulóban amikor váratlan esemény történt. A templomtérbe beszaladt egy berbécs. Egy jól megtermett juh hímnemének minden erejével. S a szokatlan környezetben talán megrémülve, talán erejét fitogtatva úgy ugrott egyet, hogy az ajtó mellett lévő pad sarkán ülő Gerendinét kiütötte a helyéről. Egyébként a rátarti, szájas asszonyságnak könnyű volt kiesni a padból, hiszen szunyókált. Álmában pedig vagy táncolt, vagy hintázott, mert jobbra-balra ingamozgással hajlongott. S a kos éppen akkor ugrott neki, amikor a padból kifelé hajlott. Nagyot nyekkenve zuhant a templom kövezetére. Egy pillanatra mindenki megdermedt. Még a tiszteletes szájában is elakadt a szó. Aztán a teológiai eszmék bajnoka hirtelen így kiáltott: „Ember vagy berbécs, mert megütöted Gerendinét, hogy az Isten házában ne aludjék.” Ám a jól megtermett kos ekkor már kívül ugrált a templomajtón.

Óreg parókia

A messzi háromszéki faluban megnősült az öreg tiszteletes legkisebb Afia. Maga is palástos ember lévén pap-leányt vett társul. Örültek az örömszülők, ünnepelt a gyülekezet. Megtalálta zsák a főtját – nyugtázta a házasságkötést a szolgálatból kiöregedett kurátor. Szóval nagy volt az ünneplés, s az egész falu a fiatal pár dicséretét zengte.

Esküvő után az újasszonyt már saját első önálló parókiájára vitte a boldog fiatalember. Elég távol a szülői háztól, de nem annyira messzire, hogy a hírek haza ne szállhattak volna. Aggodalomra semmi ok nem látszott. Szerették egymást nagyon. Rendezgették az otthonukat, kóstolgatták egymást, élték a fiatal házások boldog életét. Ám az ördög sosem alszik, valami hiba csúszhatott egyszer csak a számításukba. Még a mézeshetek végét is alig érték el, amikor kanálcörgés, vitatkozás, civódás verte fel a parókiájuk csöndjét. S ahogy a régi mondás tartja, „szarka szállt a lelkészi lakra”, egyszeriben mindenki tudni vélt mindent. Járnai kezdett a beszéd, előbb csak házról házra. Később már faluról falura is. Egy napon a rossz hírek az öreg tiszteletes füléhez is eljutottak. Ő előbb el sem hitte a hallottakat, aztán méltatlankodni kezdett. Végül szomorúság ülte meg a szívét. Az októberi őszi ragyogásban el is ment meglátogatni a fiatalokat.

- Édes fiam, jókötésű, értelmes, derék ember vagy. Az Úr Isten szemrevaló, tisztességes fehércselédet rendelt melléd. Úgy vélem, a szeretet is megvan közöttetek. Akkor meg mi nálatok a nehézség? – kezdte a tájékozódást a megszorodott szívű apa. Majd nagy lélegzetvétel után felemelte a hangját, s így folytatta:

- Ne húzakodjatok tovább egymással a gyülekezet, a falu és a család szegyenére! Legyen köztetek békesség, mindketten egy célra törekedjétek!

- Bíz édesapám, éppen az egy célra törekvés a baj. A feleségem az első akar lenni a háznál, meg és is. Aztán mégis csak a férfi a család feje, én kellene viseljem a kalapot – szakadt ki az ifjú lelkipásztorból a panasz.

- Úgy van fiam, a házassági szövetségben a férfi ember teremtett fejnek, az asszony állat meg nyaknak. De soha se feledd, ha békességet akarsz, hogy a nyak forgatja a fejet – válaszolta bölcsen az öreg tiszteletes.

Templomkarzat

Szálfa természetű, jó megjelenésű ember volt a tiszteletes. Nagy jó szívvel és mélyen zúgó hanggal. Az élet még az ifjúságnak örömtől habzó kelyhével kínálta, hiszen alig volt harminc esztendő. Magányos óráiban verseket írogatott, s környezetében elismert poétának számított. Prédikálni is tudott, bár olykor-olykor elment a teatralitás felé, és a kelleténél nagyobb szónoki hévvel szavalt, mint hirdette az Igét. Mindazonáltal a gyülekezete szerette, s még a szigorú tekintetű kurátor is ragaszkodott hozzá. Nem is kívánczolt el a szolgálati helyéről sehová. Városok, hegyek, erdők, ligetek, vizek nem csábították, hiszen maga a vidék, ahol hajdan megtelepedett a gyülekezete, beszédes része volt az országnak. Arrafelé született a rodostói magányban leveleket írogató fejedelmi főkamrás, ottan tájon ringatták bölcsőjét a szabadságharc legendás ágyúöntőjének, s onnan indult Ázsiába a magyarok őshazáját kutató magányos vándor. De környékében kápráztatta az embereket a hajdani vulkántevékenységre emlékeztető, mindig fortyogó Pokolsár, és nem kellett messze menni, hogy tavirózsás tavacsákban, östölgyesekben, csörgedező patakokban, vadregényes tájakban gyönyöködjön a lélek. Szóval megannyi szépség, monda és legenda lengte be körülötte a vidéket. Meg aztán a gyülekezetében az első népszerűség csúcsain járt még. Fekete zsinóros atillájában megnyerő egyéniség volt, s az öreg székek is felnéztek rá. A vasárnapi istentiszteleteken sorra könnyesedtek a szemek, és ettől nagyobb elismerésre nem is volt szüksége. Az már csak ráadás volt, hogy nagyon tudott és szeretet verseket szavalni, s szerette a környéken versmondóként is megfogta a lelkeket. Mindazonáltal már egészen korán pazarolni kezdte önmagát, a mámorító italhoz nyúlt. Hogy valami mégis hibázott az életéből, vagy felmenői véréből hozta a szenvedélyt, azt nem tudni, de a jóféle borok, a kártya és a léha társaságok vonzásába került. A jó kedv, a harsogó kacagás és a pohár hozzá nőtt a szájához. Egyszer aztán az is megtörtént, hogy imádsága eme fordulatot vett: „Minden áldásoknak gazdag kútfeje, mennyei atyám! Adj nekünk ebben az esztendőben is jó megiható borokat, mert ha nem adsz, úgy mi arra az átkozott szilvórium italára vetemedünk, attól pedig bizonyosan káromoltatni fog a te szent neved, hidd meg azt!”

Úrvacsorakehely

Tapasztalatokban bővelkedő, idős ember volt a tiszteletes. Ifjúsága hajnalán érkezett a havasok lábánál lapuló kicsinyke háromszéki faluba, s ott is öregedett meg. Élete minden nagy fordulója az aprócska faluhoz kötötte. Ott talált hitvestársat, ott terebélyesedett családdá a papi ház. Onnan repültek messze a gyermekei, s ott kísérték utolsó útjára élete párját. Az évek múlásával úgy belegyökerezett a faluba, hogy nem is kívánczolt már onnan sehova. Szerette azt a furcsa észjárású népet, s szerették őt is. Nem is igen volt olyan ügyes-bajos történés, amiben ne kérték volna ki a véleményét.

Egyik napon Sz. Ignác állított be hozzá a parókiára. Jó templomjáró, kalákamunkában élenjáró öregember. De nem afféle piparágó vénember, hanem egyenes tartású, jó fellépésű, határozott mozgású öreg székely, aki nem aszalódott még ráncossá az évek múlásától. Sőt az élet sem törte meg, bár özvegyen élt már jó ideje. Mi több, mostanában még a szívében is hajnalodni kezdett. Rávette a szemét, azaz belehabarodott a fiatalon özvegységre jutott Máriskóba. Igaz, Máriskó arányos termetű, rózsa arcú, dolgos természetű asszonyka volt, aki iránt könnyű volt szerelemre lobbanni, de a gyülekezet, a falu mégis szájára vette őket. Pusmogtak az emberek, különösen az asszonyok, itt is meg ott is, hiszen Máriskó jócskán a lánya lehetett volna Sz. Ignácnak.

Most kezelés után a tiszteletes is rögtön azt kérdezte, hogy „no, Ignác barátom, aztán hogy állunk ezzel a szerelemmel. Lesz-e ebből megszentelt kötelék, hogy egymás segítségére, vigasztalására éljetez?”

Hát tiszteletes úr, - kezdte mondandóját Sz. Ignác – mi ténylegesen kegyességünkkel és tisztaságunkkal, s legbensőbb hűségünkkel szeretnénk megszentelni a házasságunkat, csak egy bökkenő van. Mariskónak két apró, nevetlen gyermeke van. Azokkal mi legyen?

Ajaj, barátom, aki fiastehenet vásárol a szentgyörgyi vásárban, annak hallgatnia kell a borjúbögést is – válaszolta hamistas huncyorítással a tiszteletes.

Festett templomi padelő

A lassan hömpölygő Maros kiszélesedő síkságán egy régen vásáros helyé fejlődött kicsinyke városkában élt a tiszteletes. Apja mellett segédlelkésként végezte a lelkipásztori teendőket. Szelíd, kedves humorú fiatalember volt, de végtelenül visszahúzódo és törékeny testalkatú. Amolyan vékonydongájú, szemüveges ember, aki megmosolyogtatónan összenőtt a vékonykeretes szemüvegével. Tulajdonképpen csak az tette érdekessé a létezését, hogy a lelkében jól megfér egymás mellett az istenszolgálat és a mélyről fakadó szenvedély a páratlan szépségű téli tájak iránt. S ez a szenvedély tette csodálatos téli tájképek nagyszerű festőjévé. Valójában a lelkipásztori szolgálat amolyan biztos kenyér volt a kezében. Ám igazán kiteljesedni az ábrázolókézség, a művészi látásmód és a képszerkesztői megoldások révén tudott. Éppen ezért már teológiai tanulmányai idején is úgy tartották, hogy inkább művész lesz belőle, mint lelkipásztor. Mindazonáltal elhívott emberként végezte a szolgálatait.

Történt, hogy ez a lassan hírnévre szárnyaló fiatalember az első világháborút megelőző utolsó békeévben hirtelen és váratlanul megnősült. Tulajdonképpen nem volt ebben semmi rendkívüli, hiszen ő is, mint mindenki, családi melegségre vágyott. Legfeljebb az volt szokatlan, hogy nem lelkész-leánykát vitt a parókiára, hanem egy tisztességes szász iparos család leányát, aki még a magyar nyelvet sem beszélte tökéletesen. Illetve az borzolta a kedélyeket, a középtermetű, szép szemű leányka tizennégy évvel volt fiatalabb a szikár termetű, festegető segédlelkésznél. Morfondírozott is ezen mindenki. Még a fiatal tiszteletes egyik volt professzora, a teológiai tudományok nagysága is nagyra kerekítette a szemét, amikor a segédlelkész bemutatta neki fiatalka asszonykáját. „Te, Jankó, aztán mit fogsz csinálni ezzel a kislánnyal?” – nézett rá a professzor kérdően. „Hát magamnak fogom nevelni.” – jött a válasz a végtelenül szerény segédlelkésztől.

Szószerket díszítő patrónusi címer

Vidéken élt a tiszteletes. Messze a nagyvárosok zajától egy kisvárosi arculatot mutató település reformátusságát pásztorolta. Ott valahol a havasok felé vezető utak végső stációjánál volt a szolgálati helye. Szerette, sőt nagyon is szerette azt a kicsinyke, hegyek közé zárt világot. Az Ompoly és a Vultur patakok egymásba futásánál otthon érezte magát, a vulkáni eredetű kúphegyek ölelésében hazára talált. Visszahúzódó, végtelenül szelíd lelkialkatúnak éppen megfelelt a vidék. Annál is inkább, mert veleszületett művészhajlamának a környék kifogyhatatlan festői témát kínált. A tiszteletes ugyanis tájképezett. Hogyne érezte volna hát jól magát ott, „ahol az erdő lejön a parókia küszöbéig”. Járt a szennvedélyesen a vidéket. Szemében lázas lobogással hol itt, hol ott tűnt fel a csont-bőr ember cipelve a festőállványt, a vázlatfüzetet s a rajz- és festőkésztség egyéb kellékeit. A bányászok, az ércfeldolgozók, az erdő-kitermelők megszokták. Lelkük mélyén talán csodabogárnak tartották, de olyannak fogadták el, amilyen valójában volt. Tudták róla, hogy egy maréknyi magyar közösség lelki életét istápolja, s mindent megtesz azért, hogy más népek idegen tengerében ne maradjon üresen a XVII. századi, fogazott kőtornyos magyar református templom. Tudták azt is, hogy az anyagiak miatt ő aztán sosem pöröl. Ha magáról van szó, a pénz igazából nem is érdekli. Sokkal inkább fontosabb számára a téli hegyek finoman különleges színperspektívái, vagy a magas hegyek föl-szabadultság érzetét adó világa.

Történt, hogy valamikor a Nagy Háború utáni években sikeres kiállítást rendeztek a tiszteletes tájképeiből. Egymást érték az elismerő kritikák, a méltatások. Magát a tiszteletest is többször meginterjúvolták. Ő azonban saját festői kvalitását tekintve nem volt valami bőbeszédű. Csupán a vidékre vonatkozóan többször is azt hangsúlyozta, hogy az „egyenesen kincset ér”. Lett is ebből zűrzavar, mert a gyülekezet a kijelentést szó szerint értelmezte, s a továbbiakban vonakodott a papbért fizetni.

Papkerti hangulat

Akkoriban nem volt szokásban, hogy a falusi lelkipásztor szabad-
ságra menjen, utazásokat, külföldi nyaralásokat tervezzen. He-
lyette csöndes nyári délutánokon kísértált szemrevételezni a lelkészi
naturálékat, vagy átgyalogolt a szomszédos szolgatárs meglátogatásá-
ra. Esetleg órákat időzött a méhesben, netalán kiadós, nagy langyos
esőzések idején jókat aludt a szénapadláson. Közben eszébe sem jutott,
hogy lelkileg, szellemileg kiéghet.

Ilyen viszonyok közepette határozta el az egyik belső-mezőségi tisz-
teletes, hogy ő bizony mégis megpróbálja, milyen az, amikor nem köti a
szolgálat. Nem terheli a gyülekezet ügyes-bajos dolga, szóval kikapcsol-
ódik, nincsen semmire sem gondja. Népes családját – hat gyermeke volt
-, s asszonyát ökrös szekérre ültette, és előzetes egyeztetések után, elin-
dultak a hegyeken túlra egykori teológiai évtársának meglátogatására.

Minden baj nélkül meg is érkeztek. A kolléga úrnál nagy volt az öröm.
Az ódon mestergerendás parókia egyszeriben megtelt étellel. A málnail-
latú kertet gyermekzsivaj töltötte meg, s virgonc pap-fiúcskák, leánykák
futottak versenyt a gyümölcsösben. Az oszlopos, egyik oldalán nyitott
nagy tornácon pedig elégedetten üldögélt a vendég és a házigazda lel-
kész házaspár. Diskuráltak, eszegettek, koccintgattak. Az idő szinte il-
lant a nyár könnyű szárnyán. Egy-két nap gyorsan elrepült. Harmadik
nap azonban baj történt. Alacsonyan vonuló, szürke, nehéz fellegek je-
lentek meg az égen, és vég nélküli esőzés kezdődött. Hirtelen felázott
a kert, hűvösre fordult az idő. A két család beszorult a mestergerendák
alá. A gyermekek unalmukban civakodni kezdtek, a tiszteletesek nagyot
hallgattak, a két papné szemei meg többet villantak a kelleténél. Szóval
nem tudtak magukkal mit kezdeni. Hiába kémlelték az eget, a Nap nem
akart kiragyogni. Az esőcseppek egyhangúan doboltak, s nyerseségük
megfertőzött mindent. Az ötödik reggelen a házigazda elgondolkodva
kulcsolta imára kezét, s az ámbituson szomorúan szakadt ki a lelkéből a
fohász: „Uram Isten, mondd, hát neked vendégeid sosem voltak?”

Papi föld aratás után, anno

Forró nyári nap volt. Aratás utáni meleg, amikor áll a levegő, aprócska szellő sem rebben, s minden élet szenved a hőségtől. Szennvedett a korosodó tiszteletes is. Lomha testű nagy ember volt. Hitben töretlen, vídám elméjű, de elhízása okán nehezen mozgó. Valami betegségei is voltak már. Talán a cukrával vagy a vérnyomásával volt baj. Vagy mindkettővel. S bizony a testi bajok olykor-olykor nagy bágyadtságokat eredményeztek. Különösen, ha nagyon szórta a Nap a sugarát megesett vele, hogy el-elbóbiskolt. Ült az irodában, s azon kapta magát, hogy lekókadtt a feje. Olykor nagyot horkantva magát riasztotta fel, máskor meg valaki éppen jött papbért, vagy egyéb ügyes-bajos dolgot intézni, s a hangos köszöntésre riadt fel. Ilyenkor persze kicsit szégyenlősen vagy hamiskásan meg is jegyezte: olvasgatom itt a bibliában az alsó sorokat. Orvos barátja eleget unszolta, hogy fogyni kellene, többet mozogni, egészségesebben táplálkozni. De ő csak legyintett, és nem tagadott meg magától semmi jót. Ugyan miért is, hiszen életem egén lecsúszott már a nap a zenitről. Hűségem társam, a tiszteletes asszony is elment az élők útján. Előbb-utóbb engem is hazahív az én hűségem uram, akkor meg minek pocskoljam az időt olyan földi dolgokkal, mint a fogyókúra. A szószékre még fel tudok menni, a halottakat is kikísérem, akkor meg minek sanyargassam magam. Hisztériás asszonyi elmék fogyjanak, ha akarnak, de engem hagyjanak békén – gondolta sokszor, és nem változtatott semmit az életén.

Egyideje azonban a nagy bágyadtságok helyére már inkább a nagy elgyengülések jöttek. S bizony ilyenkor be kellett menni az irodából nyíló kisebb szobába, és ledőlni egy keveset, mert reszkettek a lábai. No meg egyszer-másszor a világ is forogni kezdett körülötte. Aztán mély alvásba zuhant és elmúlt minden.

Történetünk idején is éppen jóízűen aludt az ajtó melletti ágyon. A kurátor és az egyházi hangos „Békesség Istentől”! köszönéssel lépett az irodába. Majd még nagy hangon hozzátették: „meghoztuk a képét, frissen csépett, szép búzamagot”. Ám felelet nem érkezett. Ezért a kurátor benézett a szobába. Ejnye, tiszteletes uram, hát maga ilyenkor alszik – emelte meg kicsit a hangját.

Kurátor uram, jegyezze meg, hogy forró nyárban, ebéd után kettőkor, csak az ördög nem alszik a parókián – válaszolta az öreg tiszteletes mosolyogva.

Úrasztali edények

A rrafelé, ahol a Keleti-Kárpátok hatalmas homokkő vonulatából friss patakok vadul futnak a völgyek felé, s a havaslábak között apró magyar falvak lapulnak, az egyik völgynyílásban megtelepedett faluban elhalt az öreg tiszteletes úr. A nép megsiratta tisztességgel, hiszen emberemlékezet óta ő pásztorolta őket. Közel ötven évet töltött a faluban. Nem közülük való volt, amikor hozzájuk szegődött, de közülük való lett, mire elment a minden élők útján. Aztán sírás után öröm költözött a falu népe szívébe. Új lelkipásztort kaptak. Takaros, jó megjelenésű, zengő hangú fiatalembert. Meg is voltak elégedve, de egy idő után kihunyta a fiatal iránti rajongás lángja. Ahogy telt az idő egyre inkább hasonlítani kezdték az új tiszteletes szolgálatát a régebbiéhez, s kezdtek megfogalmazódni a nemtetszések. Addig-addig ment a dolog, hogy a gyülekezet és a lelkipásztor lelkülete kölcsönösen elhidegült egymástól. Sőt alig fél esztendő után az eklészia már szabadulni is akart az új tiszteletestől. Az előjáróság ez ügyben kihallgatást is kért a püspöktől.

Nagy testű, keményfából faragott ember volt a főtiszteletű úr. Okos, tisztafejű egyenes lélek. Türelmesen végig hallgatta az atyafiakat, de nem látott semmi okot arra, hogy a fiatal szolgatársat elmozdítsa a helyéről. Ezért kicsit emelt hangon azt kérte, hogy csak egyetlen olyan kihágást említsenek fel, amely elégséges okot szolgáltatna az intézkedésre. Ijedten néztek össze az atyafiak, majd némi székely góbésággal hirtelen vélték megtalálni a megoldást.

Hát, főtiszteletű úr, ez a mi pásztorunk vasárnapról vasárnapra ugyanazt a prédikációt mondja a gyülekezet előtt.

És atyámfiaim, melyik az az Ige, amely alapján ugyanaz a prédikáció elhangzik vasárnapról vasárnapra? – kérdezte a püspök. Hirtelen mély csönd támadt, s egyetlen Igét sem tudtak előkaparni. A főtiszteletű úr meg némi feddéssel a hangjában csak annyit mondott: No, fiaim, majd, ha az egyetlen Igét idézni tudjátok, visszavárlak benneteket. Addig pedig nagyon figyeljetelek arra a sokszor elmondott prédikációra, mert egyelőre nincs értelme mást mondani.

Bocskai-kabát

Második napjához érkezett a mócsi tavaszi nagyvásár. Bár a dombok mögül még alig bújt elő a Nap, a sokadalomban már hullámozott a tömeg. Általvetős, rokolyás asszonyok, lovasok, szekeresek, bocskoros öregek, málhás állatok sokasága mozgolódott a vásártéren. Bámészkodtak, alkudoztak, tereferéltek. A tavasz illatával játszadozó szél hol elsodorta, hol a vásározók közé hajtotta a lacipecsenyések felől áramló szagokat. Jó vásár ígérkezett, sokféle emberrel, mindenféle felhozattal.

A vásári forgatagban ott ácsorgott egy belső-mezőségi tiszteletes is. A közel múltban kezdte meg szolgálatát errefelé, s úgy vélte jól jön a vásárban való nézelődés a vidékkel való ismerkedéshez. Szemrevételezett hát tüzetesen mindent. A kurátorral meg az egyházzival érkezett, ám azok rég elsodródtak mellőle. Ennélfogva nem zavarta senki abban, hogy tekintete mindegyre a sokadalmat pásztázza. A folyton mozgó emberáradatból kihúzódva a sátrasok közelében álldogált. Papi hivatásához méltóan talpig fekete öltönyben, messze világító hófehér ingben, nyakkendősen, coli kalappal a fején. Elmaradhatatlan sétatálcájára támaszkodva olyan volt a színes tömegben, mint tarlott mezőkön peckesen sétálgató öreg varjú. Vagy mint ódon könyvekben a sorvégi nagy felkiáltójel. Fel is figyeltek rá ideje korán az emberek. Volt, aki kalapját emelte, volt, aki csak megbámulta. Egyesek Békesség Istentölt köszöntek, mások buna zinuat.

Egyszer aztán egy nagy testű, széles vállú, tölgyfa termetű ember sodródott melléje. Egy pillanatra megáll, s alaposan végigmérte a fiatal tiszteletes urat. Aztán nagy tenyerével szilajul, bátran hátba verte, s érces hangon emigyen kezdte el az ismerkedést: „Ahogy elnézem itt magát ebben a talpig fekete, úri szabó varrta öltönyben, uraságodban alighanem cigányprímást vagy református lelkipásztort tisztelhetek.” És dőlni kezdett belőle a jóízű, harsány kacagás, mert mint később kiderült ő volt a tréfacsinálásról messze földön jól ismert mezőverese gyházi református lelkipásztor.

Református jelkép

A rrafelé, ahol nagy szőlőskertek kapaszkodnak a falu fölötti dom- bokon, s a Kraszna vize nyaldossa a partokat egy kicsinyke lélek- számú református gyülekezet élte az életét. Adakozó és áldozatkész kö- zösség volt. Tisztelte és becsülte a beszolgáló lelkipásztort, s önkéntes munkával építgette aprócska templomát. Ám, ahogy az lenni szokott, akadt közöttük egy civakodásra hajlamos atyafi is. Afféle ember volt, aki a kákán is csomót keresett. Nem volt ugyan semmiféle tisztsége, de úgy fenn hordta az orrát, hogy azzal a piszkafával sem lehetett volna el- érni. Mindenkinél mindent jobban tudott, mindig, mindenről véleményt mondott. De azt a legnagyobb jóindulattal sem lehetne állítani, hogy építő módon véleményezte volna a dolgokat. Bírálta a kurátort, bosz- szantotta a presbitereket, elmarasztalta az asszonytestvéreket. Keveselte az úrvacsorával élők számát, elégedetlen volt a konfirmándusok felké- szültségével. Rendetlennek tartotta a templom környezetét, elhanyagolt- nak, gazosnak ítélte a papkertet. Persze ő maga nem törte magát, hogy részt vegyen a gyülekezeti kalákában. Ha a gyülekezeti tagok a kerítést javígtatták ő halaszthatatlan ügyekre hivatkozva távol maradt. Ha a papkertben szorgoskodtak inkább parancsolgatott, minthogy ásót, kapát, kaszát vett volna a kezébe. Az az igazság, hogy mindenkinek elege volt már a kötekedéseiből, de a békesség kedvéért eltűrték. Igyekeztek ügyet sem vetni rá. Perelni semmikép nem akartak. Szép szóval jobb kilátásra bírni nem remélték, veszekedni meg nem szerettek volna. Próbálkozás volt már éppen elég, a megintéstől az eklézsia követésig, de pusztába kiáltott volt minden szó. Az összeférhetlensége csak terebélyesedett. Különösen azokban a hónapokban amikor a bora már formi kezdett a pincéjében. Egyik alkalommal éppen az erjedőben lévő újbor, a murci idején ment neki a beszolgáló lelkipásztornak. No, nem tettelesen csak úgy szóval. Azzal vádolta, hogy igazándiból nem is tud prédikálni. Va- sárnaponként felmegy a szószékre, fel is veszi a textust, de igehirdetés helyett csak „szalmáz”. Vagyis beszél össze-vissza. A jó felkészültségű, nagy tapasztalatokkal bíró tiszteletes eleinte elengedte a füle mellett a rágalmazást. De amikor már sokadjára bántotta az izgága atyafi, szomo- rúan csak annyit mondott: „Persze, hogy szalmázok, mert ki is győzné szénával az olyan nagy ökröt, mint te vagy.”

Úrasztali tányér

Öles termetű, súlyos ember volt a főtiszteletű úr. Robosztus alakja az erőt sugározta. Szerette a jó társaságot, szivarozott, kávézott, a jóféle konyakot sem vetette meg. Egy szóval az életkedv megtestesítője volt. Ráadásul nagy munkabírású, fennkölt szellem. Ugyan kicsit nehézkesen mozgott, de a jókedve sosem hagyta el. Történt aztán hogy egy napon megbetegedett. Maga sem akarta hinni, de a szervezetében megbomlott az egyensúly. Egyszer a mellkasa szorult, máskor a szíve vert hevesen. Néha szédült, imbolygott kicsit, máskor meg úgy érezte, hogy szétpattan a feje. Eleinte nem nagyon figyelt a tünetekre, de amikor már menetrendszerűen jöttek a nagy szorítások, s testét hideg verejték fűrösztötte, maga is aggódni kezdett. Orvosról, vizsgálatokról, terápiákról azonban hallani sem akart. Testi, szellemi függetlenségét neki bizony ne akarják az orvosok korlátok közé szorítani – mondta volt, s tette tovább a dolgát. Ám amikor már a sokadik éjszakát is átkínlódta, felesége unszolásának engedve mégiscsak felkereste az orvost.

Az orvosi tudományok doktora egykettőre felállította a diagnózist, s életmódváltozást szorgalmazott. A főtiszteletű megnyugodva ballagott haza. Otthon izgatottan várta a felesége, s rögtön faggatni kezdte, hogy mit mondott az orvos. A főtiszteletű röviden beszámolt, majd hamiskás mosollyal így folytatta: Nézze, kedvesem, nagyobb baj nincsen, csupán a vérnyomásom igyekszik a magasba. Gyógyszereket kaptam, azokat szedni fogom. Ami pedig az életmódot jelenti, minden marad a régi szerint.

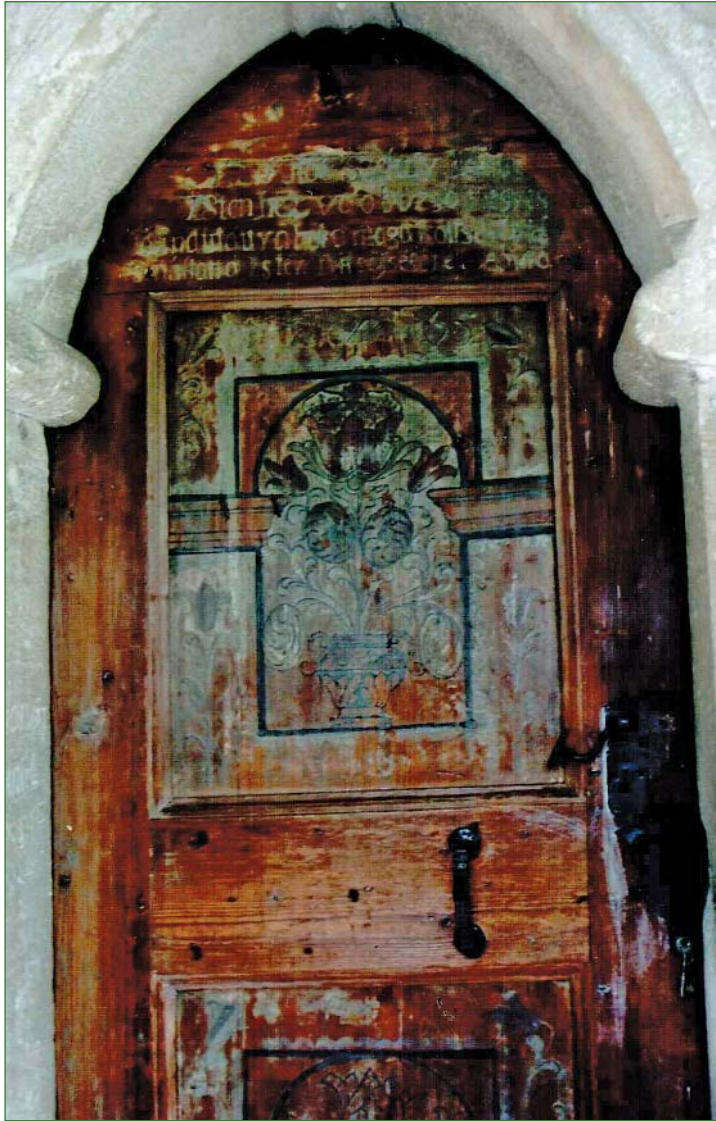
Hogyhogy a régi szerint? – vágott közbe a hitvestárs. Úgy, szívem, hogy amikor a nagy eszű doktor azt kérdezte, hogy hány kávé iszom naponta azt válaszoltam, hatot, hány szivart szívok, azt mondtam két dobozzal, hány konyakot iszom, hatot – volt a válaszom. Erre ő szigorúan rám parancsolt, hogy mindent feleznem kell. Így aztán maradok minden-nel a korábban megszokott mennyiségnél.

Templomba menők

A táji díszítőművészetet őrző kisvárosba települt református eklézsia-
Anak régente komoly gyümölcsöse és szőlőbirtoka volt arrafelé, ahol
az Almás patak mellékvölgyeinek egyikében Magyarbikal húzta meg
magát. A szőlőbirtok azonban igazán jó bort sosem termett. Nem a hoz-
záértés hiánya miatt. Akarat és szándék mindig volt. Csakhogy az időjá-
rás sokszor keresztül húzta a számításokat. Megtörtént, hogy a havasok
hirtelen hideget leheltek, s már nyárutón hűvös nappalok és hideg éjsza-
kák köszöntöttek a vidékre. Megállt a szőlőfürtök pirosodása, a must cu-
korfoka alacsony maradt, s bizony az új bor savanyú lett, mint az az ecet.
A szőlősgazdák nem tudván mit csinálni, megszokták a savanyú nedűt,
s a mindenkori tiszteletesek is elfogadták, ami évről évre adatott. Aztán
jött a nagyháború, majd hatalmi átrendeződés, s az eklézsia szőlőbirtoka
elűszott a nagy felfordulásban. Sőt a savanyú borhoz szokott tiszteletest
is kivetették fészkéből az új idők új szelei. Messze sodródott, egyenesen
a tengeren túlra. Helyére új strázsa állt, akinek szőlő-gyümölcs naturá-
liák már nem is jutottak. Mindazonáltal mint afféle jó gazda a parókia
kertjében ültetett néhány vesszőt, amelyek aztán az évek, évtizedek mú-
lásával tőkévé terebélyesedtek. Így aztán valamicske bora mindig volt.
Csakhogy az a kevéske éppen oly kanecetes ízű volt mindig, mint a sző-
lőbirtokon termett valamikor.

Történt, hogy húsz évvel a nagy háború után a hajdani tiszteletes ha-
zalátogatott. Úgymond halála előtt még egyszer utoljára. Jöhetett bátran,
szabadon, hiszen arrafelé magyar világ volt újra. Elmúlt, távolba tűnt
ifjúsága utáni sóvárgása elvitte egykori parókiájára is. Természetesen ott
is, mint magában a városkában is, minden idegen volt. Másak voltak a
népek, mások az arányok, másak a szokások. Minden azt érezte vele,
hogy ott már számára nincs otthon, nincsen haza. Mindazonáltal amikor
a tiszteletes megkínálta egy kevéske, saját termésű borral azt nézegetni,
szagolgatni kezdte, s mikor belekortyolt a savanyú nedűbe, szemében
egy könnycseppel izgatottan kiáltott fel: „Rád ismerek, hazám!”

Festett templomajtó

A havasok lábánál már javában zsendült a tavasz. Virágba borultak a mezők, és frissen dudáló szelek szaladgáltak. Minden olyan meszeszerűen, lélekemelően szép volt. A természet zöld újulása, a mennyég májusi kékje, a templomba igyekvő csengő kedvű ifjúság és a fiatal tiszteletes melegbarna szemei egyaránt. Pünkösdi szent ünnepe volt. A kőkeretes ablakok mögött még el sem szakadt a zsoltár dallama, de ő már ott egyenesedett a szószéken. Tartásának méltóságát csak növelte, hogy imára kulcsolt kezei a biblián pihentek. Elefántcsontszínű, nemes vonalú arcát kicsit megszínezte az izgalom, de egész megjelenése a belső tisztaságról beszélt. Egyelőre még mélyen önmagára figyelt, de pillanat volt csupán s egy remekelt szép prédikációba kezdett. Szemei lobott vetek, szíveket indító érhangja betöltötte a templomot. Nem keresgélte a szavakat, papirosát, a vázlatát feledve szabadon beszélt. Egész lénye arra összpontosult, hogy ő az Isten igazságának védelmezője s népe világosságának letéteményese, s arcán kivirult az elhivatottság rózsája.

Templomból kijövésakor, mikor az ajtóban mindenkivel kezet fogott, gratuláltak is neki sokan. Volt, aki a szolgálatot köszönte, volt, aki az Igét. Olyanok is akadtak, akik a jövőbeni terveiről tudakozódtak s közben zengedezték a dicséretét. Az egyik meglehetősen öreg egyháztag egyenesen „szent atyám”-nak titulálta nagy elragadtatásában. Legemlékezetesebb azonban az maradt számára, ami közte és Anna néni között elhangzott.

Jaj, édes tiszteletes uram be szépen prédikált, elhallgatnám magát napestig. Hiszen magát az a drága jó Istenünk is lelkipásztornak teremtette. Nincsen magának párja széles e világban – morzsolgatta a szavakat a nagy tekintélyű öregasszony.

Nincsen bizony nekem párom – válaszolta a fiatal tiszteletes kicsit elfogódottan, - mert nem vagyok még házas.

Papné széke

A havas hegycsúcsokkal övezett, szelíd lejtésű dombok között meglapuló felszei faluban kapta első önálló parókiáját a fiatal tiszteletes. A segédlelkészi évek után legjobb tudása szerint és nagy örömmel vette számba a feladatokat, s az elhívott ember tenni akarásával állt bele a szolgálatba. A kurátor, a presbiterek, az egyházfik fősorakoztak melléje, s együttes erővel és akarattal egyengetni kezdték az egyházközség életét. Ment minden, mint a karikacsapás. Vasárnaponként megtelt a festett kazettás mennyezetű templom. zengett a zsoltár, s némi büszkeségtől feszülő mellel szólt Isten ígését. Úgy érezte, hazatalált. A gyülekezet nemcsak örült az érkezésének, hanem rövid időn belül magáénak is vallotta. Csupán csak egyetlen dolog hibázott. Még nőtlen ember volt, s ennél fogva nem szorgoskodott a parókián tiszteletes asszony. Ő ugyan egyelőre jól el tudta látni magát, de hát a református gyülekezet már csak olyan, hogy igényli a papnét. Eleinte egy-két bibliás öregasszony sóhajtozott csak: milyen kár, hogy az Isten házában vasárnaponként üres a papné széke. Aztán egyszer a kurátor is elszóltta magát: asszony kellene már a házhoz tiszteletes úr. Később meg már ajánlgatni is kezdték a gyülekezeti tagok. Egyesek a szomszédos falu tanítónőjét nézték ki neki, mások meg a postamester lányát. Ő persze csak mosolygott a bajusza alatt. Nem mondta el, hogy lángolt már egyszer az ő szíve is, sőt meg is sebződött. Még tanulmányai idején megszeretett egy kedves medikus lányt. Csakhogy milyen az élet! A lányt hivatása, no és a magyarokat erősen sújtó kihelyezési rendszer a messze Dunadeltába, egy forgalmas, színes kikötővárosba sodorta. Megnőtt köztük a távolság, s a kisdoktornő egyre inkább nem akart már falusi papné lenni. Végül is ki-ki a maga útját kezdte járni.

Aztán addig-addig járta a tiszteletes a maga útját, s hallgatta a gyülekezet szeretetteljes unszolását, hogy megtalálta élete párját. Feleségül vette a szomszéd falu tűzről pattant tanítónőjét, s élték a falusi emberek csendes életét. Túl voltak már a szerelem első virágzásán, amikor egy vasárnapi perselyszámolás közben a tréfás kedvű egyházi megkérdezte: „No tiszteletes úr, hát hogy van megelégedve a tiszteletes asszonnal? Óh, nagyon – nevetett a tiszteletes. Már úgy összeszoktunk, hogyha én egyet szólok, ő tizenkettővel válaszol.”

Templompersely

Akkoriban történt, amikor padlássöprésektől, törvénytelen foglalásoktól és a kollektivizálás első nagy hullámától visszhangzottak a falvak. Az Alföld keleti peremtvidékén az egyik faluba új tiszteletes került. Fiatal, tenni akarással felruházott lelkipásztor. Óh, az előző években hányszor elgondolta már, hogy milyen lesz, amikor a maga gazdájaként alakítja, formálja, vezeti egy közösség életét. S íme most eljött a várva várt időszak. Fiatalos lendülettel, s jó értelemben vett becsvággyal meg is érkezett szolgálati helyére. A költözködése nem jelentett különösebb nehézséget. Az apró falusi állomáson, ahová egy ritkán járó, tisztának aligha mondható vonaton megérkezett, az eléje küldött parasztszekerre csak egy jó nagy katonaládát kellett felpakolni. Mint utóbb kiderült tele könyvekkel és némi személyes holmival. Meg is jegyezte a kurátor a bajsza alatt: no, a tiszteletes urat sem veti fel a gazdagság. Persze a lelkipásztorra váró eklézsia sem dicsekedhetett a jómóddal. A templom ugyan rendben volt, de a parókiát már megette az idő. A nagyra méretezett szobákban korhadozott a padló. Az ablakokat rázta a szél, s bizony a falak is fel voltak vizesedve. Az egyik elülső szobában ugyan bútorok is voltak, afféle lelkeszi hivatal vagy fogadószoba képet mutatva, de alapjában véve kongott minden az ürességtől. S hát még az udvar! A nagy istálló jószágot, ki tudja mikor látott utoljára. A csűr és egyéb gazdasági épületek tátongtak a szegénységtől. Mióta a hatalom a papi földekre rátette a kezét, s a szolgálatból kiöregedett szolgatárs kamráját, vermét, padlását végrehajtók tisztogatták, még az egerek is kiköltöztek. Hol volt már az az idő, amikor aranyló új búzamatot öntögettek kepeként a terményes hombárjába! Mindezek ellenére a szolgálat kívánnivalót nem hagyott maga után. Minden haladt a maga útján. Egyik nap aztán Máli néni, a gyülekezet egyik legöregebb asszonya állított be a parókiára egy jól megtermett, fényes szőrű macskával.

„Tiszteletes úr, drága, magának adnám a macskámat. Nekem lassan a temetőbe lesz a helyem. Viseljen gondot rá!” „Köszönöm a szíves jóakarátát Máli néni, de várjunk ezzel egy keveset, mert én olyan szegény legény vagyok egyelőre, hogy még egerem sincs – mosolygott a tiszteletes.”

Torony órával

Akkoriban még nem volt szokásban a kirándulás, az utazás. A falusi ember leélte az életét a falujában. Legfeljebb az országos nagyvásárok szólították el ide vagy oda. Meg aztán ha katonának állt vitte a gőzös, ha akarta, ha nem. Asszonynépség is csak a piacokig jutott el, a falusi gyermekek meg egyenesen sehová. Lehetett játszódni a falusi utak porában, csatangolni a temetőben, s barangolni a jószágok után a határban. Erdő, mező annyi titkot rejtegetett, hogy nem is vágyódott el senki a falujából. A gyermekeleányt azonban, ha elérte a tizedik esztendő, leginkább városi úri családhoz adták cselédnek. Azzal, hogy tanuljon bele a háztartásba, meg aztán ragadjon rá valami úriasabb viselkedés is. Persze nagy törés volt ez a leánykák életében, de a megélhetésért menni kellett. Batyuba kötötték a holmiját, s egy hetivásáros napon beszekeretették őket a cselédek kereső nagyságákhöz. Biz' a cselédpiacon gyorsan elszerződtették őket, s kezdődhetett a városi élet. Nagy házak, rácsos kapuk, magas lépcsők, csillárok, meg arany cvikeles méltóságos urak és asszonyok affektálása és kiismerhetetlen világa. Szájtátva bámult hát történetünk főhőse is. Aztán megszokta, hogy a fürdőkádba mosófazékkal kell hordani a vizet, hogy reggelente kezét kell csókolni a nagyságosnak, hogy a hóstátiaktól a fejére rakott kosarakban kell a gazdáinak szállítania a zöldségfélét, gyümölcsöt. Szóval mindent megtanult, mindent megszokott. Csak az furdalta nagyon az oldalát, hogy a hóstáti reformátusok templomának miért van két tornya. Hiszen otthon az ő templomuknak csak egy tornya van. Amikor jó három hónap múltával először hazalátogatott a falujába, rögtön szaladt is a tiszteletes úrhoz a válaszáért.

Tudod, fiam, ezek a hóstátiak pénzes, rátarti emberek. Szebb, nagyobb istenházát akartak szépen szóló harangokkal. S ha több harangot öntettek, több torony is kellett, hogy legyen őket hova felfüggeszteni – magyarázta a tiszteletes.

De tiszteletes úr, miért tettek mind a két toronyba órát is – kíváncsiskodott tovább a világlátott kis cseléd.

Hát gyermekem azért, hogyha két ilyen kis cseléd, mint te meg akarja nézni hogy hány óra van, hogy csütörtökön a kimenőjéből mennyi idő van még hátra, egymásra várakozás nélkül megnézhesék az órát – nevetett jóízűen a tiszteletes.

Harangbeemelés

A kikérdezés idejéhez közeledett a konfirmándusok csoportja. Végig vették már a káté valamennyi kérdését, s a hagyományokhoz híven megtanulták szó szerint a kérdéseket és a válaszokat is. Erre ugyanis a tiszteletes minden időben nagy gondot fordított. Miután végig magyarázta, értelmezgette a gyermekek számára a kátét, következett a könyvnélküliek tanulása. Persze a memorizáláshoz sok idő kellett, és újra meg újra gyakorlás. Két esztendő alatt azonban többé-kevésbé sikerült felkészülni minden csoportnak. S a konfirmáció alkalmával nem kis meglepéssel ültek a szülők, a rokonok a gyönyörű festett kazettás mennyezetű templomban, mert ahogy mondták a gyermek paposan tud már beszélni. Kinek-kinek mindig megszabta azt is a tiszteletes, hogy hány zsoltárt, dicséretet kell megtanulni. A szép hangúakkal azok közül a kikérdezés során nem egyet-kettőt el is énekeltetett, a fahangúakkal meg versként mondatta fel az énekverseket. De a kátén, a Szentírás ismereten, a zsoltárok és lelkiénekek elsajátíttatásán kívül a tiszteletes arra is mindig időt fordított, hogy a gyermekek bepillantsanak ekléziájuk történetébe, ismerjék meg szép műemlék templomuk művészeti értékeit is. A kikérdezéshez majd ünnepélyes fogadalomtételhez közelítő csoportnak most is éppen a templom szépségeiről beszélt. Az Umling mennyezetről, mely igazi népi kalendáriumként működött, a gyönyörű mérműves ablakokról, a Sipos Dávid faragta szépséges szószékről, a pelikános szószékkoronáról, a barokk orgonáról. Aztán a templomerődítés maradványairól majd a négy fiatornyos toronyról, meg a benne lakó harangokról. A toronyba, a harangok megtekintésére föl is vezette az ifjakat. A harmincnégy konfirmándus lába alatt csak úgy dübörögtek a toronyba vezető, hatalmas falépcsők. Persze közben szállt a por is, mert akárhogyan fegyelmezte is a tiszteletes őket csak kitört belőlük a csintalanság. A harangokhoz megérkezve aztán egy pillanatra eltátották a szájukat. Jövetelükre ugyan a galambok szárny csattogva rebbentek szét, de ott lógtak a hatalmas, feliratos harangok. Az egyik fiúcska, aki meglehetősen jámbor gyermek volt, alig-alig szellemi képességekkel, a társai titokban vízfordónak csúfolták, meg is kérdezte rögtön. Tessék mondani tiszteletes bácsi, ez a nehéz nagy harang hogyan került ide fel?

Úgy, hogy csengő korában még könnyű volt beemelni – nevetett hamiskásan a tiszteletes.

Keresztelőedény

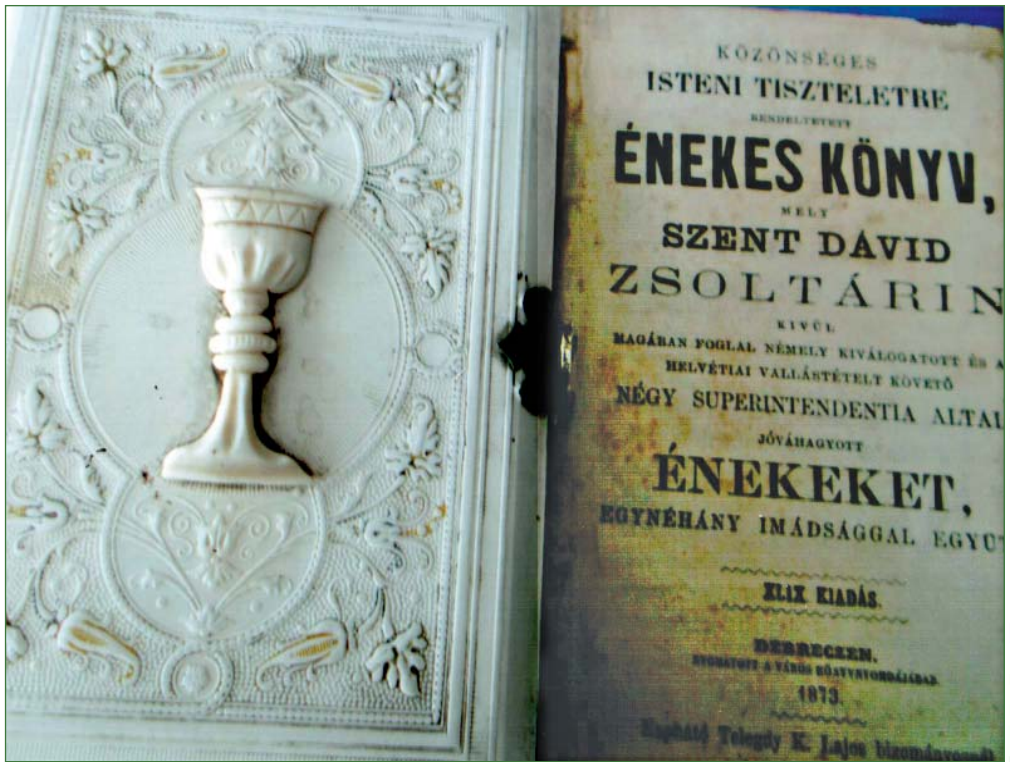
Ároni familiából származott a nagytiszteletű úr. Katonás tartású, még idősebb korában is szemrevaló ember, nagy tömött deresedő bajuszszal. Képzettsége szerint a lelkipásztor a társadalom elitjéhez tartozott, de különösebben nem futott be nagy pályát. Címek, rangok soha nem érdekelték. Annál inkább a szolgálat. Lelke minden hűségével és szeretetével állt az anyaszentegyház őrállói között. Amolyan tiszta, istenes ember volt, aki ráadásul mindenkivel szót tudott érteni. Szerették is nagyon a gyülekezetében. Nemes egyszerűséggel csak aranszájú papként emlegették. Vendég igehirdetőket, légátusokat mindig szívesen fogadott. Szolgálati tapasztalatait, igehirdetői tudományát örömmel osztotta meg a szolgatársakkal. Az volt a véleménye, hogy szeretet nélkül a lelkipásztori szolgálat olyan, mint a téli napsütés. Látszik, de életet, fejlődést nem segít.

Történt, hogy a határok megnyitása után gyakran szállást kért nála egy átutazóban lévő szolgálatos. Adott szívesen, de amikor viszonylag rövid időn belül sokszor megjelent nála a kollega, szöveget ütött a fejében: ejnye, mikor szolgál ez a fiatalember, ha mindig úton van? Vagy olyasféle, aki egész héten át láthatatlan a gyülekezet számára, vasárnap meg érthetetlen? Aztán amikor legközelebb megint megjelent, bokorból nyulat ugratni támadt kedve.

„Mondtam volt már, hogy nálunk régtől fogva szokásban van a hétköznapi reggeli istentisztelet. Ha van kedved hozzá, s meg nem sértelek vele, felajánlom, hogy a holnapit bibliamagyarázattal vagy csak könyörgéssel te tartsd. Nyár lévén, dologidő, nem lesz jelen a nagy gyülekezet, de átlagosan 30-40 idősebb asszony ilyenkor is mindig jelen van. Lelki felüdülés lesz számukra, ha új hangot hallhatnak. A palástomat nyugodtan viselheted, fehér ing is akad számodra. Biblia nyilván van nálad, a többi meg magától értetődik.”

Másnap annak rendje módja szerint a vendég elvégezte a szolgálatot. A templomból kijöve kicsit nagy mellénnyel meg is jegyezte: „No, bátyám köszönöm a lehetőséget. Úgy gondolom, hogy ahhoz képest, hogy váratlanul jött ez a szolgálat nem sikerült rosszul. Legalább te is hallhattál valami jót.”

Hát rossznak éppen nem volt rossz – hunyorított hamiskásan a nagytiszteletű úr, majd némi szünet után székely felmenői góbéságával még hozzátette: de jónak sem lehetne mondani. Bíz a vendég többet szállást nem kért.

Énekeskönyv

A jó képességű lelkipásztorok sorába tartozott a tiszteletes. Ráadásul Amindig vidám, tréfás kedvű ember volt. Gazdag parókia sosem jutott neki, de anyagi gondok a jókedvét nem szegték egyszer sem. Megelégedett azzal, ami volt. Pénzt, vagyont nem gyűjtött. Legfőbb kincse a hite volt és a humora. Mindig mosolygó arcával sziporkázó hangulatával a szomorkodót is nevetésre bírta. Szolgatársai is elismerték, hogy nálánál jobb tréfacsináló és színesebb előadói készséggel megáldott lelkipásztor nem igen teremtetett az egyházmegyében. Ahol ő megjelent, ott az unalom nem vert tanyát. Ha a vele, vagy a másokkal megesett történetekbe belekezdett, vége-hossza nem volt a kacagásnak. Egyébként is nagyon tudta önmagát is, meg másokat is karikírozni. Kiváló orgánuma volt. Ének- és beszédhangjával megtévesztően tökéletesen tudott sokakat utánozni, de arcizmainak játékával, egész testének mozgásával, taglejtésével is pillanatok alatt a hallgatóság elé tudott varázsolni bárkit. A tréfálkozás, a vidámság, a szellemes finom gúny és az élcelődés egyszerűen a vérében volt. Persze, ahogy az általában az ilyen típusú embereknel lenni szokott, a történeteiben, az alakításaiban mindig volt egy kis Hány-János íz is. Különösen előjöttek ezek az ízek, ha önmagáról volt szó.

Egyik alkalommal éppen a Canonika vizitáción szerzett élményeit sorjázta egy baráti összejövetelen. Most az egyszer tényleges komolysággal részletezte a történeteket. Elismerően és jó érzéssel szólt a meglátogatott eklézsia életéről. A társaság tagjai szolgatársai lévén nem rejtette véka alá előttük a véleményét az aprócska falusi gyülekezet hitéletével, anyagi állapotával, egyházfegyelmi helyzetével kapcsolatban. De szólt a saját igehirdetői tapasztalatáról is.

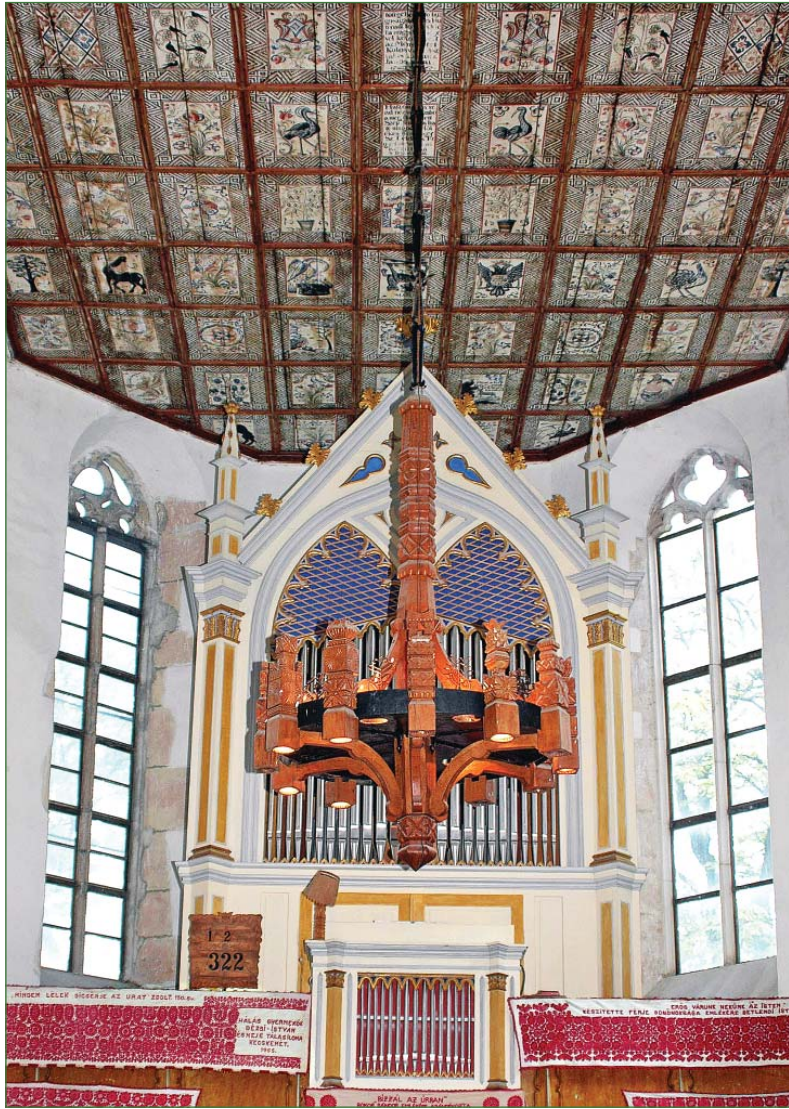
„Mit mondjak nektek? egyszerű volt látni, hogy a takaros kis templom megtelt hívekkel. Mint nyáreleji ragyogásban a virágzó tarka rét olyan volt a viseletben pompázó lányok és asszonyok miatt a torony felőli oldal. De a férfi oldal is felemelő látványt nyújtott. Nekem persze a szép látványnál nagyobb élményt jelentett a szószékre hegyező tekintetekben tükröződő meleg lelkűség. Föl is szárnyaltattak rögtön. A bűnvalló imádság után a fő éneknél nagy lelkesedéssel ereszthettem ki a hangom. Mit beszélek? Olyan lendülettel és hevességgel, hogy jobb kezemmel utána kellett kapjak a hangomnak, mert féltő volt, hogy zengő tenorom kiveri a templom műemlék ablakait.”

Toronycsillag

Széles látókörű, mély hitű, nagy műveltségű ember volt a tiszteletes. Ráadásul a férfias szépség és az önzetlenség szobrát lehetett volna róla mintázni. Az élete ugyan nem volt könnyű, magasságokat és mélységeket már fiatal korában megjárt, de Istent hívő jó lelke sosem billent ki az egyensúlyából. Irigylésre ingerlő lelki békéje akkor sem roppant össze, amikor váratlanul is hirtelen összeomlott a házassága. Pedig akkoriban több volt az ellensége, mint a barátja. Népszerűsége ugyan sosem törekedett, de azért akkor nagyon fájt neki, hogy a szolgatársai kihátráltak mellőle. Rendíthetetlen odaadással ugyan akkor is építgette az Isten országát. Hirdette az Igét, és egyre mélyebbre ásta magát az írásmagyarázat rejtelseibe, s mondanivalója vasárnapról vasárnapra a két testamentumot átívelő üzenetté kerekedett, de szíve hústábláin azért mély barázdákat szántott a bánat. Nagy magányában tulajdonképpen nem is volt, akinek kibeszélhette volna a fájdalmát, a társtalanságot, az igaztalan vádakat. Könnyező szívvel, de méltósággal hordozta hát a szétesett házasság keresztjét. Már jóval a szomorú történet után az egyik hajdani évtársa látogatta meg. A messzi német nyelvterületről érkezett diáktárs elgondolkodva szürcsölgette a kávéját a parókián, hiszen a tiszteletes válás után is palástosan a szolgálati helyén maradhatott. Majd együttérzéssel, lassan tagolva a szavakat valami olyasféle dolgot mondott, hogy egy válás még nem a világvége. Új asszony után kell nézni, s mehet az élet tovább.

„Aj-aj, barátom, ha az olyan könnyű volna! Tudod te is, hogy az én elvárásom szerint mellettem az asszonynak nemcsak feleségnek, de papnénak is kell lenni. Vagyis aki mellém szegődik legyen olyan, mint a toronyóra. Azaz járjon pontosan. Ám mégse legyen olyan, mint a toronyóra, ne hirdessen ki hangosan mindent!” – nevetett hamis hunyorgással a tiszteletes.

Templombelső

Magányosan éldegélt a tiszteletes a parókián. A tágas, nagy szobák kongtak az ürességtől, s az unalom ülte volna torát, ha nem lett volna a szolgálat. Nem is találta a helyét, csak járt kelt egyik szobából a másikba, s törte az agyát, miként eshetett ez meg vele, ami megesett. Az történt ugyanis, hogy közel harminc esztendő után magára hagyta a hitese felesége. Gondolt egyet és elköltözött. Aztán közös megegyezéssel törvényesen is kimondták a válást. A hajdani szerelem helyén nem maradt más csak keserűség és a nagy kérdés: hogyan tovább? Hiszen a tiszteletes ugyan élete delén járt már, de megjelenésre, tartásra még mindig fiatalos. Halántékán néhány deresedő hajszál mutatkozott, de tekintetében, melegbarna szemében tűz lobogott, s olyan hévvel hirdette az ígét, hogy a fiatal szolgatársak is csodájára jártak. Egyébként a gyülekezet nagyon szerette. Képes lett volna akármire csak boldognak lássa tiszteletesét. Egy idő után nem is kerteltek, kimondták: kutyaharapást szőrivel kell gyógyítani. Nősüljön újra a tiszteletes úr. S a hétköznapi reggeli istentiszteletek idős asszonyai kezdték is számba venni, hogy hol mely ekléziában özvegyültek meg a papnék. A tiszteletes azonban egyelőre hajthatatlan maradt. Mígnem az Úr Isten egy különös találkozt hozott az életébe. Egy pillanat volt csupán, és szívében kivirágzott egy csodálatos nagy szerelem. Körülötte újra nyíltak a virágok, csattogott a madárdal. S ő mámorosan engedte sodortatni magát a boldogság felé. Szíve megtelt szenvedéllyel és áldozatvállalással és rövid időn belül új házasságra készült. Leendőbelijét hamarosan be is mutatta a gyülekezetnek. Mindenki örült, mindenki el volt ragadtatva. Csupán csak az idősebbik egyházi aggodalmaskodott egy kicsit:

Tiszteletes úr, jól meggondolta ezt a házasságot? Látom, ez a tanárnő szép is, okos is. Ráadásul anyaországbeli. De mégis csak nagyon fiatal a tiszteletes úrhoz. Tizenhét év korkülönbség nem kevés. Nem jobb lenne, ha a tiszteletes úr egy magakorabeli után kapkodna?

Hát ide figyeljen egyházi uram, a szerelem nem számolja az élet éveket. Egyébként is teljes szívemből vallom, hogy az Úr Isten rendelte nekem őt. Az meg külön ajándék, hogy fiatal. Mert jegyezze meg egyházi uram, könnyebb a fiatal nőt ölelgetni, mint a beteg öregasszonyt emelgetni.

Öreg parókia

A Tisza menti faluban jó barátság fűzte össze a római katolikus plébánost és a református tiszteletest. Tulajdonképpen életük delén találkoztak, s nagy távolságokból sodorta egymás mellé őket az élet. A tiszteletes egyenesen erdélyi tájakról érkezett a faluba, a plébánost meg a hírös város indította útjára, hogy aztán a Dél-Alföld, majd a Galga menti részeket maga után hagyva megérkezzen a Tisza partjára. Afféle egy vérből való emberek voltak. Ráadásul egyívásúak is. Mindössze négy nap korkülönbség volt közöttük a fiatalabb plébános javára.

Alkatilag sőt mentalitásukat illetően is sok közös vonás volt bennük. Soha nem siettek, mégis mindenhová időben megérkeztek. Mindig frissen a kiegyensúlyozott lélek derűjével élték az életet. A humort nagyon szerették, de a szolgálatban nem ismertek tréfát. Az elhívott ember felelősségével szolgálták az Urat. Szolgálatuk idején a településen a hitélet szerepe és befolyása már eléggé háttérbe szorult. Kicsit olyan volt, mint a virág, amely hervadáskor maga után hagyja az illatát. Ennek ellenére pillanatra sem feledték küldetésüket. Hirdették az Igét rendíthetetlenül. Közben egyházkormányzati, dogmatikai, liturgiai kérdések kapcsán nagyokat vitatkoztak, de disputáik során egymás hitéleti álláspontját mindig tiszteletben tartották. Az idő persze felettük is haladott sietve. A plébános az aranymiséjére készült, a tiszteletes meg az aktív szolgálatból való kibúcsúzásra.

Tudod, kolléga, – mondta egyik napon a plébános – eljárt felettem az idő. Megremegnek már a háznak őrizői, megállanak az őrlő leányok, mert megkevesebbedtek és meghomályosodtak az ablakon kinézők. Halkabbá lett a malom zúgása, s minden halmocskától kezdek félni. Szóval vén vagyok, mint az országút.

Ne búsulj kolléga – csattant hamiskásan a tiszteletes biztatása – én már az országút építésénél is jelen voltam.

Szószék

Hirtelen divatba jött az átvilágításról beszélni. A totelitárius rendszer bukása után ugyan hivatalosan még nem volt szó az ügynök-kérdésről, de az emberek már egyre gyakrabban titkos iratokról, ügynöklis-tákról, betekintési lehetőségekről, szervezési dossziékról beszélgettek. Egyszeriben mindenki az Állambiztonsági Szolgálatok belső elhárítással kapcsolatos anyagára lett kíváncsi. Egyik napról a másikra ismert emberek köré szövődtek valós vagy, vélt történések, s lettek okkal, vagy ok nélkül megkülönböztetett hálózati személyek. Persze az ügynökvadászat nagy lázában a tiszteletes nem vett részt. Arra ugyan maga is kíváncsi volt, hogy róla vajon mit jelentettek, de az kevésbé érdekelte, hogy a pártállam idején kit állítottak rá. Őt ugyanis sokkal inkább a rendszer működése és belső titkai tették kíváncsivá. Egyébként is mindig higgadtan és helyesen igyekezett megítélni minden történést. A nyilvános-ságot fontosnak tartotta, de a mindenáron való megbélyegzés távol állt tőle. Nyugalmat és derűt sugárzó személyiségétől, széles körű tudásától messze esett mindenféle elhamarkodott ítékezés. Egyébként is úgy gondolta, hogy a szervezettek többsége maga is áldozat volt, akik közül sokakat ki tudja miféle kényszerítéssel, zsarolással fizikai erőszakkal, megfélemlítéssel bírtak rá, hogy együtt működjön a hatalommal.

Egyik alkalommal egykori gimnáziumi évtársa vetődött be hozzá a parókiára. Egy olyan minden lében kanál típusú ember, aki mindenkihez igyekezett nyájas lenni, s aki élete során mindig a tűz körül sündörgött, de valójában nem sokra vitte. Természetesen akkor már nyílt titok volt, hogy a jelentgetők sorába tartozott. Talán magát a tiszteletest is többször bemártotta. Mindazonáltal most egyre csak mentegette magát. Mígnem a tiszteletes a következő gondolatokkal zárta rövidre a beszélgetést: „Tudod, barátom, Jókai azt mondja, hogy aki az ördöggel parolázik, az ne restelkedjen miatta, hogy kormos lesz a tenyere. S nekem nincs okom a nagy mesélő igazában kételkedni.”

Festett úrasztallap

Őszre járt az idő. A bokrokat ökörnnyál kötözte, az ég kékjében költöző madarak vonultak. A tiszteletes úr már egy hónapja nagy betegen feküdt. Testében egy láthatatlan kéz az elmúlás muzsikáját pengette. Fénylő melegbarna szemei megfakultak, tekintetében valami hideg idegesség bujkált. Karjai ernyedten lógtak le az ágyról, s imára is csak nagy erőfeszítések árán tudta összekulcsolni a kezeit. Egykor érces baritonja suttozásba fordult, és alig hallhatóan tudott beszélni. Teste napról napra kisebbé lett, szemmel láthatóan töpörödött és aszalódott. Arca pirját már elorozta a közeledő halál. Sápadsága az őszi éjszakák hidegen fénylő holdját idézte. Mozdulni alig tudott már. A fájdalom megkötözte az egész lényét. Ételt, italt alig vett magához. Nagy küzdelmek árán sikertelenül próbálkozott a nyeléssel. De nem siránkozott, nem méltatlankodott. Sorával betelve feküdt szó nélkül és mozdulatlanul. Gondolatban többnyire messze kalandozott, az Úrral való találkozásra készült. Aggodalmaskodásnak, nyugtalanságnak nem volt helye a szívében. Hitte és meggyőződéssel vallotta, hogy a Mindenség Ura várja már.

Az egyik szeptember végi napon többen vették körül a betegágyát. Barátok, szolgatársak érkeztek hozzá egy-egy biztatást, támaszt nyújtó bibliai igével. Szemmel láthatóan örült a látogatóknak. Figyelemmel végig hallgatta őket. Még az arca is kissé élénkebb színt öltött, s elhaló hangon köszönte meg a jóságukat. A nagy gyengeség okán szája már alig tudta formálni a szavakat, de tagoltan, szépen ő is egy ígét helyezett a látogatók szívére. Aztán valami kis halvány mosoly suhant át az arcán, s háromszéki felmenői hamiskás észjárásával alig hallhatóan megjegyezte: „Tudjátok testvéreim, ha nem volnék halálos beteg, remekül érezném magam.”

Kollégiumi csengők

Mosoly-morzsaák

Az Órhegy alatti Kollégiumban, ahol sokféle tudományt sokféle diák tanult, volt egyszer egy háromszéki fiatalember. A felső nagy hit-tani osztályba járt, s mindenképpen papi pályára szeretett volna kerülni. Nem is volt avval semmi baj, hiszen kiváló talentumokkal volt megáldva, minden érdekelte, könnyen tanult, s széles látókör nyiladozott benne. Ráadásul testre-bokára is megjárós embernek ígérkezett, akinek nem kell majd gyalogszéket tenni a lábai alá, hogy kilátszódjék a prédikálószékből. Egyetlen fogyatékosága volt csupán. Rendkívül szaporán beszélt. Pörgött a nyelve, szinte zörgéssé, kattogássá olvadtak szájában a szavak. A legszebb gondolatok is elveszítették így a szépségüket. Az elhadart mondatok a semmibe veszttek, mert a hallgatók nem a mondanivaló tartalmára figyeltek, hanem az idegesítő beszédtempóra. Szegény szenvedett is emiatt eleget. A felsőbb tudományokat hallgató ifjak gyakran megtréfálták, a professzorok meg óva intették a lelkipásztori szolgálattól. Ő maga számtalanszor próbálkozott lassúbb tempót diktálni magának, de minél inkább saját magára figyelt, annál feszültebb lett, s lökte ki magából fékezhetetlen hadarással a szavakat.

Egyik alkalommal, amikor egy alkalmi beszéd elmondása éppen ráesett, napokon át készült a nyilvános megszólalásra. Gondosan felépítette a mondanivalóját, s a szép őszi délutánokon gyakorolta a hangos beszédet. Egyszer a Holtmarosban sétálgatva, máskor a sétatér végénél, ott, ahol ösvény vezetett az Órhegy oldalán lévő Bükkös-erdőhöz próbálgatta a szép beszédet. Miután a fagyal- és galagonyabokrok eleget hallották már a gondolatait, úgy gondolta, hogy mindent megtett, amit emberileg meglehet, a siker érdekében.

A Kollégium dísztermében hirtelen túl is jutott a szereplésen. Dicséretet nem várt, de úgy vélte, hogy valamelyest jobban ment a dolog a szokásosnál. Éppen ezért esett neki különösen rosszul a felsőbb tudományokat hallgató évtársak élcelődése:

Nos, amice, a kied nyelve annyira sietett, hogy nem is igen értettünk semmit a mondandójából – mondták nevetgélve.

A biza nem való – válaszolta keserűen – hanem a kiedék esze lassú s nem érkezik a nyelvem után. Így aztán nem is érthetnek semmit.

Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár

A pompás nagy épület egyszeriben megtelt étellel. Megkezdődött a tanév. A teológiai fakultás hallgatói elárasztották a tantermeket, s órák, előadások közötti szünetekben megtöltötték a folyosókat. A nagy tekintélyű professzorok előtt nyíltak az ajtók, s mindannyiszor tiszteletteljesen zengett a köszöntés: Békesség Istentől! Az utolsó évek bár gyakran cigarettafüstbe burkolózva vitatkoztak a folyosó valamelyik ablakmélyedésében, de a teológiai tudományok kiválóságainak részükről is ugyanúgy kijárt a tisztelet és a megbecsülés, mint a gólyák részéről. Rend és fegyelem uralkodott az épületben. Pontosan, szépen hangzottak az előadások, lobogtak a szemináriumok, íródtak a vázlatok, cserélődtek a jegyzetek. Készülgettek az alapvizsga-dolgozatok, sőt akadtak, akik már a kispapi témák után jártak. Közben sebes szárnyakon szállt az Idő. Szinte észrevétlenül beköszöntött a vizsgák ideje. Egyszeriben nyugtalanabb lett mindenki. Kimondatlanul is megtöltötte a lelkeket a vizsgadrukk. Kollokviumok, szigorlatok, éjszakába nyúló tanulások követték egymást, s lassan fáradtság ült az arcokra. A leckeönyvekben gyűltek az érdemjegyek. Kinek jobbak, kinek gyengébbek, hiszen minden egyes hallgató más és más személyiség volt. Ahogy szokták mondani: akadtak talentumok, voltak zsenik és sereghajtó iparosok. Persze a vizsgáztató tanárok sem volta egyformák. Volt, aki a megbízhatóság és a bizonyosság érzetét ébresztette a vizsgázóban. De akadt erősen kritikai szellemű is. Sőt volt, aki olyan póker arccal kollokváltatott, mint akinek jégpáncél fagyott a szívére. Szóval egyikről a türelem, a tudományos módszeresség élőszobrát lehetett volna faragni, másiktól meg a részvétlenségét. Mindazonáltal mire a vizsgaidőszak a végéhez közeledett, a hallgatói humor ekképpen összegezte a tapasztalatokat: „Ravasz nem olyan pokoli, és Pokoly nem olyan ravasz, mint amilyen pokolian ravasz Nagy Károly.”

Református Hittudományi Egyetem, Debrecen

A nagy, méltóságteljes négyszögletű épületben javában folyt a vizsgáztatás. Az újszövetségi bibliateológia professzora asztalán ott sorakoztak a tételek. A hosszú, kutyanyelv formájú tétel-cédulák között egyes teológusok kimért mozdulatokkal keresték a felkészültségüknek legmegfelelőbbeket, mások meg minden diákok elszántságával hirtelen csak húztak egy tételt. Aztán megkezdődött a gondolatok összerendezése, a feleletre való előkészülés. Voltak, akik szabályos felelettervet állítottak össze, de akadtak olyanok is, akik rövidke vázlatot vetettek papírra, vagy csupán csak néhány emlékeztető kifejezést, hívószót rögzítettek. A professzor úr türelmesen várt. Aztán egy-egy szóval, intéssel megkezdte a feleltetést. Nem kötekedett, nem akadékoskodott. Távol állt tőle minden kirívó kritika. Nagyon jól tudta, hogy számtalan tényező játszik abban szerepet, hogy milyen felelet születik. Nem is olyan régen még maga is hallgató lévén tudta, hogy nem kell ahhoz féltalemtomúnak lenni, hogy egy-egy gyenge jegy becsússzon a leckeönyvbe.

Éppen egy kevésbé tehetséges tanítványa kezdte meg a tétel ismertetését. A professzor nyájasan és biztatóan nézett rá. A teológus pironkodva, kissé összeszedetlenül kezdett a téma kifejtésébe. Őszintén szólva maga a tantárgy sem tartozott a legkedvesebb stúdiumai közé, a kihúzott tétel meg valahogy ismétlések nélkül maradt. Úgyhogy a viszonylagos lendületes kezdést hamarosan az elakadás követte. A hirtelen beállt csöndben egy eltévedt darázs koppanása hallatszott az ablakon. A professzor úr segíteni próbált. Egymás után fogalmazta meg a mentőkérdéseket. Ám ami igaz, az igaz, a teológus fejében már úgy összezavarodtak a dolgok, hogy azt is elfelejtette, amit sosem tudott. Kérdés kérdést követett, de elfogadható válaszok nem születtek. Végül is a professzor úr a menthetlent is menteni szándékkal egy csekélységre kérdezett rá.

„Hogyan gyógyította meg Jézus a vakon született embert. János evangéliuma szerint?”

Gondolván, arra csak emlékezik a vizsgázó, hogy „Jézus földre köpe, és az ő nyálából sárt csinálja, és rákené a sarat a szemekre. És monda néki: Menj el, mosakodjál meg a Sileám tavában.” Valóban a teológus szeme rögtön fel is csillant, s fennhangon válaszolta: „Jézus szembe köpte a vakot.”

Könyvtári enteriőr

Nyár eleje volt, rekkenő meleg. A nagy múltú lelkészképzést szolgáló intézményben folytak a vizsgák. A hallgatók ünnepélyes komolysággal vártak a sorukra. Voltak, akik a kurzusokat lapozgatták. Mások meg azt találgatták, hogy a vizsgáztató professzor éppen milyen kedvében van. Nehéz napnak, vagy netán könnyű vizsgának néznek elé. Mindenki izgult, mindenki kialvatlanságtól gyötört arccal várakozott. Csúpan egyetlen fiatalember arcán bujkált valami különös mosoly. Álldogált az egyik ablakmélyedésbe húzódva, a tekintete a messze külvilágot pásztázta. Mintha nem is az újszövetségi teológia mélységeiről kellene számot adnia, végtelen nyugalommal álmodozott. Széles vállain, délceg alakján feszült a magyar ruha, s fehér inge szűzhóként világított. Aztán egy váratlan pillanatban széket húzott maga alá, és szemében pajkos lánggal a jegyzetfüzetébe írni kezdett valamit. Az évtársai vázlatra, hívszavakra gondoltak. Pedig egy tréfás vers átdolgozásba kezdett. Amolyan megmosolyogni való rögtönzésbe, amely a következő formát kapta:

Litkei Fényes R. Gábor:

Nem tudhatom

*Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem örömföld itt, e hallgatókkal teli
kis ország, messze ringó nevetések virága.*

*Kacagok itt én, csak zúg e nagy lárma
s remélem, majd diplomával távozok innen
el.*

*Hallgató vagyok. S ha néha rám tör egy-egy
vizsgadrukk,*

okát is, eredményét is tudom.

*tudom, hogy merre megyek, s kik mennek
a folyosón,*

s tudom, hogy mit jelent egy

vizsgaidőszakon,

az arcokról lerívó keserves fájdalom.

*Ki gépen száll fölébe, csak egy sárga pacát
lát*

*És nem tudja, hogy tanítják a teológiát,
annak mit rejt e térkép? Gerundiumot s*

szép ivó kutat,

*de nekem hébert, görögöt, gyülepet, és
diakónikát,*

az tógát lát a látcsőn és UV-s IT-eket,

míg én a teológust, ki a kettesért remeg,

Nagykönyvtárt, rossz liftet, Barthot és

szigókat,

*a szigók közt egy kislányt ki halkán írogat
s mi főntről látandó épületek sora
az a rektori, s a rektor, az egyetem ura
indexek kezében, körötte sok diák
a Kiss-Jazzben a pultos már osztja is a piát
s ott az emlékkert, a régi cigi csikkek
nyoma,
a dohány íze számban, hol natúr; hol
áfonya,
s az egyetemre menvén, a járda peremén,
hogy ne zh-zak aznap, be se mentem én
ím most sem vagyok bent, de kár, hogy ez
látható
nincs műszer mellyel, a Neptun
buherálható.
Hisz diákok vagyunk, és egyikünk sem ép,
s mi sosem hibázunk, egyszer sem
semmiképp,
de vannak TO-sok itt, mindegyik
képzetlen,
ha ügy intézni megyünk, maga a fertelem,
világít bennük, őrzik, kávéautomatákhoz
bújva,
míg jelt nem ír egyetemünkre az
az akkreditáció ujjja,
s hebegő szavukra keményen majd ők
felelnek,
hogy plusz készülős hetet nem adunk e
helynek!*

2010. június 21.

Diákvisélet, anno

Vége felé tartott a vizsgaidőszak. Már csak azok tartózkodtak bent a méltóságteljes épületben, akik vizsgát halasztottak vagy utóvizsgára irányítottak. Ezek szobáikba behúzódnak ki sem látszottak a tanulnivalókból. Cella-magányukban könyvek, jegyzetek, füzetek, laptopok és számítógépek világa övezte őket. Szinte éjt nappallá téve igyekeztek, hogy el ne veszítsék az évet. Egy jókötésű, erős csontozatú fiatalember is ott görnyedt napról napra a vizsgaanyag fölött. Szellemi alkata szerint jó képességekkel rendelkezett, de volt benne valami bohémság. S miközben a tanév során vakmerő életszeretettel és szenvedéllyel élte fiatal életének minden csábos szépségét, kevés ideje maradt a tanulásra. Így aztán megesett az a szégyen, hogy utóvizsgára utalták. Isten látja a lelkét, utólag már hiába kapkodott, az ószövetségi exegézis kifogott rajta. Most aztán gyötörhette magát, mert az ószövetségi bibliai szövegek magyarázata, értelmezése igencsak feladja az emberfiának a leckét. Főleg akkor, ha a héber nyelv ismerete terén is gyűjtött némi hiányosságot. Mindazonáltal nem akarván az évfolyam vízholdja lenni belefeküdt most az egyszer a tanulásba. Egybefolytak számára az éjszakák és a nappalok. Szemei alá nagy fekete karikákat rajzolt a fáradtság, s az öltönyféle már csak lógott rajta. A nagy neki buzdulásban ugyanis az evésről is megfeledkezett. Csupán a feketekávént öntötte magába szorgalmasan, és szívta egyik cigarettát a másikról. No, és olykor-olykor nagyot kortyintott egy öreg flaskából. Poharazgatni ugyan nem szokott, de a hasas palack a jóféle érmelléki borral, mely apja szőlőjében termett, most igazán jó szolgálatot tett. Hiszen a nagy tudománytól már zúgott a feje, égett a gyomra, reszketett a lelke. Egyik alkalommal éppen szájához emelte a flaskát amikor nyílt az ajtó, és a mentora lépett be. A felsőbb éves pártfogó megrökönyödve kiáltotta: „Barátom, jobb lenne, ha az üveg helyett könyveket forgatnál.”

Hidd meg, kolléga úr, amikor én ebből az üvegből hörpintek, mindjárt könyvtárnyi tudós könyvet látok magam körül – válaszolta az utóvizsgás teológus hallgató.

Karácsonyi hangulat

Legációba készült az egyik teológus hallgató. Túl sok gyakorlata még nem volt, hiszen az alsóbb évesek közé tartozott. Ám közeledett a téli időszak nagy ünnepe, s a legációs helyek szétosztása már megtörtént. Az életkor, a tanulmányi előmenetel alapján, no és a magaviselet figyelembevételével, ő is választott. Tudta már, hogy hová viszi az örömhírt, s tudta azt is, hogy milyen szolgálati lehetőségek várnak rá. Nem volt nyugtalan, legfeljebb egy kevés izgalom dobogtatta a szívét. Úgy tervezte, hogy az ünnepre utazás előtt még hazaszalad a szüleihez. Apja is palástos ember lévén, nem árt, ha néhány jó tanáccsal felruházza, bár nem szokása, hogy beleszóljon a fia dolgaiba. Az édesanyja persze más. Ő szereti élesre vasalni a nagyfia öltönyét, ő szereti bőröndbe hajtogatni a ropogós, hófehér inget. No, meg egy kevés mazsolás kalácsot és egyéb hazait is a bőröndbe szokott rejteni, mert hogy úgy sem otthon tölti az ünnepeket az ő egyetlenkéje. Persze a fiatalembernek most is kicsit terhes volt már ez a nagy gondoskodás, de nem akarta megszorítani a legdrágább édesanyját. Tiltakozás helyett inkább megmártózott a papiház hangulatában, s közben már a legációs hely körül forogtak a gondolatai. Rövid otthontartózkodás után aztán el is indult. Többszöri átszállás és apró falusi állomásokon történt várakozások után a koradélutáni órákban meg is érkezett a szolgálati helyére. Rövid bemutatkozás, s az esti alkalommal kapcsolatos megbeszélés után rövidre visszahúzódott a parókia egyik szobájába. Holmiját rendezgetve ekkor vette észre, hogy a libellusa otthon maradt a szüleinél. Kicsit meg is ijedt, hiszen a libellus, a könyvecske formátumú szolgálati napló, a legátus számára fontos dokumentum. Abba kerülnek bele a szolgálatok, meg a gyülekezettől kapott adomány, a legátum összege is. Az első ijedelem után aztán a parókus lelképásztor javaslatára egy táviratot küldött a szüleinek: „Édesapám, a libellus otthon maradt. Kérem küldjék utánam.”

Már jócskán benne járt az idő az estébe amikor a felső-tiszavidéki parókiára, a szüleinek, kikézbesítették a táviratot. Nem kis megrökönyödésre a távírdász ördögének eme elírásával: „Édesapám, a libahús otthon maradt. Kérem küldjék utánam.”

Háromszéki tél

A bban az esztendőben korán beköszöntött a tél. Mire elközelgett a Karácsony már csontkeménnyé szilárdult a Feketeügy vize. Amerre a szem ellátott, mindenütt méteres hó borította a tájat. Az apró háromszéki falvak hóba dermedve várták az ünnepet.

Egyik napon, az ünnep hetében, már éppen alkonyodott, amikor két kicsinyke mozgó folt jelent meg a végtelen fehérségben. Két gyalogos ember. A légátus és a szolgálóiak. Gyöngyházfényű reggelen indultak a távoli nagy városból, hogy hozzák eme apró falvak valamelyikébe a karácsonyi örömhírt. Lábuk alatt csikorgott a hó, és a közelgő este súlyos csöndje ölelte körül őket. A légátus szálas, magastermetű derűs arcú fiatalember volt. Afféle csavaros észjárású székely legény. Ugyan unta már az egésznapos vonatozást, „alkalmazást”, gyaloglást, de örült mert az övéi közé tartott. A szolgálóiak vagy medikáns viszont vézna, sápadt legényke volt. Alig bírta szedni a lábát, ameddig kétágúnak teremtetett, addig süppedt a hóba. Ráadásul cipelte a légátus kufferét is. Ugyan nem volt az olyan nagy, csak amolyan fa katonaláda-féleség, és csak a légátus palástját, bibliáját, ágendáskönyvét foglalta magába, mégis ránehezedett a kis diákra. Közeledtek már a faluhoz. Kuttyák ugatását hallották. Már azt is látni vélték, hogy kémények füstje száll az ég felé, amikor lovasszán érte utol őket. Deresedő hajú öreg székely ült a bakon. Meglátván a két városi fiataalt, egy ujjal feljebb tolta kicsit hegyes fekete kucsmáját, biccentette a fejét köszönésképpen, és szemrehányóan kérdezte: „Uraságod, miért cipelteti azt a kuffert azzal a gyenge legénykével? Erősebb létére miért nem viheti maga?”

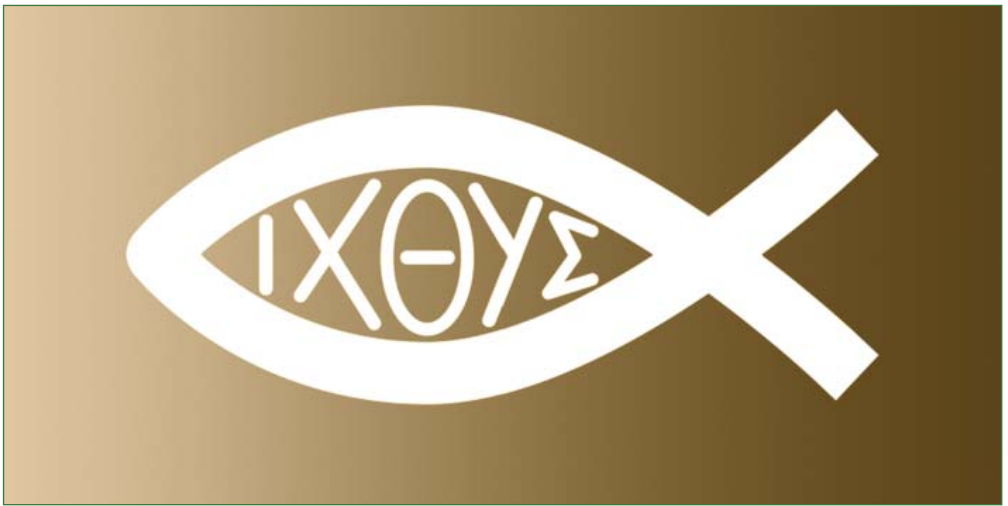
„Hát atyámfia, maga miért nem ülteti fel a lovait a szánra, s húzná maga a szánt?” – csattant a légátus válasza, s törték tovább gyalogosan a havat.

Odakint kergetőztek a friss böjti szelek, bent a templomban pedig minden szem a légátuson függött. Szemrevaló, jókötésű fiatalember állt a szószéken. Élesen vasalt öltönyben, vakítóan fehér ingben. Széles vállán szépen feküdt a palást, nem kellett igazgatni, nem csúszkált ide-oda beszéd közben. Szóval tetszetős jelenség volt. Arcára friss rózsák ültek prédikálás közben, s szépen, ékes rendben rakta egymás után a mondatokat. Ráadásul kiváló hangja volt. Meg is dobogtatta a kalotaszegi viseletben pompázó leányok szívét. Maga a parókus lelkipásztor is elégedetten ült a Mózesszékekben. Jó igehirdető szunnyad ebben a légátusban, de idő kell még sok, hogy tehetsége teljes mivoltában megmutatkozzon – nyugtázta az első benyomásokat. És igaza is volt, hiszen a másodéves teológus hallgató nem saját, hanem betanult prédikációt mondott. Abban az időben ugyanis az Alma Mater úgy bocsájtotta legációba az alsó éves hallgatókat, hogy azok könyv nélkül kellett fűjják valamelyik profeszszor prédikációját. Ez a fiatalember is úgy indult a Gyalui havasok és a Kalota-hegység dombokká szelídült nyúlványai között elhelyezkedő városkába, hogy előzetesen felmondta szolgálatának anyagát. A biztonság kedvéért persze ott lapult a prédikáció teljes szövege a zsebében.

Most hát tagoltan, jó hangsúlyokkal bontakozott ajkán a szent beszéd. Csakhogy az ördög sosem alszik. Egy adott pillanatban hirtelen nem tudta, hogy mi következik. Izgalmában egyszerűen elfelejtette a szöveget. Megremegtek a lábai, köhintett egyet, de a lélekjelenléte nem hagyta el.

„Most pedig Kedves Testvéreim, nézzük, hogy mit mond az írás” – vágta ki kissé fátyolosabb hangon, és széles mozdulattal kihúzta a belső zsebében lapuló prédikációt. Belenézett, s prédikált tovább. Senki nem vett észre semmit, csupán csak a légátus halántékán futott végig egy izzadtságcsepp.

A lkonyodott, de a cívisváros még nem akart nyugovóra térni. Az utcáin terein hömpölygött a forgalom. A nap már az utolsó sugarait ragyogtatta a Nagytemplom toronysüvegén, aztán csendesen lebukott a püspöki palota mögött. A motorzúgás, az emberi hang, a villamos csörömpölése azonban egyáltalán nem csendesedett. Sőt, egyetlen monoton zajba olvadva betöltötte az egész várost. A Nagytemplom lábánál hirtelen egy fiatalember tűnt fel. Vakítóan fehér ingben fekete öltönyben nagyon igyekezett valahová. A templom előtti, a város szája által csak, halálkanyarnak nevezett terület zsúfolt gépkocsi forgalma azonban megálljt parancsolt neki. Bosszúsan tapasztalta, hogy a másik oldalra átjutni nem is olyan könnyű. Állt egy röpké pillanatig, majd izgatottan az órájára nézett, és lelépett a járdáról. Úgy számított, hogy az egymást érő járművek között ügyesen átcikázik a túloldalra. Fiatalos lendülettel az úttest innenső oldalán hirtelen át is bújócskázta magát a forgalmon. Igaz volt, aki a volán mögül egy-két keresetlen szót kiáltott felé. Ő azonban semmit meg nem hallva, szökellt tovább. A következő lépést viszont elvétette. Nem kitért egy zakatoló nagy idomtalan gépezet elől, hanem éppen eléje toppant. Fűlsiketítő fékcsikorgás, hatalmas csörömpölés töltötte be aztán az úttestet. Két jármű is egymásba fűrődött. Körülötte azonnal feltorlódott a forgalom, s emberek vették körül őt magát is. Talán kérdeztek is tőle valamit, vagy mondtak is valamit, de az ő lelkéig nem jutottak el a szavak. Csak állt megdermedve, s messziről szálltak felé a fel nem fogott mondat-foszlányok. Az egész teste remegett, hideg verejték futott végig a hátán. Azt sem vette észre, hogy rendőrök, mentők érkeztek, s valakik őt leültették az útszéli padkára. Tulajdonképpen nem fájt semmije, fizikálisan nem történt semmi baja. Ám eszmélkedni csak akkor kezdett amikor az egyik helyszínelő már sokadjára tette fel neki a szemrehányó kérdést: „Mondja fiatalember maga nem szokta használni a szemét? Vagy baj van a látásával?”

Én kérem hitben élek nem látásban. Teológus hallgató vagyok – felelte megilletődötten a halál közelségétől megrettent fiatalember.

Református fejfák

Derűs pillanatok az eklézsiában

A rrafelé, ahol a Tisza látogatóba szokott jönni egészen a házak külszöbéig, s ahol a Túr vize gyakran vendégeskedik a kaszálókon, javában tombolt a mirigy. Felállították ugyan a határzárt, és fegyveres őrség strázsált. Sőt a lineán átmenőknek akár a fejét is vehették, de a pestis tombolását megállítani nem tudták. Egymás után verte ki a hőség az embereket, s szinte egymást megelőzve költöztek az elmúlásba. Kurtanemesek, taksások, armalisták és úrbéresek egyek lettek a halálban. Mert a járvány nem válogatott csak dühöngött. Érvágás, izzasztás, kámforos pálinka, s ki tudja hány meg hány praktika mit sem segített. Az emberek ágynak dőltek, és nem maradt más számukra, mint hogy a tiszteletes elprédikálja őket. Volt is bőven dolga az Isten szolgájának. Alig néhány hét alatt kilencvenkilenc prédikációs halottat kísért ki a temetőbe. Csakhogy a Tisza menti falu kálvinista népessége ettől nem lett melegebb szívű. Változatlanul nagyon tudták egymást is, meg a tiszteletest is bosszantani. A békétlenség, az irigység, a veszekedések valós okait igazándiból nem is tudták. Úgy tartották, hogy átok ül rajtuk. Valójában a határ közbirtokossági tulajdonlása és az évenkénti nyilas osztály rejtegette a fellángoló viszálykodások igazi okait, de ők ezekre nem is gondoltak. Úgyhogy a járvány miatti félelem és keserűség miatt a társadalmi békétlenség minden korábbinál nagyobb hullámokat vetett. Már temetés sem múlhatott, hogy e gyűlölet valami apró szikrája lángra ne lobbanjon.

Egyik alkalommal is éppen sírba tevék az egyik atyafit, s a tiszteletes eme szavakkal fordult a megszorodott családtagokhoz: „Atyámfiai, kicsinységet se bánkódjatok, mert a mi testvérünk már az Atyához érkezett, s a mennyei világban talált örök békét.”

Mire a rokonság egyik tagja kettőt-hármat köhintve félhangosan megjegyezte: „No, ha odament, hát odament, de én azt jól tudom, hogy ezzel az emberrel ott is csak baj lesz.”

Hímzett kisbunda

Nehéz, hideg tél vette körül a templomot. Süvített a szél, s vad erővel tépte a lombjukat vesztett Erzsébet-fákat. Mindazonáltal az öreg hajdúváros református temploma zsúfolásig megtelt. Az erő, a szépség és az egyszerűség méltóságteljes épületében gyönyörűen zengett a zsoltár, s mire az utolsó versszakhoz érkezett a gyülekezet, a lelkipásztor már ott állt a szószéken. Egyenesen, mint a magányos fenyő magasodott a gyülekezet fölé, s várfokán álló strázsák figyelmével hordozta körül tekintetét. Örömmel nyugtázta, hogy szép számban van együtt a gyülekezet. Vele szemben az előjáróság, a presbitérium foglalta a padokat. Tőle jobbra és balra egymástól elkülönülve a korosodó férfiak és asszonyok. Fent a karzatban pedig a templomozás után korzózni induló lányok és legények ragyogtak. Felemelő volt a sok ünnepelő arcot látni. A férfiak fekete nagyujjasban, göndör bárány gallérral díszítve, az asszonyok többsége meg gyapjúból készített, nagyméretű vállon és mellen át felsőtestre kötött nagykendőben vagy hajdúsági hímzett kisbundában ült a padokban. Ugyan az „idő már hetek óta kinn hált”, a templomban látszott a lehelet, de senki sem gondolt megfázásra. Istenfélő nyakas kálvinistákként egy akarattal emelték lelküket a magasságba, s figyeltek a tiszteletesre.

A nagytiszteletű úr a zsoltár bevezése után fennszárnyaló imával vezette híveit az Úrhoz, majd felvette a textust, és zengő baritonján prédikálni kezdett. Mindjárt a prédikáció kezdetén arról szólt, hogy miképpen tudná a bűnös ember méltóképpen megköszönni az örökkévaló, felséges Istennek atyai jószágos könyörületét, hiszen folyton eltérül a hitnek és a megtérésnek életadó útjáról. Szenvedéllyel, széles gesztusokkal, nagy hatásszünetekkel rakta egymásra a gondolatokat. Adott pillanatban szinte az egész templomot betöltő hangon dörögte a kérdést: „És mondd, atyámfia, mi az ember? Egyáltalán, ki vagy te ember?” Ebben a pillanatban nyílt a torony alatti ajtó. Egy vékonypénzű, cingár ember, az istentiszteletről elkésettek zavarával lépett be, s szégyenkezve hebegte: Gajdán Márton csizmadia, kérem alássan.

Háromszéki templom havazáskor

Nagy telek jártak akkoriban. A Nemere úgy száguldozott a kicsinyke háromszéki faluba, hogy szinte vitte magával az apró házak tetejét. Hó is hullott bőven. Addig süppedt az emberfia a fehér áldásban, ameddig kétágú. A hidegről meg jobb nem is szólni. Bebújt az minden alá, s marta az ember egész testét. Hiába dörzsölgette a fülét, az orrát, a kezét, azon kapta magát, hogy megcsípte a fagy. Nem is nagyon volt mozgolódás a faluban. Napról napra csak pislákkolt az élet. S bizony a vasárnapi templomozás is akadozott. A tiszteletes ugyan minden alkalommal felment a szószékre, de hallgatói alig-alig akadtak. Nem is csoda, hiszen a templom úgy áthűlt, hogy a falak szinte sütöttek, mint a hideg acél. Ha nyikorogva nyílt az ajtó, bentől hidegebb levegő áramlott kifelé a kintinél.

A tiszteletes, egy javakorabeli férfi, történetünk idején is tartotta az ünnepi prédikációt. Szokásához híven lassan haladt a nagy igazság felé. Mondandójától el-elkanyarodva, kissé vontatottan, színtelen hangon mondta a magáét. Hol rátalált a szentbeszéd fonálára, hol kibillent annak szerkezeti egyensúlyából. Ki is futott megint a rendtartás szerinti időkeretből. A végső szentenciához azonban sehogyan sem sikeredett közelednie. Mintha a gondolatok is hűtlenekké lettek volna hozzá, szétfolytak a szájában. Már maga is érezte, hogy túlzottan elhúzta a prédikációt, meg aztán a nagykabátosan, palástosan, csizmásam is didergette a hideg, ezért rövidegre akarta zárni a szentbeszédet. Nem találván más megoldást, némileg szenvedő, hatásvadászó stílusban tette fel a választ nem váró kérdést: „S mondjátok csak atyámfiak az Úrban, mit mondhatnék én még nektek?”

Az áment, tiszteletes úr – hangzott a férfi oldalon egy rekedtes hang – mert olyan kutyahideg van itt, hogy a lábam már térdig lefagyott.

A lankás dombvidéken lapult meg a falu, ahol B. Mihály morzsolgatta élete napjait. Egyedül élt, magánykereső mogorva emberként. Más nyelvű, más vallású népek között. Nyelvét részben már elcserélte. Egykor szapora családja szétszóródott, feleségét meg kivítették a temetőbe. Nem volt szegényember, de gazdag sem. Viaskodott az étellel, a földdel, a sárral és az úttalan utakkal. A titokzatosan kanyargó patakok, a széles hegyhátak, a szakadékos lejtők szépségét ő nem ismerte. Mindezek neki csak a küzdelmet jelentették. Istenelt, ha törött a tengely, ha beleragadt a sárba, ha megfájdult a dereka. Sorsa mostohasága rég elnyomta benne az áldozatos szeretetet. Vallás, hit hidegen hagyta. Valamikor régen még papbért is fizetett, de lassan kiszokott minden egyházas viselkedésből. Templomban, istentiszteleten már maga sem tudta, hogy mikor járt utoljára.

Történt egyszer, hogy a tiszteletes elment hozzá. Amolyan elkallódott veszendőbe ment, századik juhot kereső látogatás volt ez. A kenyere javát eszegető lelkipásztor ugyanis jól látta, hogy a szórványokban tengődő életeket fenyegeti legjobban a lemorzsolódás, a beolvadás. Hitünk és faji mivoltuk egyaránt veszélyben forog. Ezért személyes küldetésének tartotta, hogy a legnagyobb elhagyatottságban is hirdettessék az Ige.

B. Mihály kissé félszegen fogadta. A pásztori hívogatás majdhogynem falakba ütközött, hiszen a mogorva atyafi vallásos öntudata régen darabokra hullott már, s az elfásult lélek közönyével hallgatta a tiszteletest. Végül is némi intéssel a hangjában tette fel a kérdést a lélek őre: Mondja, Mihály, maga, aki megvan keresztelve, aki egykoron templomban fogadott örök hűséget párjának, aki elvileg keresztyény, de templomba sosem jár, igét sosem olvas, nem fél az Istentől?

Én biza félek – bökte ki a kérdezett. Olyannyira félek, hogy a háza felé sem merek menni.

Hűséges templomjáró ember volt M. Ignác. Ott lakott, ahol a Papolc vize nyaldossa a határt. Háza, telke, vagyonkája, ha nem is sok, annyi azért mindig volt, hogy tisztességesen megéljen. Isten létezése soha nem kérdőjeleződött meg számára, bár élete során látott tragédiát bőven. Elég csak arra gondolni, hogy megjárta a Nagy Háborút. Az évig érő olasz hegyek között a halál kaszált körülötte, ám ő maga kisebb-nagyobb sebesülésekkel életben maradt. Hazatért, s aztán jött az első román világ. Fialtal házasként gürcölt és a semmiből építette fel az életét. Aztán amikor megnépesedett a családja, s egyszerre több apró kéz nyúlt a kenyérért, az Úr elszólította mellőle az asszonyt. Egyedül maradt, mint a szedett fa. Sóhajtozásra azonban nem jutott idő. A nevetlen apróság anyáért kiáltott. M. Ignác hát újra házasodott. Ami azt illeti, jól beleválasztott. Pergő nyelvű, költekező fehérnép lett a párja. Alapjában nem éltek rosszul, de az asszonyka kezéből úgy folyt a pénz, hogy hóolvadás után a Papolc vize sem áradt olyan sebesen. Aztán újabb háború jött újabb bajokat hordozva, s egy napon Ignác bá arra ébredt, hogy megöregedett és megbetegedett. Egy láthatatlan kéz a halál muzsikáját pengette a szervezetében. Hívatta a is rögtön a tiszteletes urat, hogy testámentumot tegyen. Kevéske vagyonából minden gyermekének akart valamit juttatni. Szorgalmasan diktálta hát a tiszteletesnek, hogy a Nagyfenéken, a Nagybaglyoson, vagy éppen a Gyepesen lévő javai kiket illetnek. Már vége felé járt a mondókájának, amikor a tiszteletes csak úgy mellékesen megkérdezte: Hát a lelkire nem gondol Ignác bá? Az eklézsia megsegítésére nem hagyományoz semmit?

Na, írja csak tiszteletes úr – válaszolta elgondolkodva az öreg – azt a két esztendő ökrömet, amelyik a nyáron elveszett a havason, az eklézsianak hagyom azzal a kikötéssel, hogy ha valamilyen csuda folytán mégis előkerülne, akkor az is legyen a Mihály fiamé.

Alkonyodott. A hegyek lábainál lapuló ódon parókia mestergerendás szobájában, melyet nemes egyszerűséggel lelkészi irodának szokás volt nevezni, duruzsolt az öreg vaskályha. A félhomályban, hiszen az alig negyvenes égő nem sok fényt szórt a helyiségben, a tárgyak kezdtek elveszíteni körvonalait. Magát a tiszteletest is alig lehetett látni, pedig ott ült egy szebb napokat is látott, idomtalanul hatalmas íróasztal mögött. Két karját az öblös, fekete karosszék karfáin nyugtatva. Előtte pedig egy atyafi álldogált.

Kedves atyámfia, be sok bánkódást okoztál már nekem ezzel a boritallal – hangzott a tiszteletes szava. Édes istenem, hányszor figyelmeztettek, hogy mértékkel élj. Ám falra hányt borsó volt minden szavam. Lepergett rólad minden intőszó, mint kutyabundáról az esővíz – méltatlankodott tovább a tiszteletes. Majd még a következőket is mondta: Maholnap az adósságban elúszik a házad. A házasságod összeomlóban van. A gyermekeid menekülnek előled, öreg szülőid meg szégyenkeznek miattad. A gyülekezetet is folyton megbotránkoztatod. Ember, hát térj már végre észhez! Tégy itt előttem esküvést, hogy nem nyúlsz többé az italhoz! Egyébként eltiltalak az úrasztalától és ekléziát követetek veled.

Jaj, tiszteletes úr, csak azt ne! – szakadt ki az atyafiból a könyörgés. Majd így folytatta mondandóját: Higgye el, most már jó útra térek. Éppen ma tettem erős fogadást a kurátor előtt, hogy örökre lemondok az ivásról. Mától rendbe szedek mindent, és Istennek tetsző, józan életet fogok élni.

Ejnye, atyámfia, akkor miért vagy most itt előttem részeg állapotban? Mert ne is tagadd, ma is felhajtottál már nem is keveset. Dől belőled az italszag, és fojtogató áporodottság, kocsmaszag leng körül – csattant a tiszteletes hangja.

Hát tiszteletes úr, az úgy történt, hogy éppen az előbb ittam áldomást az üdvös fogadástételre – válaszolt komolyan az atyafi.

A bban az időben történt amikor még a falu apraja-nagyja ott szorongott a templomban, s egy-egy úrvacsorás istentiszteleten százával járultak az úrasztalához. Külön a férfiak és a legények, s megint külön az asszonyok és leányok. Ékes rendben vették körbe az úrasztalát, és áhítatos lélekkel emelték magukhoz a kenyeret és bort. Mivel „kiállós” úrvacsorázás szokása volt, a lelkipásztor egyik atyafitól a másikhoz lépve osztotta előbb a kenyeret, s majd a bort. Lassan, méltóságteljesen haladt a szertartás, hiszen a kicsinyke kalotaszegi templomban egy-egy körben csupán 25-30 ember tudott megállni az úrasztala körül. Így aztán több férfikör meg asszonykör is kellett kiálljon. Amikor körülbelül a negyedik férfikör vette már körül az úrasztalát, az atyafiak között ott állt az alszegről B. István gazda is. Tehetős, rátarti embernek ismerték István gazdát. Ha szépen tartott ökreivel végig szekerezett a falun még a fiatal menyecskék is megfordultak utána. Pedig a kenyere javát már megette. Galambősz haján még a Nap sugara is megfényesedett, bár mindig volt valamiféle süveg a fején. Deresedő bajusza meg úgy huncutkodott, hogy mosolyt csalt a lányok arcára. Ha meg megszólalt még irult-pirult is a fehérnép.

Most ünnepélyes arccal, talpig méltóan várta, hogy a bort osztó lelkész ő elé lépjen. A tiszteletes aztán miközben egy bibliai igét helyezett István gazda szívére is, nyújtotta a kehelyt. István gazda komótosan a jobb kezét a kehely talpa alá, bal kezét a kehely kupájára helyezve szájához emelte azt, s nagyot kortyolt az úrvacsorai borból. Majd, mint akinek ízlik a kehely tartalma húzott még egyet az edényből.

A tiszteletes kicsit megbotránkozva és némi fedéssel a hangjában súgta oda: István gazda, sok lesz az már.

Ajaj, tiszteletes úr, sok itt a bűn is – morogta méltóságteljes komolysággal, majd a helyére ballagott.

Vizitátorokra váró díszes fogatók

Nagy napra ébredt a tiszteletes. Generalis vizitációra várta az egyházi előjáróságot. Püspököt, jegyzőt, számvevőt meg a többieket. Fiatal életének első nagy megmérettetése érkezett. Készülődött is hát becsületesen. Anyakönyvek, pénztárnaplók, inventáriumok példás rendben sorakoztak a parókia lelkészi irodának kinevezett szobájában. Ő maga kifényesedett lélekkel, amúgy is piros-barna arcán az izgalom rózsáival tett-vett, sürgött-forgott. Nálánál jobban talán csak a kurátor meg a presbiterek szorgoskodtak jobban. Mindnyájan azt szerették volna, hogy ékes rendben teljen a nap. Hiszen nem gyakori esemény, hogy maga a püspök vizitáljon a völgyek ölekezésében megbújó apró kalotaszegi faluban.

Már minden elő volt készítve. Állt a díszkapu a falu központjában, a lovas bandérium nyalkán várakozott a faluszélen. Pártás lányok díszsorfalán gyönyörködtek a Nap sugarai, s egy aprócska, hófehér ruhába öltöztetett leányka is kezében szorongatott egy hatalmas virágcsokrot. Mindössze annyi volt hátra, hogy a harangozó fölmenjen a toronyba, s adott pillanatban húzni kezdje a harangokat.

„Aztán, ha már úgyis ott van atyámfia, figyelje, hogy mikor érkezik a vizitátorok lovaskocsija a nagykalotai útelágazáshoz és ha a patak hídján áthalad, kiáltson, hogy már itt vannak a kertek alatt” – mondta a tiszteletes, s ment ki-ki a maga dolga után. A harangozó rögtön fel is kapaszkodott a kőbevált, foghíjas lépcsőkön a Tunya hegy oldalában, zöldellő erdők ölelésében, a hegy tetején méltósággal álló erődített templomhoz. S a toronyból tekintetével pásztázni kezdte a vidéket. Jámbor falusi ember volt, de szíve minden melegével gyönyörködött s távolból integető Sulyom, a kúp alakú Malato, a Bitó-hegy és a Vlegyásza szépségeiben. Egyszer aztán szemébe tűnt a vizitátorokat szállító lovaskocsi is, amint az a patakon áthaladva a völgy elhajlásában megbúvó falu felé tart. Ugrott gyorsan a négyfiatornyos torony parókia felőli erkélyére, és torkaszakadtából üvöltöni kezdett: „Tiszteletes úr, jönnek már a vízi tatárok!” Borizú hangját a bihari havas hallgatag csúcsai adták egymásnak tovább.

Akkoriban még a havas lábánál megbújó faluban a házasságkötést akisérő lakodalom sok szép régi szokást őrzött. A lakodalmi sereg ugyan inkább már csak egynapos lakodalomban mulatta ki magát, de volt még rakott vagy termőágas kosár, násznagyperec násznagykendővel, a templomi esketés után néhány tánc lépés, figurázás a templom előtt, eskütételt nyugtázó csujogatások, tréfás kurjongatások. Na, és természetesen tették a dolgukat a násznagyok és a vőfélyek. Meg az asztalozás is régi rend szerint zajlott. Amikor ugyanis a lakodalmi vacsora helyszínére megérkeztek a hériszesek, azaz a menyasszony rokonsága, és a házasságkötést megáldó lelkipásztor, meghatározott rend szerint helyet foglaltak az ünnepi asztaloknál, szólásra emelkedett a násznagy. Mint afféle tekintélyes ember, a családi esemény legfőbb szertartásmestere, rigmussal köszöntette az egybegyülteket. Majd a tiszteletes elmondta az asztali áldást, s megkezdődött az ételek felszolgálása. A vőfélyek vezetésével fiatal legények ékes rendben hordták az asztalra kerülő finomságokat. Természetesen a vőfélyek egymás után szólták fel az étkeket. Külön rigmus járt a kalácsnak, a kürtösnek, a pánkónak, majd a levesnek, a paprikásnak és a sültnek is. Nem is volt panasz a felszolgálásra, de az ételek ízére sem. Különösebb unszolás nélkül evett mindenki jó vastagon. Egymás után ürültek, cserélődtek a tálak. Ha fogyóban volt valami az asztalokon csak a násznagyok és vőfélyek tekintete találkozott, s már térültek-fordultak is a tálakat szaporázó legények. Fiatalok, öregek egyaránt elégedetten nyugtázták a vacsorát, s miután a bort fölszólták a vőfélyek, ágaskodni kezdett a jókedv. Már úgy tűnt, hogy nem éhes senki, evés helyett inkább mulatni akart már mindenki. Mindazonáltal az asztalbontás után a sütemények és a bor az asztalon maradtak. S az első vőfély még odaszólt a legényeknek: „A tiszteletes urat kínáljátok, a többinek van magához való esze!” Közben forogni kezdtek az első táncpárok, s zengett a magyaros.

A templom körüli öreg gesztenyefák hullajtották már a termésüket, amikor egy reggelen Gábor-Gábor megjelent a parókia előtt. Afféle jóvágású magyar cigányember volt, a közeli Bólikból jött. Kicsit korán érkezett. Jövetelét maga is korainak tartotta, ezért nem kopogtatott be, hanem széles karimájú fekete kalapját meg-megigazgatva, csöndesen várakozott. Nem kellett sokáig ácsorognia. Nyílt az ajtó, s a reggeli áhítat megtartására készen megjelent a tiszteletes.

Ugyan korán keltél ma, mi szél sodort erre ezen a reggeli órában? – kérdezte tőle a tiszteletes.

Hát tiszteletes úr, csak az történt, hogy meghót ez az én asszonyom, oszt el kéne temetni – válaszolta Gábor-Gábor illemtudóan.

Rendben van, de most nem érek rá. Látod, a templomba igyekszem. Majd gyere később – mondta a tiszteletes, és bement az Isten házába.

Aztán eltelt a délelőtt, sőt az egész nap, de Gábor-Gábor nem érkezett. Másnap reggel viszont még korábban megjelent. Alig győzte várni, hogy nyíljék a parókia ajtaja.

Tiszteletes úr, ahogy azt már mondtam, el kéne temetni az én asszonyomat. Higgye el, Isten bizony rendes fehérnép vót – mondta a cigány szomorúan.

Mondtam tegnap, hogy rendben van – emelte meg a hangját a tiszteletes – de nem jöttél vissza. Megbeszélhivalónk lenne, de most meg már megint nem érek rá. Mindjárt kezdődik a reggeli istentisztelet, aztán meg megbeszélésem is lesz, meg egy temetésem is. Gyere holnap reggel!

Harmadik nap reggel Gábor-Gábor egy ütött-kopott ponyvás szekérral jelent meg. Az öreg megfáradt lovacska mélán álldogált a szekér előtt, amikor a tiszteletes meglátta Gábor-Gábort a bakon, s intett neki, hogy térjen be a lelkészi irodába.

Tiszteletes úr, nem alkalmatlankodnék, csak elhoztam ezt az én asszonyomat, hogy ha lesz majd ideje temesse el a Tiszteletes úr – mondta, és megrántotta a gyeplőt, hogy forduljon a lovacska a parókia kertjébe.

A kisváros szomszédságában, ahogy arrafelé nevezik, a Bólikban, Ameghalt az öreg cigány. Lett is sírás-rívás, hangos jajveszékelés azonnal a cigány telepen. Az öregember több asszonytól született iai-fiai egymást túl kiabálva jajongtak, de a sógorok, sógorasszonyok, komák és távoli rokonok sem akartak kimaradni a siratásból. Úgyhogy a temetés napján is zengett a Bólik, bár előző éjszaka a virrasztóban sírt-rítt már mindenki eleget.

Amikor a temetési szolgálatot ellátó tiszteletes megérkezett, a koporsót még ki sem hozták a házból. Kicsi, nagy, öreg, fiatal mindnyájan ott jajongtak a ravatal körül. Sőt pálinkával öntözték a halott lábait, meg papírpénzeket dugdostak az öreg ujjai közé, hogy nehogy hiányt szenvedjen valamiben is az öreg útban a másvilág felé. Aztán a tiszteletes többszöri figyelmeztetésére nagy nehezen csak lezárták a koporsót, s kitették a ház elé. A zenebona azonban sehogyan sem akart csitulni. A lelkipásztor a vigasztalás igéjével már ott állt az öreg fejénél. Palástosan, méltóságteljesen, de az egetverő zajban nem figyelt rá senki. Egyszer aztán megelégelte a gyászolók egymást túlharsogó jajgatását. Maga sem tudta, hogy miért úgy cselekedett, ahogy cselekedett, ám hatalmas erővel rácsapott a koporsó fedelére, és érces hangon felordított: „Csend lesz, vagy én hallgatok!”

A cigány tábor szemvillanásnyi idő alatt elnémult. Végtelen csönd lett, s minden fekete szem a tiszteletesre szegeződött. Csupán egy ráncos képű vénasszony mordult egyet: „Nem lesz az úgy jó, tiszteletes úr, mert maga is tudja, csókolom a száját, hogy a kutyát meg a papot az ugatásáért tartjuk.”

A fekete kalapos, bőrmellényes, középkorú ember gyakran megjelent a parókián. Nagycsaládos cigányember volt, valahol a Bólikban lakott. Nem volt még ötvenéves, különösebben nem is volt elhasznált az egészsége, de cingár vékonybélű ember volt. Ráadásul adódott mindig valami lelki kínja. Egyszer azért jött, mert haragjában cudarul megverte az asszonyát, s kérte, hogy a tiszteletes valami penitencia kiszabásával mentse fel, máskor meg részegeskedés miatt nyomta valami a lelkét. De arra is volt példa, hogy málélisztet kért, mert úgymond „éhen pusztulnak a rajkók”. Egyébként nem volt elvetemült ember. Dolgoztatott, csinálgatta bádogból a tölcséreket, tepsiket, vedreket, s árulta is azokat az országutak mellett. Ha kellett a parókián is vágta a fát naphosszat. Csak-hogy sosem jutott egyről a kettőre. A rajkók meg egyre csak szaporodtak.

Történetünk idején már tizenegy pulyát számlált a család. Igaz a felesége, ahogy ő mondta „az asszonyom” nem volt még harmincesztendő sem. Persze szemrevaló teremtés volt. Holló színű hajjal, ringó járással. Tarka rokolyájában, rózsás nagykendővel a vállán jelenség volt a Bólikban.

A kevésből élő, ágrólszakadt ember egy novemberi napon is beállított a tiszteleteshez. Hóharmat lepte már javában a hegyeket, és süvített észak felől a hideg szél. Ő azonban egy használatban már nagyon megavasodott kabátkában dideregve várta, hogy a lelkipásztor valami kiszírozót adjon neki. Hozta is rögtön a tiszteletes a szalonnát, s miközben nyújtotta a csomagot megjegyezte: Te ember, maholnap megfagysz ebben a hidegben. Valami melegebb felöltő kellene már, mindjárt nézek is neked valamit a fogason lógó használt kabátjaim között.

Megköszönöm én azt tiszteletes uram – mondta a cingár ember, s végignézve magán öntudatosan még hozzátette. Megjárja ez az én kabátkám, csak az időjárás nem hozzávaló.

Temetési „ucca-tábla”

A Gyulai havasok és a Kalota hegység egyre törpülő dombjai között A fekvő, viszontagságos történetű kisváros még őrizte szokásait. Többek között a halállal és temetéssel összefüggő cselekményeket is konzerválta. Az egyazon körzetben lakó családok egymást segítő közössége, az „utca”, s annak vezetői, a dékán és a szószóló ember segítkezett a halottas ház lakóinak. Miután a dékán a dékántáblák segítségével hírelte a halálesetet, s rögtön utána beindult az archaikus rendszer. Voltak, akik a sírgödört ásták, voltak, akik a ravatalozás kellékeit, a bakot, a nyújtópadot, a halottas lepedőket, az ágyfűtől való nagyabroszt, a kisabroszt szállították. Megint mások a virrasztást készítették elő, később a tort, de a hantoló emberek is az „utca”-ból teltek ki. Közben a tiszteletes elbeszélgetett a gyászolókkal, felvette az adatokat, szólt a vigasztalás ígését, s Isten akaratában való megnyugvásra intette a megszorodott szívüeket. Természetesen azt is megkérdezve, hogy a temetési előkészületekkel minden rendben van-e. Akkoriban még háztól kísérték utolsó útjára az elhunytat.

Történt egyszer, hogy meghalt egy testes atyafi. Jól megtermett, kövér ember volt, akiről még a betegség sem vette le a felesleges súlyokat. Igaz nem is volt rá ideje, mert a kaszás gyorsan érte jött. Hogy néki legyen mondva életében rátarti, amolyan kákán is csomót kereső ember volt. A felesége meg még inkább. A tiszteletes többször intette is őket a békességre, de valahány szava falra hányt borsó volt.

Most a megtört szívű özvegy szomorúan sorolta párja élete történetét a lelkészi irodán. A tiszteletes jegyzetelgetett, kérdezgetett, vigasztalt. Majd a beszélgetés végén a temetéssel kapcsolatos dolgokra is rákérdezett.

Jaj, tiszteletes úr, drága, minden el van már intézve. Ott fekszik már az én uram a tiszta szobában a ravatalon. Csak tiszteletes úr, be keskeny az a nyújtópad! Szegény uram, ha megmozdul vagy netán egyet fordulni akarna, mindjárt leesik róla. Hányszor mondta pedig, hogy újabbat kéne csináltatni – válaszolta sírdogálva az özvegy.

Nagy kert tartozott a lelkészlakhoz. Téglány alaprajzolatú, hegyre felkúszó bekerített gyümölcsös. Megtermett ott minden. A zöldségféléktől a szilván át a körtélig mindaz, amire egy valamirevaló háztartásban szükség van. Semmi sem termett sokat, csak éppen a szükségletnek elegendőt. Büszke is volt a kertre a tiszteletes, szeretett benne sétálgatni, nézelődni, no meg munkálkodni is. Maga kapált, maga ásott, maga oltott, maga metszett, veteményezett ott mindent. Tavasszal alig győzte várni, hogy nyíljon az idő, s mehessen a kertbe. Nyáron meg a gyümölcsfák közt kaszált friss sarjban elheveredni egyenesen mennyei élmény volt. Na, és ősszel látni a befektetett munka hozadékát, az aztán fölért sokféle örömmel. Különösen szerette az almáit. Talán, mert mind a hármát-négyet ő ültette. Ő bajlódott velük, az ő szeme láttára fordultak termőre. Sokszor gyönyörködött bennük.

Tavasszal, ha virágba borultak, tiszta fehér álmokként hajladoztak az ágaik a tiszteletes feje fölött, ősszel meg talpig megrakodva az érett gyümölcssel, az ért gyümölcsök illatában valahogy mindig a gyermekkori papiház idéződött fel. Az már csak ráadás volt, hogy a tiszteletes a gyümölcsök közül, ha lehet ilyet állítani, az almát szerette a legjobban. Szinte ínyencként ízlelgette, hámozgatta, szeletelgette az almákat. Különösen kedvelte a batul fajtát.

Egyik őszi reggelen azonban arra ébredt, hogy a kertben fogy a termés, valakik rájárnak az almafákra. Fáj a felismerés, de nem tudta, hogy mitévő legyen. Ám, amikor néhány nap múlva már alig volt gyümölcs az almafákon, gondolt egy merészet. Kiszögezett egy papírt elriasztásképpen a kertben a következő felirattal: „Ha nem hagyod abba, kiprédikállak!” S mit látott másnap reggel? A papírra nagy ákombákom betűkkel tintaceruzával valaki ekképpen válaszolt: „Tiszteletes úr, ne leskelődjék, hanem szeggye össze a lehullt termést, mert ha az a földhöz rothad, nem lesz cefréje.”

A szép kis kalotaszegi templom zsúfolásig megtelt a násznéppel. Fiatalok, öregek egyaránt viseletben, mint pompás májusi virágmező töltötték be a padokat. Minden szem a tiszteletesre tapadt, és emelkedett lélekkel hallgatták a prédikációt. Az esküvői pár ott állt az úrasztala előtt. Meghatottan és méltóságteljesen. A vőlegény sudáran, mint a havasi fenyők, a menyasszony meg kecses, finom alakjával akár valami frissen nyílt rózsza lapult párja oldalán. A régi viselet legszebb darabjai ragyogtak rajta, s gyöngyös pártáján az ablakokon benéző napsugarak is gyönyörködtek. Szívüket feszítette a boldogság, s áhítattal várták a pillanatot, hogy esküdhessenek. Mellettük a násznagyok, hatalmas, felszalagozott lakodalmi perecekkel a karjukon. Ők már megették kenyerek javát. Ki tudja hányszor álltak már házassági szövetség kötésére készülő fiatalok mellett, ám a meghatódottság most is betöltötte a szívüket.

Aztán elközelt a várva várt pillanat. „Most pedig, miután azzal a szent elhatározással jöttetek ide, hogy házastársi kötelelességeitek teljesítésére esküvéssel is kötelezitek magatokat” – zengett a tiszteletes hangja, majd szokása szerint mondandóját így folytatta: „Esküvésetek vétele előtt kérdezek benneteket, Kedves Testvéreim, hogy valami sógorság vagy atyafiság nincsen-e köztetek, melyek miatt össze nem adhatnálak benneteket, melyek egybekelésetekben akadályoztatnának benneteket.”

Egy pernyi időre ünnepélyes csönd ült meg a templomot, majd a vőlegény határozott hangon emígyen válaszolt: „Hát Tiszteletes úr azért várakozunk már itt mióta, hogy legyen.”

A násznép egyike-másika arcán mosoly futott át, a násznagyok meg alig tudták palástolni megrökönyödésüket, de a szertartás folyt tovább a maga medrében.

Már benne volt az ősz a levegőben, mikor az első hírek elérték a tiszteletest. Simon bá elrontotta a gyomrát, gyengélkedik. Aztán mire a templom körüli öreg gesztenyefák hullajtani kezdték a lombjukat már azt is mondták, hogy az öreg ágynak esett. Igazándiból senki sem tudta, hogy mi baja. Csupán csak találgatott mindenki. Annál is inkább, mert Simon bá maga volt az élet. Ugyan hetvenkedett már javában, közelebb volt a nyolcvanadik esztendőhöz, mint a hetvenhez, de arca pirospozsgás volt, alakja, tartása egyenes, járása ruganyos. És enni is igen szeretett, sőt a jóféle borokat sem vetette meg. Talán kicsit többször a pohár fenekére nézett a kelleténél. Különösen mióta az asszonya elhalt, gyakran volt kaptos, ám a templomból semmi kincsért el nem maradott volna. Hogy mi jutott el hozzá a prédikációból, nehéz lenne megmondani, mert gyakran elszunyókált az istentisztelet alatt. Viszont az énekeket úgy zengte, hogy a kántor is csak ment a hangja után. A kalákamunkában ugyanúgy első volt, mint az éneklésben. El is határozta a tiszteletes, hogy meglátogatja, hiszen hetek óta nem látta már a hívek sorában.

Egyik este éppen hanyatlóban volt a Nap, amikor bekopogott hozzá. Bizony, amit látott, attól ő maga is meglepődött. A tegnap még életerős ember összeaszalódva, halálsápadtan feküdt a dunyhák között. Annyi ereje sem volt, hogy kezét nyújtsa a lelkipásztorának. Mindenesetre a tiszteletes beszélgetni kezdett vele, bibliát olvasott neki, s imádkozott felette. Egy idő után Simon bá mintha kicsit meg-elevenedett volna, maga is szóra nyitotta a száját.

Tudja tiszteletes úr, nem bánom már, ha mennem kell. Megelégettem a sok fájdalmat, a tehetetlen fetregést. Megváltás lesz már nekem a halál, hiszen seggel bennem a rák. Nem félek a meghalástól. Mindössze egyetlen dolog nyugtalanít. Éppen most kell-e meghalnom, mikor kiforrt a bikali oldalban termett szőlőmből az új bor. Hát igazság ez tiszteletes úr?

A rrafelé, ahol apró szemű őszi esőzések idején sártengerré lett a világ, s gólyalábakon igyekeztek iskolába a kisdíákok, új tiszteletes került az eklézsia élére. Szemrevaló, testre-bokára éppen megfelelő fiatalember, aki ifjú életének virágjában vállalta szűkebb hazájának a mezőségi falut. Ökrös parasztszekér hozta a holmiját a legközelebbi város vasútállomásáról, hiszen a falut messzire elkerülték még a vasúti szárnyvonalak is. Igaz nem sok vagyont kellett azoknak az ökröknek cipelniük, némi bútorokat csak az ódon parókia berendezéséhez. Ugyan honnan is lett volna akármije, hiszen most kapta az első gyülekezetét. Mindazonáltal nagy hévvel állt be a szolgálatba, s lelkes tanítónő feleségével együtt hamar szívébe zárta a gyülekezet. Néhány hét leforgása után ők maguk is úgy érezték, hogy hazaérkeztek. A gyülekezeti tagok egyre több figyelmességet tanúsítottak irányukba, s egyre nagyobb szeretettel övezték őket. Sőt elhangzottak az első dicsérő szavak is.

Történt, hogy egyik napon, amikor éppen a tavaszi vagy Szent György napi nagyvásárra sereglett össze a környékbeli népesség, a szomszéd falu egyik asszonya eme szavakkal fordult a kirakodó vásárban nézelődő komaasszonyához: „Na aztán Annus mondja csak, hogy tetszik az új tiszteletes. Meg vannak-e vele elégedve?”

Már hogyan lennének megelégedve – jött a válasz. Okos, kedves fiatalember az. Úgy tud prédikálni, hogy az embernek rögtön rini támad kedve. Meg aztán van annak mindenre gondja. Nézze meg Ilonka, már a kerítés is meg van javítva, meg a papkertben a gyümölcsfák is rendbe vannak téve. Még arra is figyel, hogy szép időre tegye a vasárnapot. Az előző tiszteletes sokszor olyan sáros időre tette a vasárnapot, hogy én sem mehettem a nagy sár miatt templomba. Most meg ez a drága ember örökké szép időre teszi a vasárnapot. Mióta itt szolgál én sem maradtam egyszer sem el az istentiszteletről.

Népes, nagy gyermekcsoport készült a kikérdezésre. A tiszteletes már második éve foglalkozott velük. Nem volt velük könnyű dolga. Előszörban nem azért, mert negyvenketten voltak, hanem mert a legkülönb képességekkel áldottak meg. Volt közöttük gyors felfogású, pengeéles eszű gyermek csakúgy, mint lassú észjárású, jámbor gondolkodású. Szorgalmi vonatkozásban pedig ahányan voltak annyifélek voltak. Különösen a fiúk között akadtak szép számmal lógósok. Egyikük másikuk az iskolában is elment volna a tanulás temetésére hát még a kátéórán. Itt ugyanis még osztályzat sem járt és írásos figyelmeztetést vagy intőt sem lehetett kapni. A tiszteletes egyébként nem volt egy engedékeny ember. Szigorúan és következetesen fogta a suhancokat. Szerette a jóhangulatú kátéórákat, de nem volt bratyizó típus. Arról volt ismert többek között, hogy nála a kátét mindahány kérdésével és válaszával könyv nélkül kellett tudni. Szent volt ugyanis a meggyőződése, hogy biblikus szókinccs és gondolkodás nélkül nincsen öntudatos hit. Természetesen az ünnepélyes kikérdezésen minden gyermektől minden egyes kérdést és feleletet nem állt módjában kikérdezni, ezért ott már felosztás szerint követelte az ismereteket. Mivel a két esztendei foglalkozások során mindenkitől felkérdezett mindent, pontosan tudta, hogy a gyerekek tudása hol zökkenőmentes és hol nehézkes. Ezért, hogy a presbitérium előtt meg ne szégyenüljenek, lelkileg ne égjen beléjük a nyilvános szereplés kudarca, úgy igyekezett a kérdéseket szétszítani, hogy a leggyengébbek azokat a részeket kapják, amelyeket leginkább tudnak. A kikérdezéshez közeledve most is éppen a felosztást beszélte a gyermekekkel a templomban.

Alika, mint a névsorban az elsőt, először téged foglak kérdezni. A második parancsolatot fogod elmondani, majd a 14. és a 43. kérdést válaszolod meg. Aztán A Sionnak hegyén kezdetű éneket énekeled el.

Annuska, te, a Mennyben lakó én Istenem kezdetű ének első versét mutatod be. A sákramentumokról szóló 35. kérdést válaszolod meg és a negyedik parancsolatot mondod el.

Na és Áron tőled mit kérdezzek? Egyáltalán tudsz már valamit?

Igenis tiszteletes úr – felelt a konfirmándus öntudatosan – el tudom mondani a Miatyánkot és tudom, hogy a bátyám Annussal a templomkertben szokott szerelmeskedni.

Közeledett a konfirmáció. A kikérdezés lázában élt a gyülekezet. A lelkipásztor, aki ötven év körüli megtestessedett ember volt nagy retorikai képességekkel, szerette az igényes, szabatos, szép válaszokat. Időt, fáradságot nem kímélve sokat szorgoskodott azért, hogy a konfirmándusok értsék és betéve tudják a Heidelbergi kátét. Persze a csoportban most is akadt egy-két ifjú, akik semmiféle tehetséget és hajlandóságot nem mutatott a tanulásra. Velük többször egyénileg is foglalkozott. Tudta bár, hogy ha tölcserrel töltené fejükbe a kátét az a fülükön kifolyna. Különösen jellemző volt ez az egyik legénykére. Pulykatozás képű, szomorú borjúszerű fiúcskára, akit mindeneknél jobban érdekelt a parittyázás, az ébredező szerelemről nem is beszélve. Mindazonáltal eljött a nagy nap. Virágok bódító illatával telt meg a templom. S a közelebbi és távolabbi rokonság zsúfolódott a padokban. Az ősi falak között szálltak a zsoltárok, és zengett a tiszteletes hangja. A konfirmándusok a legszebb kalotaszegi viseletben pompáztak az úrasztala körül. Majd követték egymást a kérdések, mosolyogtak az örömszülők, bólogattak a presbiterek, s az ifjak többsége a siker biztos tudatában ragyogott. És következett a fiúcska. A tiszteletes a szeretet, a jóakarat, a segítőkészség, a türelem, és minden más pásztori adományok birtokában fordult felé, tette fel neki a kérdést: „Micsoda tenéked életedben és halálodban egyetlen vigasztalásod?” Mélységes csönd következett. Mivel a válasz elmaradt, jött a segítő kérdés: „Hány sákramentumot szerzett Krisztus az újszövetségben?”

Ám a fiúcska mos is hallgatott.

No, édes fiam, akkor mondd el a Miatyánkat! Azt csak tudod? – kérte a lelkipásztor. A legényke valamit motyogni kezdett az orra alatt.

Fiam, mondd nagyobb szóval, mert nem halljuk, pedig biztosan jót mondasz. Nem mondom biz én – vágta vissza a szót a fiúcska – hiszen a tiszteletes úr tegnap is megintett, hogy nem illik lármázni a templomban.

A tiszteletes megette már a kenyere javát. Ám a szolgálatát még mindig ugyanolyan hévvel és lendülettel végezte, mint egykoron. Számára a prédikálás felüdülés volt, a kórus vezetése tevékeny szeretet, a kátéóra séta az Isten virágos kertjében. A vallásóra pedig maga a nyíladózó tavaszi rét, ahol csak sejteni lehet, hogy milyen virág fakad a bimbóból. Vallásórája volt is bőven, hiszen a temesvári események után nem sokkal tanrendi keretek közé emelték a hittant. Tan- és szemléltető eszközök ugyan még nem voltak, de adatott neki annyi találékonyság, hogy élvezetessé és érdekessé tudta tenni gyermekek számára is a bibliai történeteket. Lelkesen ballagott hát mindannyiszor az öreg iskolaépület felé. Mert nemcsak a kisdiákokat kedvelte, hanem a magyar világból maradt kalotaszegi iskolaépülethez is erős érzelmi szálak kötötték. A tantermek olajos padlózata, a nagy öntöttvaskályhák, a sarokba állított zománcos kézmosó mindig azt az időt juttatta eszébe amikor maga is kisiskolás volt, s magyarul zengett a szó a falak között. A „nemzetségi tengerbe táplált árva szigeten” most is éppen az alsó tagozat egyik osztályában tartotta az órát. Csicsergő, sokat mocorgó siserehadnak, akik örökösen a dinókról, meg a motorokról akartak mindig többet és többet tudni. Különösen sok türelmet igényelt egy vézna fekete fiúcska, aki a Bólikból járt be az iskolába. Nem volt buta gyermek, az észbeli képességeivel igazán nem volt semmi baj. Viszont a neveltsége, a viselkedése annál több kívánnivalót hagyott maga után. Afféle szerelemgyerek volt a cigány telepen, aki nőtt, mint a dudva. Már az is nagy dolog volt, hogy iskolába járt. Most is addig izgett-mozgott, hogy szinte felborította teljesen a rendet. A tiszteletes nagy-nagy türelemmel már többször jóra intette, de a kisemberbe nagyon belebúj az ördög. Úgy, hogy a lelkipásztornak már fogytán volt a türelme, és kissé emelt hangon fordult hozzá: „Te anyaszomorító, ebadta kölyke mivégre teremtett téged a jó Isten?”

Engem pap bácsi, hát a falu végire – felelte komolyan a kis barna.

A Tisza menti telepés faluban nagy kert karéjozta a református templomot és parókiát. Annak idején amikor a kincstári birtokra megkezdődött a telepítés mérnöki vonalzókkal jelölték ki az egyházi fundust is, s nem sajnálták a terület nagyságát. Igaz, a telepések egyházi élete csak lassan indult, és jó ideig a kimért telek üresen ásítozott. De aztán eljött az idő, hogy fedél alatt egy iskolaként használt imaterem és tanítószoba jelent meg rajta. Majd a telepítés után alig két évtizeddel takaros kis templom is állt már ott, s megépült egy tetszetős nagy ámbitusos parókia is. A kertet pedig lassan betelepítették gyümölcsfákkal és szőlővel. Különben is a közeli Gorove uradalom kertésze közeli ismeretséget ápolt a tiszteletessel, s volt kitől eltanulni a kertészeti tudományokat. Néhány év alatt a tiszteletes úgy megtanulta az oltást, szemzést, metszést s egyéb gyümölcs- és szőlőtermesztési ismereteket, hogy a gyümölcsfáit akár egy mintakert egyedinek is lehetett tekinteni. Az Isten más tudományokban is jeleskedő szolgája aztán még vallásos tárgyú novelláiban is megörökítette a papkert szépségét. Szó, ami szó, tavaszi virágzaskor a cseresznye és meggyfák, mint hófehérbe öltözött menyasszonyok ringatták virágjaikat, s szorgos méhecskék zümmögése andalította a kertben sétálókat. Gyümölcs éréskor meg százezer fényes rubint kandikált ki a lombok közül. De meg lehetett nézni a tiszteletes szőlőlugasait is. Nyílegyenesen sorakoztak az oszlopos, egyik oldalán nyitott tornác előtt, s szinte hívogatták a parókiára betérőket, hogy nyári hőségben árnyékukban diskuráljanak kicsit. Persze olykor kéretlen látogatók is bekeveredtek a kertbe. Annál is inkább, mert a telek egyik sarkában, némileg átalakítva, megnagyobbítva az 1910-es években is működött az államsegélyes felekezeti iskola. S az iskola tanulói, többnyire szegényparaszt gyerekek, ácsingóztak az érett gyümölcs után. Ha úgy adódott ágastól törték a cseresznyét, s lopták a meggyet. Bár a tiszteletes szokott volt nekik kóstolót adni, de az éhes szájaknak tízszer annyi sem lett volna elég. Egyik alkalommal is mezítlábas gyermekek dézsmálták a fákat. A tiszteletes tanítványai, hiszen okleveles lelkésztanítóként ő is okította őket a felekezeti iskolában. Amikor észrevették a tiszteletest rögtön menekülőre fogták a dolgot.

Állj meg te kurafi, hadd törjem össze a csontjaidat! – kiáltotta a letört ággal szaladó suhanc után a lelkipásztor. Álljon meg a tiszteletes úr, hiszen magát nem kergeti senki! – bömbölte a suhanc, s gyorsan átugrotta az iskola melletti kerítést.

Őszre járt az idő. A Magura-hegység lejtőjén elterülő kisváros utcáin hűvös szelek kergették az aranyá színesülő faleveleket. A főtiszteletű úr éppen befejezte a szolgálatot. Súlyos léptekkel lejött a párás verőfényben úszó templom szószékéről, és komótosan helyet foglalt a Mózes székben. Közben arra gondolt, hogy a szolgálatot bevégezvén igyekeznie kell, hogy a Várad-Bukarest vonalon közlekedő gyorsvonatot elérje, mert újabb helyszínen újabb feladatok várnak rá. Legszívesebben megnézte volna a zsebóráját, de az ünneplés közepette egyetlen dolognak tartotta az órával babrálást. Figyelt hát az üdvözlésekre, a szavalatokra, egyáltalán a vallásos ünnepélyre. Szó, ami szó, nagyon elhúzódott a műsor, s hátra volt még az ünnepi ebéd és a sajtófogadás. Bizony mire odáig jutott, hogy elhelyezkedett az egyház arisztokrata kurátora, tiszteletbeli patrónusa által rendelkezésre bocsájtott négylovas hintóban, a Nap lehanyatlott. Pirosba mártotta az égálgát, s a kurta fényben hosszúra nyúltak az árnyak. A díszes fogat, a gyönyörűen felszerszámozott lovak már megnyugtanni nem tudták. Sőt a bakon ülő, komoly arcú parádés kocsizhoz is némi rosszhiszeműséggel fordult.

„Mondja, kérem, egyáltalán két órányi idő alatt meg lehet tenni az előttünk lévő utat? Ha nem tudná, több mint ötven kilométer vár ránk” – mondta szinte választ sem várva.

A zsinóros fekete öltönyben, kikeményített hófehér ingben, fényesre vikszolt csizmában, egyenes derékkal a bakon ülő kocsiz előbb meglegeltette a szemét a főtiszteletű uraságon. Tekintetében valahol ott bujkált a visszakérdés: Hát én lennék annak az oka, hogy ilyen megkésve indulunk? De egyelőre nem szólt semmit. Majd miután ünnepélyes körülmenyességgel a cifra ostort is a kezébe vette, s egyetlen gyepelőmozdulással a lovakat indulásra bírta, magabiztos szemhunyorítással mindössze ennyit válaszolt a főtiszteletű püspöknek:” Méltóságos uram, négy ilyen lovat én kettő óra alatt dögölve is behajtok Somlyóról Csucsára.”

Testi mivoltában és szellemi alkatában is megnyerő ember volt a tiszteletes. Nagymúltú székely nemesi család fiaként került Isten szolgái közé. A szolgálat azonban nem volt ismeretlen számára, hiszen édesapja, sőt nagyapja is a prédikátorok sorába tartozott. Szerette a tisztességes öltözetet, s a maga idejének papi viselete szerint általában rókatorokkal prémezett hosszú fekete mentét hordott. Szemrevaló megjelenése mellett azonban fontosabb, hogy nagy tehetségű, sokszínű egyéniség volt. több nyelven beszélt és értett, kiváló szónoki tálentummal, villámgyors felfogással áldatott meg. Mindamellett nagy szerelme volt a fűvészet és a történelemtudomány. Mindkettőt nagy szorgalommal és gyönyörűséggel művelte is. Egymás után jelentek meg tanulmányai, s nem egy külföldi tudós társaság hívta a soraiba. Arrafelé, ahol a Keleti-Kárpátok természeti szépségekben és gyógyhatású ásványvizekben mindig is bővelkedett, gyakran járta a természetet, s hazánkban elsőként felfedezett növényekkel gazdagította a botanikát. Sőt Linne kettős nevezékτανát magyar nyelven ő alkalmazta először. Többől közben jelentős történelmi művek is születtek, melyekben szülőhazájának társadalmi, szellemi és anyagi helyzetét elemezte. Ugyanakkor lobogó temperamentummal szolgálta népét, hirdette Isten ígétét. Már fiatalon szárnyra kapta a hírnév, bár az élete nem volt könnyű. Népes családja megélhetéséért – nyolc gyermek volt – sokat kellett viaskodnia. Az állandó küzdelem, a véget nem érő viaskodás közben aztán búsult lelkének borbán keresett enyhülést. A részegítő italba való menekülést egészen fiatalon kezdte, s ahogy az idő sietett előre úgy terebélyesedett a szenvedély benne. Egyre nyilvánvalóbb lett, hogy az italban nem csak ideiglenes menekvést talál, hanem végső veszedelmet is. Próbáltak hát hatni rá. A család, az apa, a nagyapa, a gyülekezet, a kurátor, az egyházi előjáróság. Esperesek, szolgatársak, sőt a Fő Conzisztórium is. Ám a tragikus sorsú elme megkeseredetten járta a maga útját. Batyujában cipelte a hosszú XVIII. század emberének minden szenvedését. Ki tudja hány maligános lehetett már a tiszteletes vére, amikor egy egyházlátogatás során az érte érzett aggodalomtól fűtötten eme kétértelmű bejegyzés került a látogatási jegyzőkönyvbe: „Ne hagyjátok magára a papot a borivásban.”

Azzal a sok viharral megterhelt 1920-as esztendőök valamelyikében történt. A Kétágú templom, ahogy szokott volt, zsúfolásig megtelt a vasárnapi istentiszteleten. A padokban az alsóvárosi, mezőgazdasággal és kertészettel foglalkozó lakosok foglaltak helyet, akiket nem egyszerűséggel hóstáti földrészeknek neveztek akkoriban. Tehetős, jó gazdák, akik egy sajátos, városi piachoz alkalmazkodó paraszti kultúrát testesítettek meg, s még öltözkükben is elkülönültek a városiaktól. Isten jelenvalósága azonban sosem kérdőjeleződött meg számukra. Küzdöttek földdel, időjárással, piaccal, adóval, nadrágos városi emberekkel, de vasárnaponként áhítat költözött a lelkükbe és szép, nagy templomukban vártak Isten üzenetére. Templomuk valóban ékes volt. Közadakozásból, évekig tartó gyűjtés után hívták életre a legszebb és legnagyobb klasszicista stílusú építményként, amit a XIX. századi Erdélyben emeltek. Lelkipásztoruk azonban mostanság éppen nem volt. Aki volt az messze ment, hogy Trianon ellen agitáljon. Ennélfogva beszolgálók végezték a vasárnapi istentiszteletet.

Történetünk idején a teológiai fakultás fiatal, de nagyreményű professzora, aki ifjú kora ellenére is a teológiai tudományok kiválóságai közé tartozott. S úgy tudta a legmagasabb igazságokat is a gyülekezet elé vinni, hogy azok mindenki szívéhez eljutottak.

Véget ért az istentisztelet. Áldás után a gyülekezet kivonult a templomból. S miközben a lelkipásztor az egyházközség véneivel még váltott néhány gondolator a templomkertben, az egyik tekintélyes gazda, melleleg presbiter, emígyen összegezte a tapasztalatait: „Az Isten sem látott még ilyen papot, már aludni sem lehet tőle a templomban. Mert olyanokat mond, hogy muszáj ráfigyelni.”

M. Mihály körülményesen pontos és gondos öreg úr volt. Ember emlékezet óta presbiteri tisztséget viselt. Néha akadémuskodott, olykor szörszált hasogatott, de alapjában véve mindig tette a dolgát. Isten iránti elkötelezettséggel és mélyen vallásos megnyilvánulásokkal. Afféle bibliás ember volt. Nála jobban csak kevesen ismerték a Szentírást. Napjait igeolvasással kezdte és zárta. Ismerte is az aranymondásokat, s gyakran maga is idézte őket. Szokása volt például, hogy jeles embereket igével köszöntött. Egyébként jogi doktorátussal bíró ember volt. Aki a XX. századi nagy hatalmi átrendeződések idején alaposan beleásta magát a paragrafusok rejtelseibe, s nem volt az a hosszadalmas hivatalos elsárás, ügykezelés vagy perrendtartás, amibe ő ne ismerte volna ki magát. Forgolódtak is körülötte szép számmal a jogi tanácsot kérő személyek és intézmények. Szóval mindenki ismerte, mindenki felnézett rá.

Történt egyszer, valamikor az első román világ idején, hogy kanonika vizitációra került sor szeretett szülőföldjén, a háromszéki udvarteres városkában. Az eklézsia minden tagja szent áhítattal várta az egyházi előjáróságot. Különösen a főtiszteletű urat, aki először látogatott el a Felsőháromszéki-medence központjába. M. Mihály is felöltötte úri szabó varrta fekete öltönyét, s ünnepélyes arccal álldogált a fogadó bizottság soraiban. A nagy tekintélyű, fizikai megjelenésében is tiszteletet sugárzó püspök meg is érkezett. Sorra kezett fogott mindenkivel. Egy-egy mosoly, baráti szó mindenkinek jutott. Amikor M. Mihály elé lépett, az úgy állt előtte, mint a katonás fegyelem megtestesült szobra. Aztán nyújtotta a kezét, s ajkai között pattogtak a szavak: „Boldogok a lelki szegények.” Egy pillanatra megdermedt az élet. A mélységes csöndben csak egy eltévedt darázs koppanása hallatszott a lelkészi hivatal ablaka felől. A püspök azonban mosolyogva válaszolt: „mert övék a mennyeknek országa”, s ölelte keblére az akkurátus öreg urat.

Lassan, nehézkesen haladt a gyönyörű, festett kazettás mennyezetű templom megújítása. Valójában nem is teljes felújításról volt szó, csak a zsindelezés javításáról, a gótikus ablakok helyreállításáról és a szószékkorona átfestéséről. Mindazonáltal nagyon vontatottan mentek a dolgok. Ugyanis mindig hiányzott valami. Egyszer a pénz, máskor a szaktudás, de legfőképpen a hivatalok beleegyező, támogató jóakarata. Pedig a szépséges mérműves ablakok már tényleg nagyon megérttek arra, hogy eredeti szépségükben pompázzanak. Régtől fogva, talán a második tatárjárás óta, leledztek romos állapotban. A hajdan gyönyörű mérművek összetöredezve rég lehullottak, a faragott keretek pedig sorra kidőltek. Persze a munkálatok során állami támogatással egyáltalán nem lehetett számolni. Sem eszmei, sem anyagi vonatkozásban. A hatalomnak kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy a nem államalkotó nemzeti kisebbség temploma megszépüljön. Csupán csak a nagymúltú gyülekezet és a tiszteletes elszántsága volt biztos alap a felújítási munkálatokhoz. A tiszteletes naponként megújuló akarással ostromolta is a hivatalokat az engedélyek kiadásáért. Kopogtatta az öreg írógép billentyűzetét, fogalmazta a kérelmeket, s telefonon kereste, abajgatta a nagyhatalmú hivatalnokokat. Tudj' Isten, hogy próbálkozásait hányszor koronázta már sikertelenség, amikor egyik napon a műemlékesek köröngasztó ügyében egy anyaországi kisvállalathoz irányították. Az alagút végén fényt remélve rögtön tárcsázni is kezdte a megadott számot. A dolog azonban korántsem ígérkezett egyszerűnek. A telefon ugyanis hol foglaltat jelzett, hol kicsörgött, de nem vette fel senki. Ha meg felvette valaki, csak annyi hallatszott, hogy „itt Kakukk” és megszakadt a vonal. Bizony a tiszteletesnek már fogytán volt a türelme amikor végre működő vonalat kapott. Sietve kiáltotta hát: „Uram, kérem, hagyja már a kakukkolást, nincsen kedvem tréfálkozni, az ügyvezető igazgatóval kellene sürgősen beszélnem.”

Kérem szépen, itt Kakukk Márton ügyvezető igazgató – jött az udvariás válasz.

Időtlen idők óta ő volt a harangozó. Már olyan régóta feljárt a toronyba, hogy nem is tudta, hogy mikor húzta meg először a köteleket. Annál inkább nem, mert az apja is harangozó volt, s már gyerekként is ott lábatlankodott az apja körül. Érdekes módon azonban soha nem azt mondta, hogy harangozni megyek vagy harangozni kell, hanem azt, hogy csendíteni megyek. Ismerte és szerette a harangokat, s vérében volt, hogy mikor, hogyan csendítsen. Mert másképpen húzta, ha hívelt, ha hívogatott, ha temetésre kísért vagy ünnepet köszöntött. Tűzről, vízről, viharról, tragédiákról nem is beszélve. De nemcsak a saját templomának ismerte a harangjait, hanem a szomszédos falvak templomait is. Tudta, hogy melyiknek rekedt a hangja, melyik szeret ünnepélyesen zengeni, melyiknek az alapanyagából fősvénykedtek ki valamit. Tán még az is a fejében volt, hogy egyiknek másiknak a húzókötelét, melyik kötélverő verte. A sajátja minden bizonnyal, hiszen hosszú évek alatt szinte bele nőtt a markába a kötel. Rég elfeledte már, hogy valamikor hólyagosra törték a kötelek a kezét, mert úgy megkérgesedett a tenyere, hogy nem ártott annak már semmi. Szokta volt mondani, hogy úgy simul már markomba a kötel, mint házasulandó legény karjába a leány. Pedig nem volt könnyű dolga. Hiszen annak idején a Harangművek Rt. képviselőjének tanácsára az első világháború idején elvitt harangok helyére egy 370 kg-os, egy 220 kg-os és egy 127 kg-os harangot állítottak be a toronyba, mollban meghatározva a harangok közötti összhangot. Szóval kellett ott hintázni bőven a köteleken, mert hol volt akkor még a harangok villamosítása. Jóllehet a faluban már szóban volt a villamosítás, de az emberek között még az járta, hogy „a villanyvilágítás felől sok visszás dolgot hallottak.”

Történt egyszer, hogy a mi harangozónk tengerit kapált a határban. Meleg volt, s belefeledkezett a munkába. Kicsit megkésve indult haza, hogy déli 12 órakor csendítsen. Még csak a faluszélén járt, amikor megszólaltak a harangok. Mint később kiderült a tiszteletes húzta meg őket. Mindenesetre a harangozó egy pillanatra megállt. Szinte földbe gyökerezett a lába, hogy elmulasztotta a kötelességét. Majd feljebb tolva homlokáról a kalapot megjegyezte: „Akárki is húzza, mihelyst megkondula megismertem a hangjáról, hogy nem én húzom.”

Öregember volt már a harangozó. Afféle ember, aki gyakrabban néz hátra, mint előre. Éjszakánként keveset aludt. Köhécselve üldögélt az ágya szélén, és a múlton gondolkodott. Nappal meg nyögve ballagott fel a toronyba, s nagy szuszogások között húzta a harangokat. Közben temetésre szólt a harang mindig járt a fejében, hogy közeledik már az idő, amikor neki fogják húzni. Minél többet gondolt erre, annál inkább kizökkent az evilági életből. Aztán egy idő után igencsak furcsa gondolatai támadtak. Valami hazatérő lélek látogatásáról beszélt a szomszédokkal. Olyasmiről, hogy jaj annak, akit meglátogat, mert hol kutya, hol bagoly képében jön. Nem lehet tudni, hogy mikor jön, de jön. És százegyféle alakban riogatja az emberfiát. A szomszédok persze csak mosolyogtak, s háta mögött arról beszéltek, hogy az öregnek leng már az a deszkája, amelyik az összes többit tartja.

Történt, hogy az öreg éppen szülőfaluja idős korban elhunyt tiszteleteseinek harangozott. Annak, aki mellett közel ötven éven át látta el a harangozói teendőket. Anno együtt kezdték a szolgálatot. Jóban rosszban együtt vitték a kis ormánsági faluban a szolgálat nemes terhét. S lám a tiszteletes már valahol messziről, az üdvözült lelkek társaságából nézi, hogy az öreg harangozó lengeti a köteleket a toronyban.

Szegény jó tiszteletes úr, be korán el kellett mennie – sóhajtott a harangozó. Majd arra gondolt, hogy biz' a fekete ruhába, fekete palástban a tisztességben megöszült lelkipásztort ő segített a koporsóba tenni. Mire idáig ért gondolataival a harangozást is befejezte, s a korán sötétedő téli alkonyatban indult lefelé a toronyból. Hányszor tette vállamra a kezét, s kérdezte tréfálkozva, hogy no atyámfia aztán mennyi még az annyi – jutott eszébe miközben a toronyalatti ajtón kilépett. Ebben a pillanatban az ott ácsorgó, rá váró, nagy kutyája örömeiben, hogy itt a gazdája, két hátsó lábára ágaskodva két mellső lábát az öreg vállára téve vakkantott egyet.

Hú-hú, tiszteletes uram, hát itt vagyunk! – kiáltotta rémulten az öreg harangozó, és szent volt a meggyőződése, hogy megint a hazajáró lélek jött el hozzá.

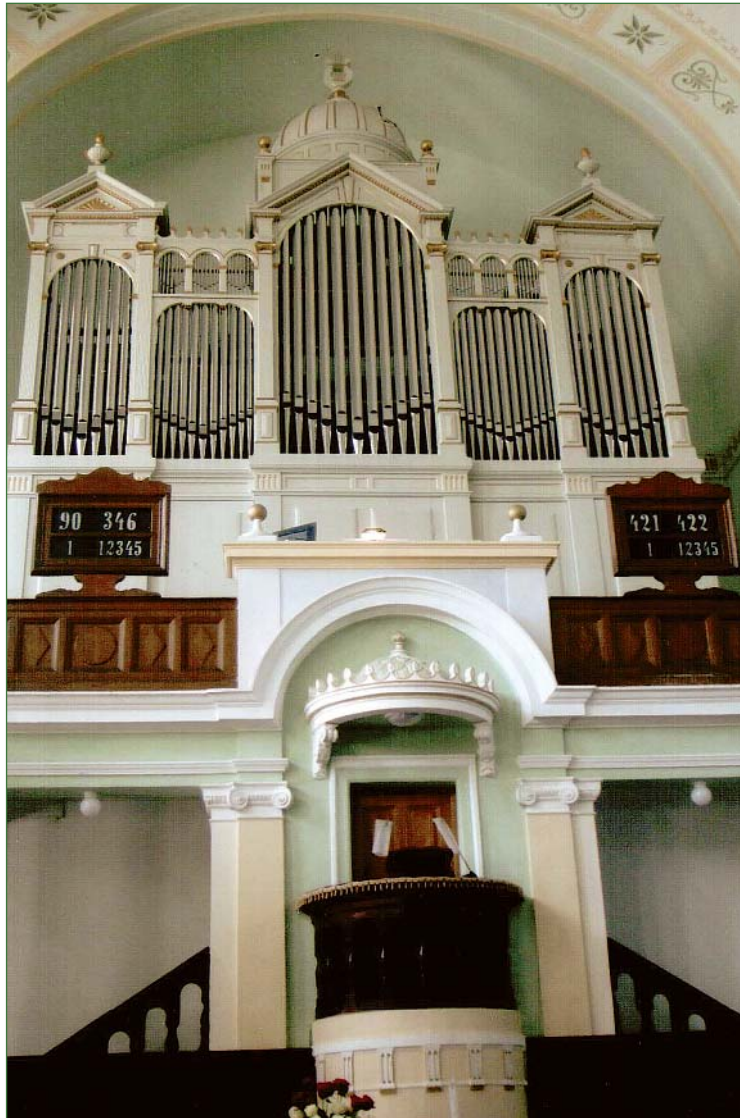
Jóralvó, takaros fehérchseléd volt a harangozó. Dolgos és szemrevaló. A feladatainak legjobb tudása szerint igyekezett eleget tenni. A munka nem sírt ki a kezéből. A harangozás mellett gondja volt a templomkert virágaira, a lelkésziroda takarítására, az utcafront tisztántartására, de ha kellett a havat seperte, vagy éppen a gyújtóst hasogatta. Az irodában lévő öreg vaskályhát is ő szokta volt tüzesíteni. Ám, ha az élet úgy hozta a papkertben a krumplit is feltöltögette, meg a futóbabot is felkarózta. Sosem panaszkodott, hogy sok a dolga. Egyszerűen csak ment és csinálta. Asszony létére nem volt beszélgetős kedvű. Mindent látott, mindent tudott, de a pletykálgodás távol állt tőle. Egyik telekről a másikra sosem hordta a szót. Csöndes, befelé hallgató, zárkózott teremtés volt. Állítólag az ura, aki gyakran járta az állatvásárokat, s gyakrabban látta az útszéli ivókat belül, mint kívül, néha a kezét is rátette, de ő nem panaszkodott. Szó nélkül viselte a sorsát. Harangozónak lenni számára rangot, hivatást jelentett. És teljesen mindegy volt neki, hogy havat kotort a szél, vagy perzselt a nap, netalán szomorú szürke eső verte a falut, ő kapaszkodott a régi falépcsőkön felfelé, és bim-bamoztatta a harangokat. A nagy igyekezetben olyankor hollófekete haján hátra csúszott a babos kendő, halántékán csurgott az izzadság. A haja szétzilálódott, néha még a kontya is leesett. Aztán mikor befejezte a harangozást lihegve állt egy kicsit, majd elégedetten leballagott a toronyból.

Egyszer aztán beköszöntött az az idő, hogy egyre nehezebben ment a lépcsőkön, s bizony a harangok billentése is feladta. Teste megterebélyesedett, várandós volt a sokadik gyermekkel. A tiszteletes asszony, miközben éppen fuszulykát szedegettek a hátsó kertben, meg is kérdezte tőle: Mondd, csak Margit, mikor babázol le?

Még nem tudom bizonyosan, hogy mennyi időm van hátra, mikor esem le a lábamról – hangzott a felelet.

Hát miért nem jegyezted fel az urad által a fogantatás idejét? – kíváncsiskodott a tiszteletes asszony.

Mert akkor éppen nem tartózkodott odahaza az uram – hangzott a szégyenkező válasz.

Templomi orgona

Új kántor került a gyülekezetbe. Ha lehet mondani kiváló ajánlólevéllel, hiszen iskolázott, tanult ember volt. Az orgonatudását magas iskolákban szerezte, s a zenei élet több ágában is jártassággal bírt. Kiválóan fuvolázott, szépen zongorázott, de szívéhez legközelebb az orgona állt. Csodálkoztak is a hívek, hogy az előző állását miért mondta fel, hiszen ott a kántori teendők ellátása mellett „művészkedésre” is módja volt. Négy szólamban éneklő vegyeskart vezetett. Példamutató fegyelmet és lelket melegítő összhangzást teremtve. Szaktekintélyének, csodálatos tehetségének az a hely jobban megfelelt, mint a mostani kisvárosi hely. Ámde minden csoda három napig tart. Majd itt is belerázódik a halottakat elkísérő dalárda munkájába, bár a dalárdisták között még kottaolvasást ismerő emberek sincsenek. Meg aztán énekvezérként taníthatja nemcsak a gyülekezetet, hanem a kisváros algimnáziumának diákjait is az ének-zene rejtelmeire. Ráadásul hangszerkészítő tudományát is kamatoztathatja, hiszen új szolgálati helyén már hosszabb ideje rakoncátlankodik az orgona. Átépítésre ugyancsak megérett. Szóval mégis csak lesz feladata bőven. Csak győzze energiával és lelkesedéssel!

Az első időszak a gyülekezet nagy megelégedésével lassan telni is kezdett. Egyre jobban megismerték a hívek, és kezdték már megszeretni is. Bár, ha egy-egy esküvői istentiszteleten csodálatos improvizációs készségét kezdte az orgonaasztalnál sziporkáztatni, nem nagyon tudták hová tenni. Sőt amikor megtudták, hogy valami messzi országbéli hangszereket is gyűjt, meg színes tintával „festeget” majdnem csodabogárnak titulálták. Mindazonáltal elfogadták, s némileg még büszkélkedtek is, hogy a kántoruk temetési énekeket is szerez. Micsoda tisztesség már az egyik-másik nagy bajuszú, rátarti hajdúgazda családjának, hogy a halottját a kántor a saját maga csinálta énekkel kíséri utolsó útjára! Csupán csak néhányan akadtak az idő haladtával, akik nem nagyon tudtak megbarátkozni vele. Az egyik atyafi például az úrnapi templomozás után így fakadt ki a szomszédjának: „Egyébiránt jó ez a mi kántorunk, csak azt a nagy hibát látom benne, hogy midőn énekel, úgy kitér a száját, hogy a hátulján kilátni.”

Templomi enteriőr

Lassú, öreges lépésekkel haladt a gyászolók menete a temető felé. Ahogy szokás, elől a tiszteletes és az énekvezér. Mögöttük az idősebb emberek, majd a halottas szekér. Aztán az elhunyt rokonsága, s végül az asszonyok sora zárta a menetet. Az idő délutánba hajlott, és hideg őszi szél járt a házak között. A lombjukat veszített fák szomorúan hajladoztak. Az apró szemű, őszi esőbe temetkezett kicsinyke háromszéki falu házai kesernyés füstöt eregettek az ég felé. Valahogy minden az elmúlásról beszélt. A koporsót szállító szekér nagyokat döccenve vitte terhét. A gyászolók szívében pedig valahol ott motoszkált a gondolat: Szent rendelés törvényeinek engedelmességgel hordozzuk az elmenetelt, hiszen az élet határát maga a gondviselő Isten méri ki.

Lám Mózes bátyánkhöz milyen kegyelmes volt az Úr. Kevés híján száz esztendő telt el neki e múlt világban. Fáradt, hosszú utat megtett vándorként érkeztek a Mindenható elé. Ráadásul a betegséget sosem ismerte. Szívós, öreg székely volt, aki gyakran mondogatta: Nem baj koma, odaát is megleszünk valahogy, csak egészségünk legyen bár ott is. Közben szállt az ének. Hosszan, elnyújtva zengték a kántor által előénekelte zsoltárokat. Szívükben az örökélet hitével, s komoly ünnepélyességgel. Már a temető közelében jártak. Egymás után hangzottak az Óh, seregeknek Istene, a Hallgasd meg uram kérésemet, a Lelkünk hozzád kívánczik meg a Várván vártam a felséges urat kezdetű ének. Az énekvezér jó kántorhoz méltóan újra meg újra éneket kezdett. Éppen a temetőkapujához érkeztek, amikor meglátta, hogy meg van rongálódva a temető előtt tova szaladó patak hidja. Belefeledkezve az éneklésbe így kezdte a következő éneket: „Vi-gyáz-za-tok lyu-kas a híd.” Érces hangja foszlányait felkapta és sodorta a szél. A temetési menet pedig lassan, ünnepélyesen utána zengte: „Vi-gyáz-za-tok lyu-kas a híd! Senki nem vett észre semmit, csak a tiszteletes szorította erősebben a bibliáját.

Eljárt már az idő a kántor fölött, de még mindig könnyedén és fűgén mozgott. Akár tíz esztendő is letagadhatott volna az életéveiből. Valamikor, úgy mondták, szilaj természetű ember, de az idők előrehaladtával jócskán lecsendesedett. Tettre kész hivatástudattal morzsolgatta éltét valahol a Hegyalján. Ha hóvihár pustolt, ha végnélküli őszi erők áztatták a templomot, vagy forró nyár perzselte a falut, ő szolgálati hűséggel végezte a teendőit. Pontosságához, hangszertudásához nem fért kétség. Szeretettel és nagy odaadással játszott a kicsinyke orgonán istentiszteletről istentiszteletre. Számára képezdés kora óta az orgona valós és átvitt értelemben tényleg a hangszerek királynőjét jelentette. Ráadásul énekelni is nagyon tudott. Úgy tudta vezetni a gyülekezeti éneklést, hogy nálánál jobb énekvezért hét határon sem lehetett találni. Szóval megbízható, jeles kántorként és iskolamesterként emlegették szerte a vidéken. A Nagy Háború utáni években azonban mintha megfakult volna a tettekézsége. A szolgálatait ugyan változatlanul pontosan elvégezte, ám a lelkében inkább csak pislákolt, mint lobogott a tűz. Persze csodálkozni ezen nem lehetett, hiszen két derék fia maradt oda a háborúban. Az egyik a galíciai harcmezőkön fejezte be földi életét, a másikat meg a szerb front nyelte el. Az idegen földbe temetett fiait tisztességgel elsírat-ta, ám szívében megmaradt a szorongató fájdalom. Egyidő után aztán, hogy valamelyest oldja a lelkét marcangoló bánatot a pohárhoz nyúlt. No, nem részegeskedett, ittasan senki sem látta a faluban, de a tiszteletes azért csak számontartotta, hogy a kántorának megbillent a lelki egyensúlya. Igyekezett segítségére lenni, az Ige tükrében támasz és kapaszkodót adni. Gyakran elbeszélgetett vele, ha úgy hozta a helyzet kemény szavakkal még is intette. Egyik alkalommal éppen emelt hangon tette szóvá neki, hogy „ejnye kántor uram, megemberelhetné már magát. Vagy maga mindig szomjúhozik?”

Tiszteletes úr, én nem azért iszom, hogy szomjas volnék, hanem azért, hogy meg ne szomjúhozzam – válaszolta elgondolkodva a megszomorodott szívű énekvezér.

A kereskedelmi utak találkozásánál, a Sebes-Körös völgyében élte mindennapjait a nagymúltú kisváros. Idegen népek közé szorult magyar vidék központjaként. S benne derék magyar kálvinisták tették a dolgukat. Erős hittel és a hagyományokhoz ragaszkodva. Ahogyan a legdermesztőbb hidegben is folydogál a Sebes-Körös, mert a leghidegebb fagyok sem képesek mindenhol fenéig befagyasztani a vizét, úgy vitték, olyan láthatatlanul és magától értetődően a református egyház ügyét. Életkedvüket ugyan sokszor próbára tette a világi hatalom, nem egyszer megkérdőjelezve számukra az emberi igyekezetet és értéket, de ők mentek a legfőbb igazság útján. Küzdöttek a megmaradásért és vigyáztak a hitre. Nehéz időkben templomot újíttak, zindelytetőt cseréltek, padfűtést szereltek, templomvilágítást korszerűsítettek. Természetesen egy-egy szakember mellé rendelt gyülekezeti kalákamunkával. A kalákásokat pedig mindig az egyházfik mozgósították. Kettőjük közül is elsősorban P. Márton.

P. Márton munkabíró, tettetés ember volt, bár élete delén a napjárása meghaladta a zenitet. Élete ugyan sosem volt könnyű, de mélységesen Istenben bízó emberként nem volt szokása a panaszkodás. Bírta is a gyülekezet megbecsülését és szeretetét. Most éppen a kántorház megújításán fáradozott. Loholt az építőanyagok után, járta az engedélyezett útvesztőit, szorgoskodott a kalákások kirendelésén, kavarta a maltert, s ha úgy hozta az idő cipelte a téglát, rakta a falat. Ráadásul a feleségével, Ibolya asszonnyal főzetett is a munkások számára. Így aztán egyáltalán nem volt különös, hogy esténként holtfáradtan és csapzottan tért be a parókiára, hogy számot adjon az elvégzett munkáról, s tájékoztatást a soron következőkről.

Egyházi uram, iszik egy pohár bort? – kérdezte tőle egyik este a tiszteletes.

Tiszteletes úr, a békesség kedvéért akár többet is. Csak adja gyorsan! – nevetett széles humorral az arcán.

Ebben a kötetben egy márkéji elmes és vig megújulás kapott helyet. Csupa aprócska történet, amelyek epikus keretbe záva tréfás csetheyzeteket, humoros kiszélsőket, mossalysztató nyelvi fordulokat tartalmaznak. Afféle jelentéktelen történetecskéik, mégis érdekös dőre tarthatnak szárat. A csatánós végzetű morszák ugyanis rámutatnak egykor élt valós személyek lelki-szellemi alakára, vagy éppen egy társadalmi közösség körébe ismert belső törvényire. Az adoma és anekdota jellegű cselekmények nagyrakcsúlt egyházi vezetőket, gyülekezeti lekipásztortokat, teológus hallgatókat, kurátorokat, presbitereket, kántárokat, harangosókat és gyülekezeti tagokat állítanak élénk. S a magyar református egyház szereplői mögé sláronszék, Mezöség, Kalotaszeg, Felső-Tiszavidék, slajdúság, Nagykunság, Érmellék és az Ormánság rajzol táj-földrajzi hátteret.

A történetek többségét féljantól, néhai Czirmay Árpád református lekipásztortól és szolgatársaitól szedegetek össze. A humor és tréfát kedvelő palástos lelkészektől egyik-másik történetnek több változatát is hallottam. Mindenesetre a dentjük, a bölcsenőségük, a kellemes nyelvi replika megfogott. És nem azt kerestem, hogy a cselekmények valóban megestek-e. Sokkal inkább az foglalkoztatott, hogy miként lehet őket némi átdolgozással olvasmány-élményé tenni.

Czirmay Árpád